

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Τραπεζική - Χρηματοοικονομική»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

***Εποπτικός Έλεγχος, Διαχείριση Χρηματοοικονομικών
Κινδύνων και Χρηματοοικονομική Ανάλυση Τραπεζών.
Η Πρακτική Εφαρμογή τους στον Συνεργατισμό.***

**ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΜΕΛΙΤΑ ΧΑΡΙΤΟΥ**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΜΑΪΟΣ, 2016

Αυτή η σελίδα σκοπίμως έχει αφεθεί κενή

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Τραπεζική - Χρηματοοικονομική»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

Εποπτικός Έλεγχος, Διαχείριση Χρηματοοικονομικών

Κινδύνων και Χρηματοοικονομική Ανάλυση Τραπεζών.

Η Πρακτική Εφαρμογή τους στον Συνεργατισμό.

**ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΜΕΛΙΤΑ ΧΑΡΙΤΟΥ**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΜΑΪΟΣ, 2016

Περίληψη

Η πρόσφατη οικονομική κρίση συνδέεται με την εξάπλωση των χρηματοοικονομικών καινοτομιών και οφείλεται στις αδυναμίες των πιστωτικών ιδρυμάτων να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τους κινδύνους που υπάρχουν στο σύγχρονο διεθνές χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Αποτέλεσμα αυτής της διεθνούς κρίσης ήταν οι τράπεζες να καταστούν ιδιαίτερα ευάλωτες. Δημιουργήθηκε λοιπόν η ανάγκη για χρηματοπιστωτική σταθερότητα, όπου θα υπάρχουν ισχυρές αντοχές και επαρκείς αντιστάσεις στους αναπάντεχους κραδασμούς και στις ανισορροπίες του συστήματος.

Η έξοδος από την κρίση απαιτεί την ομαλή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Για τον λόγο αυτό, οι εποπτικές αρχές με κυριότερο εκφραστή την Επιτροπή της Βασιλείας, σε συνδυασμό με τις Κεντρικές Τράπεζες των χωρών, θέσπισαν νέους αυστηρότερους νομοθετικούς κανόνες και οδηγίες. Έτσι συνέβαλαν στη διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων αλλά και στην οικονομική μεγέθυνση γενικότερα.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι, αφού πρώτα γίνει μια σύντομη παρουσίαση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και μία αναφορά στις οικονομικές κρίσεις που το επηρέασαν διαχρονικά, να αναλυθούν τα εποπτικά πλαίσια της Επιτροπής της Βασιλείας καθώς επίσης και οι πολιτικές διαχείρισης κινδύνων, όπως αυτοί εφαρμόζονται από την Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα. Στην συνέχεια, θα παρουσιαστούν οι κυριότεροι δείκτες χρηματοοικονομικής ανάλυσης των τραπεζών, εφαρμόζοντας τους αριθμοδείκτες αυτούς στην περίπτωση του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Λεμεσού. Τέλος θα παρουσιάσουμε τους κύριους δείκτες απόδοσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα όπως αυτοί δημοσιεύονται σε τριμηνιαία βάση, για εναρμόνιση με τις εποπτικές διατάξεις.

Abstract

The recent economic crisis is related to the spread of financial innovations and this is based on the weaknesses of the financial institutions to manage effectively the risks that exist on international finance environment in the modern world. The result of this international crisis was that banks became particularly vulnerable. Because of this situation, the need for financial stability had been created, so, there should be resilient and institutions will be able to withstand any unexpected shocks and imbalances in the system.

The route that leads out of the crisis requires smooth functioning of the financial system both nationally and globally. For this reason, supervisors with exponents of the Basel Committee, in conjunction with the Central Banks of the countries, have adopted new stricter legislative rules and instructions. As a result of all described above, they contributed to the management of financial risk and economic growth in general.

As it concerns the current thesis, its purpose is, after having a short description of the financial system and a report on the economic crisis and its temporal influenced on financial institutions, to analyze the regulatory framework of the Basel Committee and the risk management policies as they are being applied to the Cooperative Central Bank as well. After that, the main financial analysis indicators of banks will be presented, by applying those ratios that in the case of the Limassol Cooperative Savings Bank. Finally, the main performance indicators of the Cooperative Credit Sector as they are published on a quarterly basis for harmonization with the supervisory regulations will be presented.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια κα Μελίτα Χαρίτου για την βοήθεια της στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ευχαριστώ επίσης τους γονείς μου για τη στήριξη που μου παρείχαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου καθώς και την σύζυγο μου για την υπομονή και την συμπαράσταση που επέδειξε κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης της διατριβής μου.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 – Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 2 – Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	3
2.1. Η Έννοια και τα Χαρακτηριστικά του	3
2.2. Η Δομή του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος	7
2.3. Σύγχρονο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	8
2.3.1. Τα Σύγχρονα Χρηματοπιστωτικά Προϊόντα	9
2.4. Το Τραπεζικό Σύστημα	11
2.5. Κυπριακό Τραπεζικό Σύστημα	12
Κεφάλαιο 3 – Οικονομική Κρίση	15
3.1. Η έννοια της Οικονομικής Κρίσης	15
3.2. Οι Οικονομικές Κρίσεις του Παρελθόντος	15
3.2.1. Η Κρίση του 1929	16
3.2.2. Η Κρίση του 1987	18
3.2.3. Η Κρίση του 2000	18
3.3. Η Σημερινή Οικονομική Κρίση	19
3.3.1. Τα Αίτια της Κρίσης	20
3.3.2. Τα Αίτια της Κρίσης στην Κυπριακή Οικονομία	22
3.3.3. Οι Επιπτώσεις της Κρίσης στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	23
3.3.4. Οι Επιπτώσεις της Κρίσης στο Κυπριακό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	26
Κεφάλαιο 4 – Εποπτεία Τραπεζικού Συστήματος	29
4.1. Επιτροπή Βασιλείας	29
4.2. Το Σύμφωνο της Βασιλείας I	30
4.2.1. Πρώτος Πυλώνας	30
4.2.2. Δεύτερος Πυλώνας	31
4.2.3. Τρίτος Πυλώνας	31
4.2.4. Τέταρτος Πυλώνας	32
4.3. Το Σύμφωνο της Βασιλείας II	32
4.3.1. Πρώτος Πυλώνας	33
4.3.2. Δεύτερος Πυλώνας	34
4.3.3. Τρίτος Πυλώνας	35
4.4. Το Σύμφωνο της Βασιλείας III	36
4.4.1. Τροποποιήσεις της Βασιλείας III	38
4.5. Κριτική της Βασιλείας	40

Κεφάλαιο 5 – Διαχείριση Κινδύνων	44
5.1. Ορισμός	44
5.2. Πιστωτικός Κίνδυνος	45
5.2.1. Κατηγορίες Δανείων	49
5.3. Κίνδυνος Αγοράς	51
5.3.1. Κίνδυνος επιτοκίων.....	52
5.3.2. Συναλλαγματικός κίνδυνος.....	53
5.3.3. Κίνδυνος τιμών	55
5.4. Κίνδυνος Ρευστότητας.....	55
5.5. Λειτουργικός Κίνδυνος	56
5.6. Κίνδυνος Διαχείρισης Κεφαλαίου	58
Κεφάλαιο 6 – Χρηματοοικονομική Ανάλυση με τη Χρήση Αριθμοδεικτών	63
6.1. Χρηματοοικονομική Ανάλυση Τραπεζών.....	63
6.1.1. Κατάσταση Οικονομικής Θέσης	64
6.1.2. Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης.....	64
6.1.3. Διαχρονική Ανάλυση.....	65
6.1.4. Διαστρωματική Ανάλυση.....	65
6.2. Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας	67
6.2.1. Δείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού.....	68
6.2.2. Δείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων.....	69
6.2.3. Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου	71
6.2.4. Δείκτης Κόστους Εσόδων.....	72
6.2.5. Δείκτης Εκμετάλλευσης Ενεργητικού	73
6.3. Αριθμοδείκτες Ρευστότητας.....	74
6.3.1. Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας	74
6.3.2. Δείκτης Σταθερής Καθαρής Χρηματοδότησης	76
6.3.3. Δείκτης Γενικής Ρευστότητας	77
6.3.4. Δείκτης Ρευστότητας Ενεργητικού	78
6.4. Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας.....	79
6.4.1. Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό	80
6.4.2. Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις	81
6.4.3. Δείκτης Μόχλευσης	82
6.4.4. Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	84
6.5. Αριθμοδείκτες Ποιότητας Ενεργητικού	86
6.5.1. Προβλέψεις προς Λειτουργικά Έσοδα (-).....	86
6.5.2. Προβλέψεις προς Σύνολο Ενεργητικού (-)	87
6.5.3. Χρέωση Προβλέψεων ως Ποσοστό των Χορηγήσεων	88
Κεφάλαιο 7 – Κύριοι Δείκτες Απόδοσης Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα.....	90
7.1. Ποιότητα Δανειακού Χαρτοφυλακίου	92
7.2. Χρηματοδότηση.....	94
7.3. Κεφάλαια	94
7.4. Αποδοτικότητα	96

Κεφάλαιο 8 – Συμπεράσματα	98
Παραρτήματα	101
A – Σχέση μεταξύ ROA-ROE-Μόχλευσης	101
B – Ποιότητα Δανειακού Χαρτοφυλακίου της ΣΚΤ.....	103
Γ – Πίνακες και Διαγράμματα	104
Βιβλιογραφία	106

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Η οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2007 στις Η.Π.Α. και εξαπλώθηκε παγκοσμίως, έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις λόγω των σύγχρονων χρηματοοικονομικών επενδυτικών προϊόντων. Διαχρονικά η τραπεζική αστάθεια ήταν μια παράμετρος που απασχόλησε τις Κεντρικές Τράπεζες καθώς τα τραπεζικά συστήματα κρίθηκαν επιρρεπή στις χρηματοπιστωτικές κρίσεις.

Εξαιτίας αυτού, το χρηματοπιστωτικό περιβάλλον απαιτεί μία σωστή οργάνωση, εποπτεία και ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο, για να μπορέσει να αντεπεξέλθει στην απελευθέρωση των αγορών, δεδομένου ότι η αποτελεσματικότητα, η ασφάλεια και η ακεραιότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος εξαρτάται από την επάρκεια των γνώσεων όλων των εμπλεκόμενων καθώς και των ασφαλιστικών δικλείδων που δημιουργούνται για τον σκοπό αυτό.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται η Επιτροπή της Βασιλείας που θέτει κανόνες για κεφαλαιακή επάρκεια, προσεγγίζοντας τους διάφορους κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένα τα πιστωτικά ιδρύματα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία καλύπτει θεωρητικά και πρακτικά όλα τα παραπάνω θέματα αφού η κατανόησή τους αποτελούν βασική προϋπόθεση για αποφυγή παρόμοιων κρίσεων στο μέλλον και για θωράκιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Στο *πρώτο κεφάλαιο* γίνεται μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα της εργασίας.

Στο *δεύτερο κεφάλαιο* αναλύεται η δομή και ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ενώ γίνεται και αναφορά στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα.

Στο *τρίτο κεφάλαιο* γίνεται μία ιστορική αναδρομή στις κρίσεις του παρελθόντος, παρουσιάζεται η διεθνής οικονομική κρίση, τα αίτια δημιουργίας της καθώς και οι επιπτώσεις της τόσο στο διεθνές όσο και στο κυπριακό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Στο *τέταρτο κεφάλαιο* αναλύεται το Εποπτικό κανονιστικό πλαίσιο – Σύμφωνο Βασιλείας. Παρουσιάζονται τα τρία σύμφωνα, τα χαρακτηριστικά τους καθώς και οι αναθεωρήσεις τους.

Στο *πέμπτο κεφάλαιο* επικεντρωνόμαστε στην διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων καθώς και το πλαίσιο διακυβέρνησης της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας για την αντιμετώπιση τους.

Στο *έκτο κεφάλαιο* γίνεται μία αναφορά στους κυριότερους αριθμοδείκτες για την χρηματοοικονομική ανάλυση μίας τράπεζας εφαρμόζοντας τους στα αποτελέσματα του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Λεμεσού.

Στο *έβδομο κεφάλαιο* παρουσιάζονται οι κυριότεροι δείκτες απόδοσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα.

Στο *όγδοο κεφάλαιο* παραθέτουμε τα συμπεράσματα στα οποία έχουμε καταλήξει με το πέρας της διατριβής.

Κεφάλαιο 2

Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

2.1. Η Έννοια και τα Χαρακτηριστικά του

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα μιας οικονομίας αποτελείται από ένα σύνολο θεσμών, οργανισμών και αγορών με στόχο τη συγκέντρωση των πλεοναζόντων κεφαλαίων της οικονομίας και τη διοχέτευση τους σε οικονομικές μονάδες που χρειάζονται τα κεφάλαια αυτά, για επενδυτικούς ή για καταναλωτικούς σκοπούς.

Η αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων αυτών γίνεται με τα χρηματικά μέσα τα οποία δημιουργούνται συνεχώς στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τέτοια προϊόντα είναι:

- Οι Ομολογίες
- Τα Πιστοποιητικά Καταθέσεων
- Τα Εμπορικά ή Βιομηχανικά Ομόλογα
- Στεγαστικά Δάνεια κ.α. (Αγγελόπουλος 2010: 40)

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειώσουμε ότι πλεονασματικές είναι οι οικονομικές μονάδες των οποίων το επίπεδο κατανάλωσης, σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, είναι χαμηλότερο από τα χρηματικά μέσα που διαθέτουν. Οι ελλειμματικές οικονομικές μονάδες δημιουργούν έλλειμμα μέσα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο καθώς καταναλώνουν περισσότερα χρηματικά μέσα από αυτά που διαθέτουν. Η ουσία της οικονομικής αυτής λειτουργίας είναι η μετατροπή χρηματικών μέσων σε δανειακό κεφάλαιο.

Το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από τις χρηματοπιστωτικές αγορές, όπως παραδείγματος χάρη την πρωτογενή αγορά, τη δευτερογενή αγορά,

---

τη χρηματαγορά και την κεφαλαιαγορά. Σκοπός τους είναι να διοχετεύουν τα πλεονάζοντα κεφάλαια από τις επιχειρήσεις ή τα άτομα που επιθυμούν να επενδύσουν τα χρήματά τους, στους δανειολήπτες, όπου χρειάζονται κεφάλαια. Τα χρηματοπιστωτικά μέσα διοχετεύονται είτε με άμεση χρηματοδότηση (οι δανειολήπτες μπορούν να αποκτήσουν απευθείας κεφάλαια από τις χρηματοπιστωτικές αγορές εκδίδοντας τίτλους, π.χ. μετοχές και ομόλογα), είτε με έμμεση χρηματοδότηση.

Χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί είναι τα πιστωτικά ιδρύματα (εμπορικές τράπεζες, υποκαταστήματα ξένων τραπεζών, συνεργατικές τράπεζες) και οι θεσμικοί επενδυτές (ασφαλιστικές εταιρίες, φορείς κοινωνικής ασφάλισης). Οι οργανισμοί αυτοί, προκειμένου να καταστεί εφικτή η επικοινωνία αποταμιευτών και δανειζόμενων, τους φέρνουν σε έμμεση επαφή παρεμβαίνοντας στις πλεονασματικές και τις δανειζόμενες οικονομικές μονάδες. Στην συνέχεια αφού συγκεντρώσουν τα απαιτούμενα κεφάλαια τα διοχετεύουν στους δανειολήπτες με τη μορφή δανείων.

Συνοπτικά οι βασικότερες λειτουργίες των τραπεζών είναι οι παρακάτω: (Σαπουντζόγλου, Πεντότης 2009: 35)

1. Διαμεσολαβούν ανάμεσα στους αποταμιευτές και στους δανειζόμενους.
2. Χρηματοδοτούν ιδιώτες, επιχειρήσεις και κράτη.
3. Διαχειρίζονται το ενεργητικό τους, που χρηματοδοτείται από τα βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα στοιχεία του παθητικού (καταθέσεις - τραπεζικός δανεισμός - ίδια κεφάλαια).
4. Διενεργούν και εκκαθαρίζουν πληρωμές.
5. Συλλέγουν, επεξεργάζονται και διαχειρίζονται πληροφορίες.
6. Λειτουργούν σε καθεστώς αβεβαιότητας και κινδύνων.

Οι τράπεζες στις μέρες μας έχουν έναν πολυσύνθετο ρόλο που τις καθιστά σημαντικές για τη διαχείριση των οικονομικών πόρων της οικονομίας. Τι θα

συνέβαινε όμως εάν μια οικονομία λειτουργούσε χωρίς τον τραπεζικό τομέα, που περικλείει τα όσα αναφέραμε πιο πάνω;

Σε μια τέτοια υποθετική οικονομία χωρίς την ύπαρξη του τραπεζικού τομέα θα δημιουργούνταν διάφορα προβλήματα, καθώς ο ενδιάμεσος αυτός χρηματοοικονομικός οργανισμός που βοηθά στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του χρηματοδοτικού της συστήματος θα ήταν απών.

Σε μια αγορά χωρίς ατέλειες δεν υπάρχει ανάγκη ύπαρξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς οι συναλλαγές ανάμεσα στις πλεονασματικές και τις ελλειμματικές μονάδες μπορούν να διεκπεραιωθούν χωρίς την ύπαρξη κάποιου διαμεσολαβητικού φορέα. Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι να περιορίζει τις ατέλειες αυτές που υπάρχουν στη λειτουργία της οικονομίας, αποτελούμενες από την ύπαρξη κόστους πληροφόρησης και κόστους συναλλαγών.

Πρωταρχική λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, όπως είδαμε και προηγουμένως, είναι η μεταφορά κεφαλαίων από ετερογενείς πηγές αποταμίευσης προς τους επενδυτές. Ο διαμεσολαβητικός ρόλος των τραπεζών στην οικονομία συνίσταται στη συλλογή και αξιοποίηση της πληροφόρησης σχετικά με το επιχειρηματικό περιβάλλον και τις οικονομικές προοπτικές για καλύτερη ανάλυση και διαχείριση του κινδύνου.

Εάν δεν υπήρχε λοιπόν το τραπεζικό σύστημα, η κάθε πλεονασματική μονάδα της οικονομίας (δανειστής), θα έπρεπε να εκτιμήσει την πιστοληπτική ικανότητα και τον συντρέχοντα κίνδυνο της κάθε ελλειμματικής μονάδας (δανειζόμενος). Επίσης, η κάθε πλεονασματική μονάδα θα έπρεπε να τιμολογήσει κατ' ιδίαν το ασφάλιστρο κινδύνου, αλλά και το κόστος αξιολόγησης του κάθε δανειζόμενου μεμονωμένα. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα, το κόστος διαμεσολάβησης άλλων φορέων που θα δημιουργείτο να ήταν πολύ υψηλότερο από το ανάλογο κατά τη διαμεσολάβηση των τραπεζών. Έτσι λοιπόν συμπεραίνουμε ότι το τραπεζικό σύστημα συμβάλλει στη διατήρηση του κόστους διαμεσολάβησης σε χαμηλότερα επίπεδα.

Επίσης, με την απουσία του τραπεζικού τομέα, θα δημιουργούνταν το φαινόμενο της ασύμμετρης πληροφόρησης. Βασίζεται στην υπόθεση ότι ο δανειζόμενος γνωρίζει καλύτερα από το δανειστή του, τη δυνατότητά του να εκπληρώσει τις δανειακές του υποχρεώσεις, καθώς και τα οικονομικά μεγέθη και χαρακτηριστικά του δανειστή του. Επομένως, ο δανειζόμενος και ο δανειστής είναι ασύμμετρα πληροφορημένοι. Το πρόβλημα της συλλογής από το δανειστή έγκυρων πληροφοριών για το δανειζόμενο αφορά στο διαμεσολαβητικό ρόλο των τραπεζών και ερμηνεύει το υψηλό κόστος άντλησης και επεξεργασίας των πληροφοριών. Η ασυμμετρία της πληροφόρησης προκαλεί δύο βασικά προβλήματα: το πρόβλημα της δυσμενούς επιλογής (adverse selection) και το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου (moral hazard) (Σαπουντζόγλου, Πεντότης 2009: 50).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της σημασίας της λειτουργίας του τραπεζικού τομέα είναι τα όσα συνέβησαν στην κυπριακή οικονομία, όπου οι οικονομικές εξελίξεις ανάγκασαν τις κυπριακές τράπεζες να παραμείνουν κλειστές για δύο εβδομάδες προκαλώντας ανεπανόρθωτες οικονομικές καθώς και κοινωνικές επιπτώσεις, πλήττοντας επίσης και το αίσθημα εμπιστοσύνης των πολιτών προς το τραπεζικό σύστημα. Με κλειστές τις τράπεζες και χωρίς την απαραίτητη ρευστότητα στην αγορά καθώς και με τον πανικό που δημιουργήθηκε, οι οικονομικές αυτές εξελίξεις μας έδειξαν πόσο σημαντική είναι η παρουσία ενός σταθερού χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Επομένως, η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος συμβάλλει στην οικονομική μεγέθυνση, στην βελτίωση της παραγωγικότητας και της αποτελεσματικότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα, ενώ ενθαρρύνει την αποταμίευση και διευκολύνει τις επενδύσεις. Η εύρυθμη λειτουργία του νομισματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας συνιστά ουσιώδη προϋπόθεση για την οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη μιας οικονομίας, αλλά και για τη διασφάλιση των οικονομικών αξιών που παράγονται από την επενδυτική, παραγωγική, συναλλακτική και χρηματοδοτική δραστηριότητα των οικονομικών μονάδων.

2.2. Η Δομή του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Οι συμμετέχοντες στο χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι οι ακόλουθοι:

- **Ιδιώτες Επενδυτές:** Οι ιδιώτες συμμετέχουν τόσο για κερδοσκοπικούς λόγους όσο και για τη δημιουργία κατάλληλων επενδύσεων όπου θα μπορέσουν να τους προφυλάξουν από μελλοντικούς οικονομικούς και συναλλαγματικούς κινδύνους.
- **Επιχειρήσεις:** Οι επιχειρήσεις αυτές (Εθνικές και Πολυεθνικές) συμμετέχουν προκειμένου να εξασφαλίσουν ρευστότητα με δανεισμό κεφαλαίων με το μικρότερο δυνατό κόστος ή με άντληση κεφαλαίων με έκδοση και πώληση νέων ή υφιστάμενων μετοχών. Επίσης μπορούν να τοποθετούν στην αγορά το ταμειακό τους πλεόνασμα.
- **Θεσμικοί Επενδυτές:** Οι θεσμικοί επενδυτές είναι οργανισμοί που έχουν σαν αντικείμενο εργασιών τη διαχείριση μεγάλων ύψους κεφαλαίου, είτε για ίδιο λογαριασμό (ίδια κεφάλαια) είτε για λογαριασμό τρίτων (ξένα κεφάλαια). Η διαχείριση των κεφαλαίων στηρίζεται στην κατάλληλη οργάνωση του οργανισμού ενώ διέπεται από συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο και κανόνες δεοντολογίας. Οι θεσμικοί επενδυτές τοποθετούνται σε προϊόντα χρηματαγορών, σε προϊόντα κεφαλαιαγοράς αλλά και σε προϊόντα με μεγάλη μόχλευση και υψηλό κίνδυνο.
- **Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί:** Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί συμμετέχουν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου, ο καθένας με το δικό του τρόπο, με βάση τις ανάγκες άντλησης κεφαλαίων και αξιοποίησης κατά τον καλύτερο τρόπο των διαθέσιμων τους για μεγιστοποίηση της απόδοσης του χαρτοφυλακίου τους. Πολλοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί περιλαμβάνονται στους θεσμικούς επενδυτές. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί έχουν την τάση να μη διαφοροποιούν σε μεγάλο βαθμό τη χρονική διάρκεια των στοιχείων τοποθέτησης και άντλησης κεφαλαίων, τουλάχιστον στις περιπτώσεις που η ρευστότητα των τίτλων είναι χαμηλή και η μεταβλητότητα της τιμής και της

απόδοσης τους υψηλή. Εκείνο που χαρακτηρίζει τη συμμετοχή των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι η μεγάλη ποικιλία των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού τους. Η ποικιλία αυτή είναι αποτέλεσμα συνεχών αλλαγών στη πολιτική διαχείριση των στοιχείων άντλησης κεφαλαίων (στοιχείων του παθητικού) και των στοιχείων τοποθέτησης κεφαλαίων (στοιχείων του ενεργητικού) των πιστωτικών ιδρυμάτων στην προσπάθειά τους για ρευστότητα αλλά και για κερδοφορία μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον.

- Κεντρικές Τράπεζες: Οι κεντρικές τράπεζες συμμετέχουν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου κατά την άσκηση της νομισματικής πολιτικής με τη χρήση διαθέσιμων ή αποτελεσματικότερων μέσων νομισματικής πολιτικής καθώς και κατά την άσκηση της συναλλαγματικής και πιστωτικής πολιτικής. Τα μέσα νομισματικής πολιτικής που χρησιμοποιούν οι κεντρικές τράπεζες έχουν την ίδια βάση, εξειδικεύονται ανάλογα με το μέγεθος και την ανάπτυξη των αγορών και στοχεύουν στον έλεγχο της προσφοράς του χρήματος στην οικονομία μέσω της μεταβολής των επιτοκίων (Αγγελόπουλος 2010: 44).

2.3. Σύγχρονο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Τις τελευταίες δεκαετίες, το χρηματοπιστωτικό σύστημα άλλαξε πλήρως, τόσο διεθνώς όσο και στην Κύπρο. Στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό και ευρύτερα χρηματοοικονομικό σύστημα αναπτύσσονται διαρκώς νέα χρηματοπιστωτικά μέσα.

Η δομή των μέσων αυτών από τη μία πλευρά διευκολύνει τις επιδιώξεις των επενδυτών για διαφοροποίηση της σχέσης κινδύνου/απόδοσης των επενδύσεων τους, ενώ από την άλλη δημιουργεί νέα προβλήματα και κινδύνους που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.

Στο χρηματοοικονομικό σύστημα λειτουργούν ως επενδυτές όχι μόνο οι τράπεζες, αλλά και οι λεγόμενοι θεσμικοί επενδυτές, μεταξύ των οποίων τα ασφαλιστικά ταμεία και οι ιδιώτες. Ωστόσο στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα,

παρατηρείται ότι οι φορείς που έχουν τη μεγαλύτερη τεχνογνωσία δηλαδή οι τράπεζες, υπόκεινται σε πολύ αυστηρούς εποπτικούς κανόνες και υποχρεώνονται να έχουν πολύ περισσότερες ασφαλιστικές δικλίδες σε σχέση με τους νεοεισελθόντες στην αγορά.

2.3.1. Τα Σύγχρονα Χρηματοπιστωτικά Προϊόντα

Τα βασικά χρηματοπιστωτικά μέσα είναι τα μέσα πληρωμής διαφόρων μορφών και τα δάνεια. Στον τραπεζικό τομέα τα μέσα αυτά αντιπροσωπεύονται από τις επιταγές, τις πιστωτικές κάρτες, τις καταθέσεις και τα δάνεια των τραπεζών προς τους πελάτες τους.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες αναπτύχθηκαν κάποια νέα χρηματοπιστωτικά μέσα. Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως είναι γνωστά, μπορούν να οριστούν ως συμβόλαια ή συμφωνίες μεταξύ δύο πλευρών, η αξία των οποίων παράγεται από την αξία άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων, όπως τα ομόλογα, τις μετοχές, τα νομίσματα, τους χρηματιστηριακούς δείκτες και διάφορα άλλα χρεόγραφα. Η αξία ενός παραγώγου χρηματοοικονομικού προϊόντος είναι συνεπώς συνδεδεμένη και διακυμαίνεται ανάλογα με την τιμή του διαπραγματεύσιμου χρηματοοικονομικού προϊόντος από το οποίο παράγεται (Αγγελόπουλος 2011: 36).

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα μπορούν να χωριστούν σε διάφορες κατηγορίες βάση είτε με το χρηματοοικονομικό προϊόν από το οποίο παράγονται, είτε βάση των βασικών χαρακτηριστικών τους και διακρίνονται σε:

- Προθεσμιακά Συμβόλαια (Forward Contracts)
- Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Future Contracts)
- Δικαιώματα Προαίρεσης (Options)
- Ανταλλαγές (Swaps)
- Πιστωτικά Παράγωγα (Credit Derivatives)

Το προθεσμιακό συμβόλαιο είναι μία συμφωνία που αφορά την αγορά ή την πώληση ενός προϊόντος (π.χ. μετοχές, εμπορεύματα) σε μελλοντική ημερομηνία και

σε προσυμφωνημένη τιμή. Η διαφορά μεταξύ του συμβολαίου Future και του συμβολαίου Forward έγκειται στο γεγονός ότι τα Futures διαπραγματεύονται στα χρηματιστήρια με τυποποιημένα χαρακτηριστικά (ποσότητα, μέγεθος συμβολαίου), ενώ τα Forward διαπραγματεύονται στην «over the counter» αγορά, όπου το μέγεθος και η χρονική διάρκεια του συμβολαίου προσαρμόζονται ανάλογα με τις ανάγκες των δύο ενδιαφερομένων μελών.

Το δικαίωμα προαίρεσης είναι ένα συμβόλαιο το οποίο παρέχει στον κάτοχό του το δικαίωμα, αλλά όχι και την υποχρέωση, να αγοράσει ή να πουλήσει ένα προϊόν (μετοχή, ομόλογο, εμπόρευμα) σε μία προκαθορισμένη χρονική στιγμή και σε μία προσυμφωνημένη τιμή. Οι ανταλλαγές είναι συμβόλαια που βάσει των οποίων δύο οικονομικές μονάδες συμφωνούν να ανταλλάξουν μεταξύ τους στο μέλλον μια σειρά χρηματοοικονομικών μέσων (Αλεξιάκης 1999: 37).

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα προσφέρουν τη δυνατότητα γρήγορης και εύκολης διενέργειας συναλλαγών, ενώ μειώνοντας τον πιστωτικό κίνδυνο παρέχουν στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα χρηματοδότησής τους με χαμηλότερο κόστος. Έτσι λοιπόν, τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα χρησιμοποιούνται από τους συμμετέχοντες στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου, προκειμένου να επιτευχθεί η μείωση του ρίσκου, η διαφοροποίηση της φύσης της χρηματοοικονομικής «έκθεσης» στον κίνδυνο και ο περιορισμός κόστους.

Τα σύνθετα χρηματοπιστωτικά μέσα δημιουργήθηκαν γιατί καλύπτουν μια σημαντική ανάγκη στο σύνθετο σημερινό χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Παράλληλα όμως η χρησιμοποίησή τους μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα, γιατί απαιτεί κατανόηση και ξεκάθαρη στρατηγική από τον επενδυτή. Η άριστη γνώση λοιπόν, των χαρακτηριστικών κινδύνου/απόδοσης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση της ορθής τιμολόγησης των νέων προϊόντων, δηλαδή της εύλογης αξίας στην οποία πρέπει να αγοραστεί.

Τα παράγωγα προϊόντα εάν δεν χρησιμοποιηθούν σωστά, μπορούν να αποτελέσουν πηγή δυνητικών κινδύνων και μάλιστα μεγαλύτερων σε σχέση με τους κινδύνους των πρωτογενών προϊόντων.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτροπή προβλημάτων και την καλύτερη διαχείριση ενδεχόμενων κινδύνων, είναι η ισχυρή επαγγελματική επάρκεια των εμπλεκόμενων σε όλη τη διαδικασία των συναλλαγών σε επενδυτικά προϊόντα. Συγκεκριμένα οι θεσμοί και τα συστήματα που εμπλέκονται σε αυτή τη διαδικασία, είναι οι εποπτικές αρχές (κεντρικές τράπεζες, επιτροπές κεφαλαιαγοράς), τα διοικητικά συμβούλια των τραπεζών, οι μέτοχοι, οι επενδυτικές επιτροπές, και οι διάφοροι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές. Για τον λόγο αυτό οι τράπεζες παίρνουν διάφορα μέτρα και υπόκεινται σε διάφορους ελέγχους σε σχέση με τη συνολική τους λειτουργία, αλλά και ειδικότερα σε σχέση με τη χρήση των χρηματοπιστωτικών μέσων.

2.4. Το Τραπεζικό Σύστημα

Οι τράπεζες αποτελούν τον πιο παραδοσιακό και χαρακτηριστικό τύπο ενδιάμεσου χρηματοδοτικού οργανισμού. Μπορούν να διεξάγουν ένα μεγάλο εύρος τραπεζικών εργασιών ενώ προσφέρουν και πολλές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Ο όρος "τράπεζα" προέρχεται από το "τραπέζι" που χρησιμοποιούν οι αρχαίοι "τραπεζίτες" για να προσφέρουν τις διαμεσολαβητικές υπηρεσίες στους πελάτες τους.

Οι λειτουργίες μιας τράπεζας είναι οι παρακάτω:

1. Λήψη καταθέσεων και δανεισμός κεφαλαίων
2. Χορήγηση πιστώσεων και δανείων
3. Χρηματοδοτική μίσθωση
4. Υπηρεσίες μεταφοράς χρημάτων-κεφαλαίων
5. Έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμών
6. Παροχή εγγυήσεων και δεσμεύσεων
7. Διενέργεια συναλλαγών για ίδιο λογαριασμό ή για λογαριασμό πελατών τους, στις αγορές χρήματος, ομολογιών, μετοχών, κλπ.

8. Συμμετοχή σε εκδόσεις μετοχικών τίτλων και παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με αυτές
9. Διαχειριστικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες σε ιδιωτικά και θεσμικά χαρτοφυλάκια
10. Υπηρεσίες θεματοφυλακής και φύλαξης αξιόγραφων (Κορλίρας 2006: 108).

Η βασική λειτουργία ενός τραπεζικού ιδρύματος, ως ενδιάμεσος χρηματοπιστωτικός οργανισμός, είναι να δέχεται καταθέσεις και να χορηγεί πιστώσεις-δάνεια. Σε κανέναν άλλο ενδιάμεσο χρηματοοικονομικό οργανισμό δεν επιτρέπεται να δέχεται καταθέσεις παρά μόνο εάν έχει τη νομική μορφή του τραπεζικού ιδρύματος. Οι τράπεζες λοιπόν είναι οργανισμοί, οι οποίοι «ελέγχονται» και «εποπτεύονται», προκειμένου να διασφαλίζεται η αξιοπιστία και η φερεγγυότητα τους.

Το σύνολο των τραπεζών που λειτουργεί σε μια χώρα αποτελεί το «τραπεζικό σύστημα». Ο «έλεγχος» αλλά και η «εποπτεία» του τραπεζικού κλάδου ασκείται από τις «Νομισματικές Αρχές» τις αρμοδιότητες των οποίων έχει η Κεντρική Τράπεζα. Το τραπεζικό σύστημα κάθε χώρας αποτελείται από την Κεντρική Τράπεζα, τις εμπορικές τράπεζες και τους ειδικούς πιστωτικούς οργανισμούς (Παπαδάκης 1999: 209).

2.5. Κυπριακό Τραπεζικό Σύστημα

Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ), ιδρύθηκε το 1963 σύμφωνα με τον περί Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμο του 1963 και τα σχετικά άρθρα του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Πρωταρχικός της στόχος είναι η διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών. Χωρίς επηρεασμό του πρωταρχικού σκοπού της και υπό τον όρο της εκπλήρωσης των υποχρεώσεών της με βάση τις διατάξεις της παραγράφου (1) του άρθρου 105 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η ΚΤΚ στηρίζει τη γενική πολιτική του Κράτους (www.centralbank.gov.cy).

Βασικές αρμοδιότητες της ΚΤΚ είναι οι παρακάτω:

- Η συμβολή στη χάραξη και στην εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως μέρος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ).
- Η κατοχή, η διαφύλαξη καθώς και η διαχείριση των επίσημων αποθεμάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας, στα οποία περιλαμβάνονται τα διαθέσιμα της ΚΤΚ και του Δημοσίου της Κυπριακής Δημοκρατίας σε συνάλλαγμα και χρυσό.
- Η διενέργεια πράξεων σε συνάλλαγμα καθώς και η διαχείριση συναλλαγματικών αποθεμάτων, τα οποία είναι δυνατόν να παραχωρηθούν στην ΚΤΚ για διαχείριση, τηρουμένων των διατάξεων του άρθρου 111 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.
- Η χορήγηση άδειας και η εποπτεία των αδειοδοτημένων πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τις διατάξεις του περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμου.
- Η μακροπροληπτική επίβλεψη του χρηματοοικονομικού συστήματος με σκοπό τη συμβολή στη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος.
- Η προσφορά υπηρεσιών ή η άσκηση καθηκόντων τραπεζίτη και αντιπροσώπου της Κυπριακής Δημοκρατίας σε χρηματοοικονομικά θέματα.
- Η προώθηση, ρύθμιση και επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών, εκκαθάρισης ή και διακανονισμού συναλλαγών.
- Η συλλογή, επεξεργασία και διανομή στατιστικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων που απαιτούνται για την εκπλήρωση των καθηκόντων της ΚΤΚ έναντι της ΕΚΤ ως αναπόσπαστου μέρους του ΕΣΚΤ.
- Η συμμετοχή ως μέλους σε διεθνείς νομισματικούς και οικονομικούς οργανισμούς, επιφυλασσόμενης σχετικής εγκρίσεως της ΕΚΤ κατά την παράγραφο (2) του άρθρου 6 του Καταστατικού του ΕΣΚΤ.

Τη στιγμή αυτή τα αδειοδοτημένα πιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται είναι τα παρακάτω:

1. Ancoria Bank Limited
2. Cyprus Popular Bank Public Co Ltd
3. Ελληνική Τράπεζα Δημόσια Εταιρεία Λίμιτεδ
4. Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως Δημόσια Εταιρεία Λίμιτεδ
5. Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης
6. Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρίας Λτδ
7. RCB BANK LTD
8. 18 Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα συνδεδεμένα με τον Κεντρικό Φορέα
9. 4 Θυγατρικές Ξένων Πιστωτικών Ιδρυμάτων από χώρες-μέλη της Ε.Ε.
10. 2 Θυγατρικές Ξένων Πιστωτικών Ιδρυμάτων από χώρες εκτός της Ε.Ε.
11. 8 Υποκαταστήματα Ξένων Πιστωτικών Ιδρυμάτων από χώρες-μέλη της Ε.Ε.
12. 15 Υποκαταστήματα Ξένων Πιστωτικών Ιδρυμάτων από χώρες εκτός της Ε.Ε.
13. 2 Γραφεία Αντιπροσωπείας

Σύμφωνα με τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ), σχετικά με την μακροπροληπτική αρμοδιότητα των εθνικών αρχών, η τροποποίηση του Νόμου της Κεντρικής Τράπεζα της Κύπρου, όρισε επίσημα την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ως την μακροπροληπτική αρχή της Κύπρου. Η εντολή αυτή αποτελεί μέρος της γενικής αποστολής της ΚΤΚ να συμβάλλει στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα ενώ επιβεβαιώνει της εντολή της ΚΤΚ ως το θεσμικό όργανο που είναι υπεύθυνο για τον εντοπισμό αλλά και την παρακολούθηση των εξελίξεων που θα μπορούσαν να βλάψουν τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Κεφάλαιο 3

Οικονομική Κρίση

3.1. Η έννοια της Οικονομικής Κρίσης

Ένα χαρακτηριστικό του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος είναι οι οικονομικές κρίσεις οι οποίες εμφανίζονται κάθε τόσο. Κάποιες από αυτές διαρκούν περισσότερο με ίσως τρομακτικές συνέπειες ενώ κάποιες άλλες ξεφουσκώνουν πιο γρήγορα.

Όταν αναφερόμαστε στον όρο κρίση εννοούμε το φαινόμενο κατά το οποίο η οικονομία μιας ή περισσότερων χωρών παρουσιάζει ταυτόχρονα μείωση της οικονομικής δραστηριότητας καθώς και μείωση διάφορων μακροοικονομικών μεγεθών της οικονομίας όπως οι επενδύσεις, το ΑΕΠ, οι τιμές κλπ. Ο πιο σημαντικός δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες είτε αυξάνονται είτε μειώνονται συμπαρασύροντας μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη (Κουφάρης 2010).

Μια κρίση στον χρηματοπιστωτικό τομέα, μπορεί να φέρει σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα καθώς οι περίοδοι που ακολουθούν των τραπεζικών κρίσεων χαρακτηρίζονται από έντονη συστολή της οικονομικής δραστηριότητας και αύξηση της ανεργίας.

3.2. Οι Οικονομικές Κρίσεις του Παρελθόντος

Στόχος της λειτουργίας του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η συμβολή του στην οικονομική μεγέθυνση, ωστόσο έχει παίξει σημαντικό ρόλο στις μεγαλύτερες οικονομικές κρίσεις του παρελθόντος, με κυριότερο σημείο αναφοράς την «Μεγάλη Ύφεση» του 1929 και αυτή του 2007.

Μια αναδρομή στο πρόσφατο παρελθόν είναι ικανή για να ενισχύσει αυτή την άποψη καθώς η δραστηριότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων έπαιξε καταλυτικό ρόλο στις οικονομικές κρίσεις εξαιτίας της ανάληψης υπερβολικών κινδύνων αλλά και των δυσλειτουργιών της αγοράς.

3.2.1. Η Κρίση του 1929

Ως μεγαλύτερη οικονομική κρίση στην παγκόσμια ιστορία, καταγράφεται η κρίση του 1929 όπου άρχισε όταν η Wall Street στις 24 Οκτωβρίου έκλεισε με απώλειες 12%. Η οικονομική αυτή κρίση είναι γνωστή ως «Η μεγάλη ύφεση» και εξαπλώθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο καθώς διήρκησε περίπου 10 χρόνια.

Όμως για να οδηγηθούμε σε αυτή την κατάσταση, είχε προηγηθεί ένας αγώνας κερδοσκοπίας με αφορμή την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, με τους αμερικανούς επιχειρηματίες να κερδίζουν μεγάλα ποσά τα οποία τα δάνειζαν στις ευρωπαϊκές χώρες (κυρίως στην Γερμανία και την Αγγλία) που ήταν εξασθενημένες από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, για να αποκομίσουν και νέα κέρδη.

Εκείνη την περίοδο παρατηρείται μια ανισορροπία στην οικονομία των ΗΠΑ, λόγω της υπερπαραγωγής πρώτων υλών και γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα την πτώση των τιμών και τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των αγροτών. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις αισιόδοξες βιομηχανικές επενδύσεις δημιούργησε μία προσφορά που ξεπερνούσε τη ζήτηση στην αγορά.

Το φθινόπωρο του 1929 η οικονομία είχε μπει πλέον στην ύφεση. Οι δείκτες της βιομηχανικής και εργοστασιακής παραγωγής καθώς επίσης και η κατασκευή κατοικιών άρχισαν να πέφτουν για αρκετά χρόνια ενώ το 1929 γνώρισαν τεράστια πτώση. Στο τέλος έπεσε και το χρηματιστήριο. Όταν τελικά η Wall Street κατέρρευσε, τα εισοδήματα και η απασχόληση επηρεάστηκαν δυσμενώς. Ήταν πλέον φανερό ότι το χρήμα ήταν σαπουνόφουσκες και ότι η πραγματική ζωή της οικονομικής ζωής βασιζόταν στην παραγωγή, στην απασχόληση και στις δαπάνες, που θα έμεναν ανεπηρέαστες. Ωστόσο η μείωση της παραγωγής, των τιμών, και των

εισοδημάτων θα συνέχιζαν να μειώνονται για τα επόμενα χρόνια (Galbraith 2000: 196).

Από τις Ηνωμένες Πολιτείες η κρίση επεκτάθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι αμερικάνικες τράπεζες που είχαν δανείσει χρήματα στις άλλες χώρες, επιδιώκουν να επαναπατρίσουν τα κεφάλαια τους για να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές τους δυσκολίες. Έτσι, αυτή η εμμονή για την αποπληρωμή των δανείων τους, προκαλούν χρεοκοπία στις γερμανικές και αυστριακές τράπεζες που στηρίζονται κυρίως στον αμερικανικό δανεισμό. Εκτός από τις βιομηχανικές χώρες, η κρίση έπληξε και τις γεωργικές και τις υποανάπτυκτες.

Η άποψη ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα αδυνατούσε να επέμβει στη κρίση του 1929 ίσως να είναι βάσιμη, αφού μετά από το Μεγάλο Κραχ χρειάστηκαν να περάσουν 10 χρόνια για να ξεπεραστεί η Μεγάλη Ύφεση, με τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο να λειτουργεί λυτρωτικά, αφού οι τεράστιες στρατιωτικές δαπάνες εκμηδένισαν την ανεργία και εκτόξευσαν την ανάπτυξη.

Εκτός από τον πανικό των επενδυτών, οι οποίοι πουλούσαν μετοχές σε ταχύτατους ρυθμούς, καταλυτικός ήταν ο ρόλος των τραπεζών, που συμμετείχαν άμεσα στις κερδοσκοπικές κινήσεις. Επίσης μεγάλη ευθύνη είχε και η κυβέρνηση που δεν τόλμησε να επέμβει έγκαιρα για την αντιμετώπιση της κρίσης.

Ως πρώτο μέτρο που λήφθηκε από πλευράς της κυβέρνησης ήταν ο νόμος Glass-Steagall Act (1933) με στόχο την προστασία των αποταμιευτών. Ο νόμος αυτός προέβλεπε την ίδρυση της Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) αλλά και τον διαχωρισμό της εμπορικής και της επενδυτικής τραπεζικής, ο οποίος είχε καταργηθεί λίγα χρόνια πριν και ήταν μία από τις κύριες αιτίες της κρίσης (Αλεξάκης 1999: 59).

3.2.2. Η Κρίση του 1987

Την δεκαετία του '80 παρατηρήθηκε μία σημαντική οικονομική ανάπτυξη με την μείωση του πληθωρισμού και την άνθηση του χρηματιστηρίου. Παρόλα αυτά η ταχύτατη πτώση των μετοχών τον Οκτώβριο του '87 προκάλεσε πανικό στις χρηματιστηριακές αγορές και ένα πρωτόγνωρο μαζικό ξεπούλημα μετοχών σε Ευρώπη και Ιαπωνία.

Τα αίτια της κρίσης ήταν κυρίως οικονομικοπολιτικά. Η πτώση του δολαρίου λόγω της επιβραδυνόμενης ανάπτυξης της οικονομίας των ΗΠΑ, ο φόβος για ενδεχόμενη χρεοκοπία, η αύξηση των επιτοκίων στην Γερμανία καθώς επίσης οι δραστηριότητες υψηλού κινδύνου από τους επενδυτές και τις τράπεζες ήταν μερικά από αυτά (Αγγελόπουλος 2010: 63).

Η κρίση του 1987 δεν είχε την ίδια ισχύ με αυτή του '29 καθώς η αμερικάνικη οικονομία ήταν πλέον πιο ανθεκτική σε τέτοιου είδους χτυπήματα. Η κυβέρνηση και η Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ επενέβησαν καθοριστικά με τη διάθεση μεγάλων ποσοτήτων ρευστού στην αγορά προκαλώντας θετικά αποτελέσματα στο τραπεζικό σύστημα.

Η διάρκεια της κρίσης ήταν μικρή ενώ κύριο χαρακτηριστικό της, ήταν η ταχύτητα με την οποία εξελίχθηκε και μεταφέρθηκε στις άλλες αγορές. Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης ήταν πλέον αναγκαίο να υιοθετηθούν νέοι αυστηρότεροι κανόνες από όλες τις αγορές για την επίτευξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας (Βασιλεία Ι, 1988) όπως θα εξετάσουμε αναλυτικότερα στο Κεφάλαιο 4.

3.2.3. Η Κρίση του 2000

Την δεκαετία του '90 παρατηρήθηκε μια ραγδαία ανάπτυξη στις τεχνολογικά ανεπτυγμένες χώρες, όμως ο ξέφρενος ρυθμός των επενδύσεων και τα ελλείμματα στον προϋπολογισμό των ασιατικών χωρών είχε σαν αποτέλεσμα να μην μπορούν να συγκρατήσουν την συναλλαγματική ισοτιμία με το δολάριο. Έτσι λοιπόν, οι λανθασμένες προβλέψεις των επενδυτών και των αγορών για την πορεία των

εταιρειών υψηλής τεχνολογίας και η λανθασμένη υψηλή τιμολόγηση των μετοχών τους αναφέρονται ως οι σημαντικότερες αιτίες αυτής της κρίσης.

Όταν στα τέλη της δεκαετίας του '90 οι παραπάνω φόβοι επαληθεύτηκαν ήταν πλέον αργά. Ο δείκτης μετοχών υψηλής τεχνολογίας του χρηματιστηρίου Nasdaq που το Μάρτιο του 2000 έφτανε πάνω από τις 5.000 μονάδες, μέχρι τον Οκτώβριο του 2002 έχανε το 78% της αξίας του (Αγγελόπουλος 2010: 63).

Η οικονομική κρίση εξαπλώθηκε γρήγορα σε ολόκληρο τον κόσμο και είχε σαν αποτέλεσμα την επιβράδυνση της οικονομίας, το πάγωμα των επενδύσεων και γενικότερα μια περίοδο ύφεσης. Ήταν πλέον ξεκάθαρο ότι έπρεπε να ληφθούν έγκαιρα επαρκή μέτρα από τις εποπτικές αρχές των μεγάλων χρηματοπιστωτικών αγορών με την αναθεώρηση της Βασιλείας I για να αποφευχθούν παρόμοιες χρηματοοικονομικές αστάθειες στο μέλλον.

3.3. Η Σημερινή Οικονομική Κρίση

Οι φόβοι για μία νέα χρηματοοικονομική κρίση επαληθεύτηκαν το 2007. Η κρίση συνεχίζεται μέχρι και σήμερα ενώ οι συνέπειές της καταγράφονται καθημερινά σε τράπεζες, επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Είχε ως αφετηρία τις ΗΠΑ και οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην ραγδαία εξάπλωση στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου, γνωστά ως subprimes δάνεια. Οι τράπεζες παρείχαν δάνεια σε μη φερέγγυους δανειολήπτες, με μόνη εγγύηση την αναμενόμενη αύξηση στην τιμή της κατοικίας, χρηματοδοτώντας δηλαδή πέραν του 100% της αξίας ακινήτου, ενώ διευκόλυναν τα νοικοκυριά με ελκυστικά χαμηλά επιτόκια στα πρώτα χρόνια, τα οποία όμως θα αυξάνονταν στη συνέχεια. Εξαιτίας των κυμαινόμενων αυτών επιτοκίων οι τράπεζες με μοναδικό στόχο το κέρδος χορηγούσαν δάνεια στα αμερικανικά νοικοκυριά χωρίς να τις απασχολεί η δυνατότητα αποπληρωμής τους.

Ένας άλλος παράγοντας της κρίσης ήταν η μεταφορά του ρίσκου από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές μέσω τιτλοποιήσεων. Η μεταφορά αυτή του ρίσκου επέτρεπε στις τράπεζες να δανείζουν άφοβα σε μη

φερέγγυους δανειολήπτες και στη συνέχεια να αποκτούν ρευστότητα για επιπλέον δανειοδοτήσεις, χωρίς να χρειάζεται να βρουν νέους καταθέτες. Οι τιτλοποιήσεις έγιναν μηχανές παραγωγής χρήματος.

Επίσης το ανεπαρκές ρυθμιστικό, οργανωτικό και κανονιστικό πλαίσιο καθώς και η ελλιπής λειτουργία των εποπτικών αρχών που διέπουν τις χρηματοοικονομικές αγορές συνέβαλαν στην εξάπλωση της κρίσης. Η δυσανάλογη ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας μετά το 1995 προήλθε από την τάση απελευθέρωσης των αγορών. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο νόμος που είχε ψηφιστεί λίγο μετά την κρίση του 1929 περί διαχωρισμού των τραπεζών καταργήθηκε το 1999 με τον νόμο Gramm-Leach-Bliley Act. Η αλόγιστη χρήση των παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων σε ένα απελευθερωμένο σύστημα που αδυνατούσε να κατανοήσει την λειτουργία τους, ήταν αναπόφευκτο ότι θα έπαιζε καταλυτικό ρόλο στην εμφάνιση της κρίσης. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η μη ολοκληρωμένη εφαρμογή της Βασιλείας II οδήγησε τα τραπεζικά ιδρύματα σε μη ορθό υπολογισμό των πιστωτικών κινδύνων που αντιμετώπιζαν (Αγγελόπουλος 2010: 65).

Τέλος, η νομισματική πολιτική που ακολούθησαν οι Κεντρικές Τράπεζες, με την Fed να διατηρεί τα επιτόκια σε χαμηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα, δημιούργησε στους δανειστές την ψευδαίσθηση της εύκολης μακροχρόνιας αποπληρωμής των δανείων. Η EKT επίσης θεωρείται υπεύθυνη για την επέκταση της χρηματοοικονομικής κρίσης στην Ευρώπη, καθώς διατήρησε τα επιτόκια σε υψηλά επίπεδα αγνοώντας την κρίση.

3.3.1. Τα Αίτια της Κρίσης

Η χρηματοοικονομική κρίση προέρχεται από μια σειρά παραγόντων πολλοί από τους οποίους επηρέαζαν και επέκτειναν τη δυναμική των υπολοίπων.

Πρώτος παράγοντας είναι η ανισορροπία ανάμεσα στις χώρες του πλανήτη όσον αφορά την εσωτερική τους επένδυση και αποταμίευση. Οι ανισορροπίες αυτές εκδηλώθηκαν με υψηλά ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών των Η.Π.Α. και υψηλά

πλεονάσματα των χωρών της Ασίας και ιδιαίτερα της Κίνας. Οι ανισορροπίες οδήγησαν σε φτηνό χρήμα, μεγάλη ρευστότητα και χαμηλά επιτόκια όπου και αυτά με τη σειρά τους ώθησαν τις υπάρχουσες ανισορροπίες του χρηματοοικονομικού τομέα όπως η φούσκα των ακινήτων.

Ένας δεύτερος παράγοντας ήταν η φούσκα των ακινήτων, όπου συνεχίστηκε μέχρι και το 2006. Στη συνέχεια και για 3 χρόνια οι τιμές των κατοικιών άρχισαν να πέφτουν με αποτέλεσμα τις καθυστερήσεις των δόσεων των νοικοκυριών προς τις τράπεζες. Τελικά η χρεοκοπία των νοικοκυριών οδήγησε σε μειωμένες εισροές στα ταμεία των τιτλοποιημένων δανείων. Στη δημιουργία της αρχικής φούσκας των ακινήτων στις ΗΠΑ έπαιξε ρόλο και η ραγδαία αύξηση των δανείων μειωμένης εξασφάλισης (subprime) χωρίς να επιδεικνύεται η ανάλογη εγκράτεια από την τράπεζα αλλά και ο έλεγχος για τον πιστωτικό κίνδυνο.

Ο τρίτος παράγοντας είναι η πολιτικοοικονομική ιδεολογία σύμφωνα με την οποία οι αγορές είναι αποτελεσματικές και οι πολίτες ορθολογικοί στην οικονομική τους συμπεριφορά. Η ιδεολογία αυτή επικρατούσε τόσο στις ΗΠΑ όσο και στις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες. Η υπόθεση της αποτελεσματικής αγοράς αποτελούσε δόγμα όπου σε συνδυασμό με τα χαμηλά επιτόκια οδήγησαν σε ακραίες συμπεριφορές. Τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα οδηγήθηκαν σε ριψοκίνδυνες επενδύσεις χωρίς να τιμολογούν σωστά τον κίνδυνο.

Ο τέταρτος παράγοντας είναι η ενδογενής γένεση ρίσκου και είναι ο παράγοντας αυτός που θα επηρεάσει το μέλλον της εποπτείας του χρηματοοικονομικού χώρου. Εξάλλου, ο συστηματικός κίνδυνος που έκανε την εμφάνιση του στην κρίση ανέδειξε ότι η επιμονή των εποπτικών αρχών στον περιορισμό του κινδύνου ανά τράπεζα ή χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή ανά χρηματοοικονομικό προϊόν είναι ανεπαρκής. Απαιτείται λοιπόν μια συνολικότερη σκιαγράφηση του κινδύνου όλου του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Ο πέμπτος παράγοντας είναι η υψηλή μόχλευση. Όταν λέμε υψηλή μόχλευση εννοούμε λιγιστά ίδια κεφάλαια και υψηλό δανεισμό σε σχέση με το ενεργητικό ενός χρηματοοικονομικού ιδρύματος. Η υψηλή μόχλευση με βραχυχρόνια δανεισμό (που ήταν την εποχή εκείνη) υπήρξε η αιτία της γρήγορης μετάδοσης της κρίσης από την αγορά των δανείων subprime στις αγορές πολλών άλλων περιουσιακών στοιχείων. Όταν λοιπόν οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων, στα οποία είχαν επενδύσει οι επενδυτικές τράπεζες, άρχισαν να πέφτουν και οι αγορές αντιλήφθηκαν την κεφαλαιακή απώλεια των δανεισμένων επενδυτικών τραπεζών, αρνήθηκαν την ανανέωση της βραχυχρόνιας χρηματοδότησης. Αποτέλεσμα ήταν οι επενδυτικές τράπεζες να προβούν σε πωλήσεις άλλων περιουσιακών στοιχείων με συνέπεια τη πτώση των περιουσιακών στοιχείων ακόμα πιο κάτω (Χαρδούβελης 2009: 21).

Η έλλειψη επαρκών κεφαλαίων έχει μια πολλαπλασιαστική αρνητική επίδραση στο ενεργητικό των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και αυτό ονομάζεται απομόχλευση. Η απομόχλευση οδήγησε στο πέρασμα της χρηματοοικονομικής κρίσης στην πραγματική οικονομία.

3.3.2. Τα Αίτια της Κρίσης στην Κυπριακή Οικονομία

Η Κύπρος στην προσπάθειά της να καταστεί κορυφαίος πάροχος διεθνώς τραπεζικών υπηρεσιών, προσέλκυσε σημαντικές εισροές ξένων καταθέσεων καθώς τα επιτόκια καταθέσεων ήταν υψηλότερα από τα αντίστοιχα της υπόλοιπης ευρωζώνης. Υπήρξε λοιπόν μια τεράστια επέκταση στον ισολογισμό των τραπεζών τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Αυτό όμως είχε σαν αποτέλεσμα τη συσσώρευση μεγάλων ανισορροπιών στον τραπεζικό τομέα.

Επιπλέον, η ραγδαία αύξηση των τραπεζικών δανείων είχε σαν αποτέλεσμα τη μεγέθυνση του χρέους τόσο των νοικοκυριών όσο και των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων. Επίσης, τα υψηλά επιτόκια δανεισμού από τις τράπεζες, τα οποία υπήρξαν επακόλουθο των υψηλών καταθετικών επιτοκίων, είχε σαν αποτέλεσμα τη

μείωση της δυνατότητας εξυπηρέτησης των δανειακών υποχρεώσεων τόσο των νοικοκυριών όσο και των επιχειρήσεων.

Ταυτόχρονα, υπήρξε μια σημαντική επέκταση των κυπριακών τραπεζών στο εξωτερικό και κυρίως στην Ελλάδα με αύξηση των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων στον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, οι κυπριακές τράπεζες υπέστησαν μεγάλες απώλειες από την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους.

Το 2011 η κατάσταση του κυπριακού τραπεζικού τομέα άρχισε να επιδεινώνεται. Οι διαδοχικές υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας αλλά και των Κυπριακών Τραπεζών, από τους διεθνείς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης οδήγησαν σε αποκλεισμό για αναχρηματοδότηση από τις διεθνείς αγορές. Όταν τα αποθέματα ρευστότητας εξαντλήθηκαν, η ΚΤΚ παραχώρησε έκτακτη ενίσχυση σε ρευστότητα (ELA) για τη κάλυψη των αναγκών των τραπεζών.

Πέρα των ανισορροπιών που είχαν δημιουργηθεί στον τραπεζικό τομέα είχαν δημιουργηθεί και ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών, αυξανόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα και διογκούμενο αυξημένο χρέος.

Οι Κυπριακές Αρχές το Μάιο του 2012 υπέβαλαν και επίσημα αίτημα για χρηματοδοτική στήριξη υπό μορφή δανείου προς το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας / Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στις 25 Ιουνίου 2012 (Δημητριάδης 2014).

3.3.3. Οι Επιπτώσεις της Κρίσης στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης των αγορών η κρίση που ξέσπασε στις ΗΠΑ το 2007 μεταφέρθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο. Η FED, η κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ, για αρκετά χρόνια παρείχε φθηνή χρηματοδότηση τόσο στα νοικοκυριά όσο και στις επιχειρήσεις.

Ωστόσο όταν η FED αύξησε τα επιτόκια προκειμένου να αποφύγει τον πληθωρισμό η αποπληρωμή των δανείων άρχισε να δυσκολεύει. Οι κατασχέσεις και οι πλειστηριασμοί ακινήτων άρχισαν να εμφανίζονται με αποτέλεσμα να αυξηθεί η προσφορά κατοικίας και να πέσουν οι τιμές.

Όσες τράπεζες είχαν παρατηρήσει τα προβλήματα αυτά, προχώρησαν σε τιτλοποίηση των κατοικιών που είχαν στο χαρτοφυλάκιό τους πουλώνοντας τους τίτλους σε επενδυτικές τράπεζες και σε απλούς επενδυτές. Οι τίτλοι αυτοί αξιολογήθηκαν ως ένα φερέγγυο προϊόν καθώς οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης δεν είχαν αντιληφθεί το πρόβλημα με τα ακίνητα. Όσες τράπεζες επένδυσαν σε τέτοια ομόλογα παρουσίασαν προβλήματα βιωσιμότητας και τελικά έκλεισαν όπως η Lehman Brothers μια από τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες στον κόσμο. (Χριστόπουλος, Ντόκας 2012: 384).

Τα μεγάλα θύματα της κρίσης ήταν οι ίδιοι οι δημιουργοί της, δηλαδή οι επενδυτικές τράπεζες. Ο άνευ προηγουμένου κλονισμός του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος οδήγησε σε κρίση εμπιστοσύνης μεταξύ των πιστωτικών οργανισμών, που ως κύρια πηγή χρηματοδότησης είχαν βραχυπρόθεσμο δανεισμό, η οποία στη συνέχεια εκδηλώθηκε ως κρίση ρευστότητας. Η εμπιστοσύνη παίζει καθοριστικό ρόλο σε ολόκληρο τον τραπεζικό σύστημα. Εφόσον η εμπιστοσύνη χάθηκε η κατάρρευση του ήταν θέμα χρόνου.

Η χρηματοοικονομική κρίση γρήγορα μετατράπηκε σε οικονομική και πέρασε στην πραγματική οικονομία με 2 τρόπους. Πρώτον μέσω της απροθυμίας των πιστωτικών ιδρυμάτων να χορηγήσουν δάνεια και δεύτερον μέσω της καταστροφής του πλούτου των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Το εξωτερικό εμπόριο κατέρρευσε ενώ η κατανάλωση μειώθηκε. Αποτέλεσμα ήταν η μείωση του ΑΕΠ, η μείωση της απασχόλησης και η αύξηση της ανεργίας (Κολλίντζας, Ψαλιδόπουλος 2009: 4).

Οι τράπεζες μείωσαν το δανεισμό στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά με αποτέλεσμα τη συρρίκνωση των δραστηριοτήτων τους. Όλα αυτά είχαν σαν

αποτέλεσμα τη μείωση του προσωπικού, την αύξηση της ανεργίας, λιγότερη παραγωγή άρα και λιγότερο εισόδημα ενώ η ύφεση επιμηκύνθηκε.

Αρχικά κανείς δεν πίστευε ότι η κρίση θα πέραγε στην Ευρώπη καθώς θεωρούσαν ότι οι Ευρωπαϊκές Τράπεζες δεν ήταν εκτεθειμένες σε κίνδυνο. Ωστόσο η κρίση έγινε συστημική και πέρασε και στις ευρωπαϊκές χώρες καθώς οι ευρωπαϊκές τράπεζες ήταν παρούσες σε όλες τις αμερικάνικες αγορές.

Η κρίση στην Ευρώπη κατέδειξε την ανάγκη για οικονομική στήριξη των κρατών μελών της Ε.Ε. καθώς η οικονομική κρίση σε μια χώρα μπορεί να έχει αντίκτυπο στη μακροοικονομική σταθερότητα στην υπόλοιπη Ε.Ε. και τη ζώνη του ευρώ.

Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. το 2010, προκειμένου να προστατέψουν την οικονομική σταθερότητά τους, δημιούργησαν ένα προσωρινό μηχανισμό σταθεροποίησης που αποτελείται από:

- Τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης(Ε.Μ.Χ.Σ.) στο πλαίσιο του οποίου η Επιτροπή μπορεί να δανειστεί έως 60 εκατομμύρια ευρώ από τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Ο μηχανισμός έχει ενεργοποιηθεί για την Ιρλανδία (22,4 δις ευρώ μεταξύ 2010 και 2013), την Πορτογαλία (26 δις ευρώ μεταξύ 2011 και 2014) και την Ελλάδα (7,2 δις ευρώ το 2015).
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.). Η συνολική πραγματική δανειοδοτική ικανότητα του ΕΤΧΣ ανέρχεται σε 440 δις ευρώ. Τα δάνεια χρηματοδοτούνται από το ομόλογο του ΕΤΧΣ και άλλα χρεωστικά μέσα στις κεφαλαιαγορές και είναι εγγυημένα από τους μετόχους. Η διευκόλυνση έχει ενεργοποιηθεί για την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα.

Το 2012 συγκροτήθηκε ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (Ε.Μ.Σ.) όπου σήμερα αποτελεί το μοναδικό μέσο ανταπόκρισης στα αιτήματα οικονομικής στήριξης από τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ. Η συνολική πραγματική δανειοδοτική ικανότητά του ανέρχεται σε 500 δις ευρώ ενώ έχει παράσχει

οικονομική στήριξη στην Ισπανία και την Κύπρο. Ο ΕΜΣ συνεργάζεται με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.).

Το Μάιο του 2013 τέθηκε σε ισχύ το «Δίπτυχο» το οποίο αποτελείται από 2 κανονισμούς Ε.Ε. οι οποίοι εφαρμόζονται στα κράτη μέλη που έχουν νόμισμα του ευρώ. Η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει να θέσει τα κράτη μέλη υπό ενισχυμένη εποπτεία αν αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοπιστωτική τους σταθερότητα ενώ το κράτος μέλος που ζητάει οικονομική στήριξη θα πρέπει να καταρτίσει ένα σχέδιο προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής σε συμφωνία με την Επιτροπή. Η οικονομική στήριξη παρέχεται σε δόσεις οι οποίες μπορούν να ανασταλούν σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των κρατών μελών στις υποχρεώσεις τους.

Τέλος υπάρχει η οικονομική στήριξη για κράτη μέλη που δεν ανήκουν στη ζώνη του ευρώ και ενδέχεται να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ή στη κίνηση κεφαλαίων. Το ποσό των δανείων αυτών ανέρχεται σε 12 δις ευρώ ανά κράτος (Martin Hradisky 2016).

3.3.4. Οι Επιπτώσεις της Κρίσης στο Κυπριακό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Η οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2012 υπήρξε η μεγαλύτερη κρίση που γνώρισε η Κυπριακή Δημοκρατία. Κύρια αιτία υπήρξε η έκθεση των κυπριακών τραπεζών σε ελληνικά ομόλογα, τα οποία τελικά, την άνοιξη του 2012 κουρεύτηκαν. Άξιο αναφοράς είναι επίσης και η μεγάλη έκρηξη στη ναυτική βάση «Ευάγγελος Φλωράκης» στο Μαρί που είχε προηγηθεί στις 11 Ιουλίου 2011 όπου προκλήθηκαν ανυπολόγιστες ζημιές στην κυπριακή οικονομία.

Από το 2009 οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης Fitch, Moody`s και S&P`s είχαν ξεκινήσει τις συστάσεις για την κυπριακή οικονομία. Τόνιζαν την ανάγκη λήψης διαρθρωτικών μέτρων για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών.

Η χρηματοπιστωτική κρίση είχε δημιουργήσει τεράστιο πρόβλημα στον τραπεζικό τομέα όπως μείωση της ρευστότητας αλλά και της κερδοφορίας των τραπεζών, αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και μείωση της ανταγωνιστικότητας.

Τον Ιούνιο του 2012 η κυπριακή κυβέρνηση ζητά οικονομική στήριξη από την Ε.Ε. και το ΔΝΤ, για την ανακεφαλαιοποίηση του χρηματοπιστωτικού της τομέα, την κάλυψη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και την αναχρηματοδότηση του Κυπριακού Δημόσιου Χρέους. Η Κύπρος διαφωνεί με το αρχικό σχέδιο, με αποτέλεσμα οι διαπραγματεύσεις να συνεχίζονται για 3-4 μήνες.

Στις 16 Μαρτίου 2013, επήλθε συμφωνία μεταξύ κυπριακής κυβέρνησης και Τρόικας ότι το ποσό ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών θα ανερχόταν σε €10δισ. Ταυτόχρονα έπρεπε να αντληθούν €5,5δισ, με κούρεμα καταθέσεων σε όλες τις κυπριακές τράπεζες. Το κούρεμα ορίστηκε ως 6,7% για τις καταθέσεις μέχρι €100.000 και 9,9% για τις καταθέσεις άνω των €100.000. Καθώς η συμφωνία αυτή απορρίφθηκε από το κυπριακό κοινοβούλιο, στις 25 Μαρτίου κατέληξαν σε ένα νέο σχέδιο το οποίο τελικά εγκρίθηκε από τη Βουλή.

Με βάση το Μνημόνιο αυτό συμφωνήθηκαν τα παρακάτω:

1. Η Λαϊκή Τράπεζα θα πρέπει να εκκαθαριστεί άμεσα με πλήρη συμμετοχή μετόχων, κατόχων ομολόγων και μη εγγυημένων καταθέσεων. Ταυτόχρονα θα χωριστεί σε καλή και κακή τράπεζα όπου η κακή μελλοντικά θα κλείσει. Η καλής τράπεζα θα απορροφηθεί από την Τράπεζα Κύπρου, ενώ τα €9δισ τα οποία η Λαϊκή Τράπεζα είχε πάρει από τον ΕΛΑ, προκειμένου να την κρατήσει σε λειτουργία, μεταφέρονται στην Τράπεζα Κύπρου.
2. Στην Τράπεζα Κύπρου η ανακεφαλαιοποίηση θα γίνει μέσω μετατροπής καταθέσεων σε Ίδια Κεφάλαια που θα αφορά τις ανασφάλιστες καταθέσεις με την πλήρη συμμετοχή τόσο των Ιδίων Κεφαλαίων όσο και των κατόχων ομολόγων. Στόχος ήταν ένας δείκτης φερεγγυότητας 9% στο τέλος του προγράμματος.

3. Επίσης σύμφωνα με το πρόγραμμα, οι προσπάθειες των τραπεζών θα έπρεπε να μεγιστοποιηθούν, όσο αφορά την ανάκτηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Οι υπόλοιπες τράπεζες με έλλειμμα κεφαλαίου που κρίνονται βιώσιμες μπορούν να ζητήσουν βοήθεια ανακεφαλαιοποίησης από το κράτος.

Η Κύπρος δέχτηκε ένα πολύ σοβαρό πλήγμα με τεράστιες επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία. Η εμπιστοσύνη των Κύπριων πολιτών έχει κλονιστεί με αποτέλεσμα μια συνεχής εκροής καταθέσεων.

Η κρίση της Κύπρου είχε διπλή βάση, τόσο οικονομική όσο και πολιτική. Από την μία, η οικονομική διάσταση περιλαμβάνει το άνοιγμα των τραπεζών της Κύπρου, που ολόκληρο το ΑΕΠ της δεν φτάνει για να το καλύψει και από την άλλη η πολιτική διάσταση, όπου ένα οικονομικό τραπεζικό μοντέλο με υψηλά επιτόκια, χαμηλή φορολόγηση κτλ που η Ευρωζώνη δεν μπορεί να επιτρέψει.

Κεφάλαιο 4

Εποπτεία Τραπεζικού Συστήματος

4.1. Επιτροπή Βασιλείας

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας και ιδιαίτερα οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν τις πιο αυστηρά ρυθμιζόμενες επιχειρήσεις στην οικονομία. Αυτό συμβαίνει καθώς από τη μία έχουν την δυνατότητα να εκδίδουν χρήμα, με αποτέλεσμα σημαντικές επιπτώσεις σε διάφορα οικονομικά μεγέθη όπως ο πληθωρισμός και από την άλλη οι πολίτες μίας χώρας εμπιστεύονται τα τραπεζικά ιδρύματα και αποταμιεύουν τις οικονομίες τους. Το κράτος μέσα από κανόνες λειτουργίας των τραπεζών, διασφαλίζει τις αποταμιεύσεις αλλά και τη ρευστότητα της οικονομίας σε ένα καλό επίπεδο.

Η επιβίωση ενός οργανισμού εξαρτάται κυρίως από τις ικανότητές του ίδιου να προβλέψει και να προετοιμαστεί για τον κίνδυνο παρά από το να αναμένει να συμβεί και απλά να αντιδράσει. Για τον λόγο αυτό, το 1974 συστάθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας, η οποία προχώρησε στις διάφορες συμφωνίες για την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος (<http://www.bis.org/bcbs/history.htm>).

Η Επιτροπή Βασιλείας (Basel Committee) είναι ένας οργανισμός που δημιουργήθηκε από τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών της ομάδας των Δέκα Χωρών (G-10) με σκοπό την εποπτεία των τραπεζών και την σωστή λειτουργία τους μέσα στο τραπεζικό σύστημα. Με τους κανόνες που θέσπισε η Επιτροπή της Βασιλείας προσπάθησε να επιτύχει τους εξής στόχους (Γκόρτσος 2000:49):

- Τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος

- Τη θωράκιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος
- Τη διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού κυρίως σε διεθνές επίπεδο
  - i. μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιημένων τραπεζών και
  - ii. μεταξύ των τραπεζών και των επενδυτικών εταιρειών.

4.2. Το Σύμφωνο της Βασιλείας I

Η Επιτροπή Βασιλείας προχώρησε καταρχάς στην έκδοση του Πρώτου Συμφώνου για την Κεφαλαιακή Επάρκεια το 1988 γνωστή και ως Basel I, με βασικότερους στόχους (Γκόρτσος 2005):

1. την ισχυροποίηση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών, υποχρεώνοντας τις τράπεζες να διαμορφώνουν τον δείκτη φερεγγυότητας σε επίπεδα πάνω από το 8% και
2. τη διασφάλιση ίσων όρων τραπεζικού ανταγωνισμού μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιημένων τραπεζών και μεταξύ των τραπεζών και των επενδυτικών εταιριών μέσω της καθιέρωσης ενός κοινώς αποδεκτού εποπτικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας I βασιζόταν σε τέσσερις πυλώνες όπως θα αναλυθούν παρακάτω:

4.2.1. Πρώτος Πυλώνας

Ο πρώτος πυλώνας ο οποίος είναι γνωστός ως «Constituents of Capital» προσδιορίζει τα είδη κεφαλαίου που συμπεριλαμβάνονται στα αποθεματικά και το ποσοστό κάθε είδους που πρέπει να διατηρούν οι τράπεζες. Διακρίνονται δύο τύποι ιδίων κεφαλαίων (Tiers). Το Tier 1 περιλαμβάνει όλα τα ρευστά και τα άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία, ενώ στο Tier 2 συμπεριλαμβάνονται ρευστά τα οποία προέρχονται από ρευστοποιήσεις πάγιων στοιχείων και επίσης τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης.

4.2.2. Δεύτερος Πυλώνας

Ο δεύτερος πυλώνας αποτελείται από το «Risk Weighting» και θεσπίζει ένα σύστημα αξιολόγησης του κινδύνου στο ενεργητικό των τραπεζών, το οποίο περιλαμβάνει πέντε κατηγορίες ανάλογα με τον κίνδυνο που εμπεριέχουν:

1. Η πρώτη κατηγορία βαρύνεται με συντελεστή 0% και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού χωρίς κίνδυνο (π.χ. μετρητά)
2. Η δεύτερη κατηγορία βαρύνεται με συντελεστή 20% και αφορά στοιχεία με μικρό κίνδυνο (δάνεια σε τράπεζες χωρών το ΟΟΣΑ)
3. Στην τρίτη κατηγορία ο συντελεστής φτάνει στο 50% και αφορά στεγαστικά δάνεια
4. Στην τέταρτη κατηγορία ο συντελεστής φτάνει στο 100% και περιλαμβάνει στοιχεία του ενεργητικού με μεγάλο κίνδυνο (δάνεια σε τράπεζες χωρών – μη μελών το ΟΟΣΑ)
5. Η πέμπτη κατηγορία περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού που βαρύνονται με οποιοδήποτε συντελεστή και κατηγοριοποιούνται ανάλογα με την κρίση της τράπεζας (Χριστόπουλος, Ντόκας 2012: 170).

4.2.3. Τρίτος Πυλώνας

Ο τρίτος πυλώνας, «A Target Standard Ratio» αποτελεί ενοποίηση των 2 προηγούμενων πυλώνων, ενώ απαιτείται από τις τράπεζες να διατηρούν στοιχεία ενεργητικού που βαρύνονται με τους συντελεστές του δεύτερου πυλώνα έως και 8% του συνολικού ενεργητικού τους.

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός Κίνδυνος}} \geq 8\%$$

Ο συντελεστής αυτός στοχεύει να θέσει ένα ελάχιστο επίπεδο Ιδίων Κεφαλαίων που απαιτούνται να έχει κάθε πιστωτικό ίδρυμα για την προστασία του από τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο (Αγγελόπουλος 2010: 737).

4.2.4. Τέταρτος Πυλώνας

Στον τέταρτο πυλώνα «Transitional and Implementing Arrangements» η Επιτροπή της Βασιλείας ζητά από τις κεντρικές τράπεζες των μελών της, να δημιουργήσουν ένα ισχυρό εποπτικό σύστημα που θα διασφαλίζει την εφαρμογή των οδηγιών της.

Το 1997 εντούτοις, η επιτροπή τροποποίησε το Πρώτο Σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια ενσωματώνοντας στη συνθήκη του 1988 τους κινδύνους αγοράς.

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός Κίνδυνος} + \text{Κίνδυνος Αγοράς}} \geq 8\%$$

Έτσι λοιπόν οι εποπτικές αρχές επέκτειναν την εφαρμογή των κεφαλαιακών απαιτήσεων και στον κίνδυνο αγοράς, προσθέτοντας στο σταθμισμένο ενεργητικό, στοιχεία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών προκειμένου εκτός από τον πιστωτικό κίνδυνο να αντιπροσωπεύεται και ο κίνδυνος αγοράς.

4.3. Το Σύμφωνο της Βασιλείας II

Οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις της δεκαετίας του 1990 καθώς και οι οικονομικές αστάθειες προκάλεσαν καταστροφικές ζημιές σε πιστωτικά ιδρύματα εξαιτίας κινδύνων που δεν προέρχονταν ούτε από αθέτηση εκπλήρωσης υποχρέωσης από αντισυμβαλλόμενο, ούτε από μεγάλη μεταβλητότητα παραγόντων αγοράς, αλλά από ατέλειες του πλαισίου λειτουργίας τους. Γεννήθηκε έτσι η ανάγκη διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου. Η συνειδητοποίηση των αδυναμιών του συμφώνου της Βασιλείας I αλλά και η πίεση της αγοράς ανάγκασαν την Επιτροπή της Βασιλείας να προβεί σε τροποποιήσεις εκδίδοντας στις 26 Ιουνίου 2004, ένα ανανεωμένο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας, την Βασιλεία II (Χριστόπουλος, Ντόκας 2012: 174).

Βασικοί στόχοι της Βασιλείας II ήταν οι εξής:

1. Να δημιουργηθεί μια διαφανής και σταθερή αγορά, η οποία θα διασφαλίζεται από τη συνεχή εποπτική διαδικασία

2. Να μηδενιστεί ο κίνδυνος από τις διάφορες μορφές δραστηριοτήτων, υποχρεώνοντας τις τράπεζες να λαμβάνουν μέτρα πλήρους κάλυψης του συνόλου των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων που αναλαμβάνουν.
3. Σταδιακά να συγκλίνει το ύψος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων προς το οικονομικό κεφάλαιο των τραπεζών.

Τα οφέλη από την εφαρμογή της Βασιλείας II διακρίνονται σε 2 επίπεδα: Αρχικά, βελτιώνονται και επεκτείνονται οι κανόνες και οι ρυθμίσεις για την κεφαλαιακή επάρκεια, οι οποίοι αναφέρονται όχι μόνο στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, αλλά και στην εποπτεία και πειθαρχία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Επίσης αυξάνεται η ευαισθησία των κεφαλαιακών απαιτήσεων στους αναλαμβανόμενους κινδύνους. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή επιδιώκει την ανάδειξη και τη προώθηση της διαχείρισης των κινδύνων και την ενθάρρυνση των τραπεζών για σημαντικές βελτιώσεις στη μέτρηση, αντιστάθμιση και μεταφορά των κινδύνων (Αγγελόπουλος 2010: 744).

Οι τρεις πυλώνες λειτουργίας του νέου συμφώνου της Βασιλείας II είναι οι παρακάτω:

4.3.1. Πρώτος Πυλώνας

Ο Πρώτος Πυλώνας (Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις) αναφέρεται στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις όπως και στην Βασιλεία I, όμως έχουν γίνει προσθήκες και βελτιώσεις προκειμένου να διευρυνθεί το πεδίο εποπτείας της. Μια τέτοια αλλαγή αφορά στον τρόπο αξιολόγησης του κινδύνου. Η Βασιλεία προτείνει τρεις μεθόδους για την αξιολόγηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου:

- i. Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardized Approach)
- ii. Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Ratings Based Approach)
- iii. Προσέγγιση Τιτλοποίησης (Securitization Approach)

Με βάση τη νέα Συνθήκη, αναφέρεται πρόσθετα ένας νέος κίνδυνος που δεν είχε αναφερθεί προηγουμένως, τον λειτουργικό κίνδυνο (operational risk), ενώ η

ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων παραμένει στο 8%. Ο αριθμητής του κλάσματος της φόρμουλας του Δείκτη Φερεγγυότητας, δηλαδή τα εποπτικά Ίδια Κεφάλαια, διαφοροποιούνται ελάχιστα ενώ στον παρονομαστή προστίθεται ο λειτουργικός κίνδυνος. Τελικά, ο Δείκτης Φερεγγυότητας υπολογίζεται ως εξής (Αγγελόπουλος 2010: 745):

$$\frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός Κίνδυνος} + (12,5 \times \text{Κίνδυνος Αγοράς}) + \text{Λειτουργικός Κίνδυνος}} \geq 8\%$$

Ο πρώτος Πυλώνας καλύπτει διαδικασίες και θέσεις που επηρεάζουν τον παρονομαστή του Δείκτη Φερεγγυότητας με 2 τρόπους. Αρχικά, θεσπίζει νέες μεθόδους προσδιορισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων και ιδιαίτερα έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Δεύτερον, για πρώτη φορά καθιερώνει κεφαλαιακές απαιτήσεις και για το λειτουργικό κίνδυνο και προτείνει μετρήσεις για το ύψος του κινδύνου αυτού. Με την προσθήκη του λειτουργικού κινδύνου αναμένεται μεγαλύτερη ευαισθησία στην κάλυψη της ελάχιστης κεφαλαιακής απαίτησης 8%.

4.3.2. Δεύτερος Πυλώνας

Στον Πυλώνα II (Εποπτεία της Κεφαλαιακής Επάρκειας και των Εσωτερικών Συστημάτων Αξιολόγησης των Πιστωτικών Ιδρυμάτων) καθορίζεται ποιος είναι ο σκοπός της διαδικασίας που ακολουθείται από τις εποπτικές αρχές σχετικά με την αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών και θεσπίζονται οι γενικές κατευθύνσεις που διέπουν τη διαδικασία.

Ο Πυλώνας II λειτουργεί συμπληρωματικά στον Πυλώνα I και βασίζεται στην ανάγκη υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας με συμμετοχή της μέτρησης όλων των αναλαμβανόμενων κινδύνων και στην υποχρέωση των εποπτικών αρχών να προσαρμόζονται σε αυτές τις μετρήσεις και να παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα. Η κρίση για την αναγνώριση των κινδύνων αλλά και για το ύψος της κεφαλαιακής επάρκειας πρέπει να βασίζεται σε περισσότερες από μία αξιολογήσεις.

Ένα από τα σημαντικά θέματα τα Συνθήκης αυτής είναι και η εφαρμογή ενός «Stress Test» το οποίο θα λαμβάνει υπόψη ακραία σενάρια προκειμένου να υπολογίζεται και η επίδραση στη λειτουργία της τράπεζας.

4.3.3. Τρίτος Πυλώνας

Ο Πυλώνας III (Αποτελεσματική Πειθαρχία Μέσω της Αγοράς και Ενημέρωση του Κοινού) περιλαμβάνει την αποτελεσματική ενημέρωση του κοινού και την πειθαρχία μέσω της αγοράς. Η ενημέρωση περιλαμβάνει τη δημοσιοποίηση συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που συνδέονται με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνει και τον τρόπο που η τράπεζα τους διαχειρίζεται.

Οι υποχρεώσεις δημοσιοποίησης αφορούν:

- i. Τους κινδύνους που εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα
- ii. Τις διαδικασίες διαχείρισης τους
- iii. Την ποιότητα των στοιχείων των Ιδίων Κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των κινδύνων.

Έτσι οι επενδυτές μπορούν να αξιολογήσουν τις επενδύσεις τους αλλά και τους πιθανούς κινδύνους ενώ τα πιστωτικά ιδρύματα δεν υποχρεούνται να δημοσιεύουν απόρρητες πληροφορίες. Κάποια από τα στοιχεία αυτά δημοσιοποιούνται σε τριμηνιαία βάση, άλλα σε εξαμηνιαία και άλλα σε ετήσια.

Οι τρεις αυτοί πυλώνες λειτουργούν συμπληρωματικά, ενώ προκειμένου η εποπτεία να πετύχει τους στόχους της, θα πρέπει να εφαρμόζονται συνολικά. Η αποτελεσματικότητα του πρώτου πυλώνα εξαρτάται από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να παρακολουθούν και να ελέγχουν τη σωστή λειτουργία των τραπεζών, μέσω των διαδικασιών που προβλέπονται στον δεύτερο πυλώνα. Ο τρίτος πυλώνας από την μία διασφαλίζει και από την άλλη παρέχει κίνητρα στις τράπεζες.

4.4. Το Σύμφωνο της Βασιλείας III

Στην αρχή της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, το 2007, η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών ήταν επαρκής και σε αυτό συνέβαλε το γεγονός ότι τα περισσότερα κράτη είχαν ενσωματώσει στο εθνικό τους δίκαιο τις διατάξεις της Βασιλείας II. Ωστόσο, αυτό δεν ήταν αρκετό για να επιτρέψει στις τράπεζες να απορροφήσουν τις ζημιές που προέκυψαν, ενώ και τα προβλήματα ρευστότητας υπήρξαν έντονα για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Επομένως, η Επιτροπή της Βασιλείας με σκοπό το χτίσιμο ισχυρότερων δεσμών προστασίας εντός του χρηματοοικονομικού συστήματος προχώρησε στην εκ νέου τροποποίηση του διεθνούς κανονιστικού πλαισίου, με νέους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας, καθώς κρίθηκε ότι η Βασιλεία II δεν υπήρξε επαρκή και σε ορισμένες περιπτώσεις, συνέβαλε στην εκδήλωση της κρίσης (Γκόρτσος 2011).

Στις 16 Δεκεμβρίου 2010, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία υιοθέτησε και δημοσίευσε δύο σημαντικές εκθέσεις με τίτλο:

- Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems (<http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>) και
- Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring (<http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>).

Οι δύο αυτές εκθέσεις είναι γνωστές ως το κανονιστικό πλαίσιο της «Βασιλείας III» και αποτελούν την πιο σημαντική, ίσως, αντίδραση της Επιτροπής της Βασιλείας στην πρόσφατη κρίση. Καθιερώνεται λοιπόν ένα νέο διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για τις διεθνείς τράπεζες, το οποίο πρότεινε κανόνες για την ενδυνάμωση της κεφαλαιακής επάρκειας και της ρευστότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, με την τόνωση των τραπεζών και την ενίσχυση της διαφάνειας, με γενικότερο στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος διεθνώς.

Στόχοι του νέου συμφώνου είναι οι παρακάτω:

1. Να βελτιώσει την ικανότητα του τραπεζικού τομέα στην απορρόφηση αρνητικών επιπτώσεων που προέρχονται από χρηματοοικονομικές ή οικονομικές κρίσεις.
2. Να βελτιώσει τον τρόπο διαχείρισης των κινδύνων από τις τράπεζες και τον τρόπο διακυβέρνησης τους.
3. Να βελτιώσει τη διαφάνεια στο τραπεζικό σύστημα.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών δίνεται έμφαση στη κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών σε συνδυασμό με τη ρευστότητα τους.

Επομένως, με τη Βασιλεία III επιδιώκεται μια ενίσχυση του περιεχομένου των διατάξεων του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου και η καθιέρωση καινοτόμων μέσων μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης. Επιπλέον, η Επιτροπή της Βασιλείας δρομολογεί και μια εκτενή τροποποίηση των διατάξεων του ισχύοντος διεθνούς κανονιστικού πλαισίου που αφορούν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις των διεθνών τραπεζών για κάλυψη ειδικά έναντι των κινδύνων αγοράς. Η Βασιλεία III αποτελεί τη δεύτερη μείζονα τροποποίηση ενός ήδη υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου που έχει διαμορφώσει η Επιτροπή της Βασιλείας (προϋποθέτει δηλαδή την ύπαρξη μιας Βασιλείας I και μιας Βασιλείας II), η οποία κατέστη αναγκαία λόγω της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Οι διατάξεις της Βασιλείας III μπορούν να καταταγούν σε δύο κατηγορίες:

- i. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι διατάξεις μέσω των οποίων επέρχονται τροποποιήσεις σε διατάξεις του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου που διέπει την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών (δηλαδή της Βασιλείας II), καθώς και προσθήκες σε αυτό.
- ii. Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι διατάξεις με τις οποίες καθιερώνονται «καινοτόμα στοιχεία», μέσω των οποίων καθιερώνονται νέοι κανόνες μικρο-προληπτικής και μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στην λειτουργία των τραπεζών (Χριστόπουλος, Ντόκας 2012: 199).

Η ημερομηνία έναρξης της σταδιακής εφαρμογής των νέων διατάξεων είχε οριστεί η 1 Ιανουαρίου 2013 με στόχο η προσαρμογή των τραπεζών να είναι σταδιακή μέχρι την 1 Ιανουαρίου 2019. Για την πλήρη εναρμόνιση, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκδώσει την οδηγία 2013/36/ΕΕ και τον κανονισμό 575/2013 με τα οποία ενσωματώνονται στο ευρωπαϊκό δίκαιο οι κανόνες της Βασιλείας III.

4.4.1. Τροποποιήσεις της Βασιλείας III

1. Αυξάνονται τα επίπεδα συνέπειας και διαφάνειας σχετικά με την κεφαλαιακή διάρθρωση:
  - Το Κεφάλαιο Tier 1 αποτελείται από κοινές μετοχές και παρακρατηθέντα κέρδη. Τα ίδια Κεφάλαια χωρίζονται σε βασικά κεφάλαια, κύρια και πρόσθετα κεφάλαια και συμπληρωματικά κεφάλαια.
  - Θα υπάρξει εναρμόνιση των στοιχείων του Κεφαλαίου Tier 2 που κυρίως αποτελείται από αποθεματικά, υβριδικά κεφάλαια κτλ.
  - Καταργείται το Κεφάλαιο Tier 3.

2. Ενδυναμώνεται το πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας από πλευράς κάλυψης κινδύνων:
  - Αυξάνονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών προκειμένου να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικότερα κίνδυνοι που συνδέονται με αγοραπωλησίες σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων.
  - Θωρακίζονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για πιστωτικά ανοίγματα αντισυμβαλλόμενων.
  - Διευρύνονται τα ελάχιστα όρια κεφαλαιακών απαιτήσεων αναφορικά με τα ανωτέρω ανοίγματα.
  - Παρέχονται κίνητρα για τη μεταφορά των συμβολαίων παραγώγων των οποίων οι αγοραπωλησίες γίνονται εκτός χρηματιστηρίου (Over The Counter) στους κύριους αντισυμβαλλομένους.
  - Παρέχονται κίνητρα για πιο σφικτή διαχείριση κινδύνων αναφορικά με πιστωτικά ανοίγματα αντισυμβαλλομένων.

3. Εισάγεται απλοποιημένος δείκτης κεφαλαιακής εξάρτησης, ο οποίος θα λειτουργεί συμπληρωματικά του υφιστάμενου πλαισίου της Βασιλείας II. Στόχος του δείκτη αυτού είναι:
- Να θέσει τα ελάχιστα όρια μόχλευσης στον τραπεζικό τομέα. Ο δείκτης μόχλευσης έχει ως στόχο τη μείωση του δανεισμού των τραπεζών οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα εξαιτίας του υπερ-δανεισμού της την περίοδο της κρίσης. Υπολογίζεται ως η σχέση βασικών Ιδίων Κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού και δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3%.
  - Να εισάγει δικλείδες ασφαλείας για πιθανές αστοχίες, οι οποίες προέρχονται από υποδείγματα μέτρησης κινδύνου, μέσω της εφαρμογής πιο απλών μεθόδων μέτρησης που υπολογίζουν συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις.
4. Εισάγονται μέτρα ενίσχυσης της διακράτησης κεφαλαίων προς αντιμετώπιση δυσμενών συνθηκών με σκοπό:
- Να περιορίσουν τις υπέρμετρες διακυμάνσεις των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων.
  - Τον υπολογισμό προβλέψεων που θα βασίζεται περισσότερο στην προβολή στο μέλλον.
  - Την προστασία του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος μακροπρόθεσμα σε περιόδους υπέρμετρης πιστωτικής επέκτασης.
  - Τη χρήση δεδομένων μακροπρόθεσμα για τον υπολογισμό πιθανοτήτων αθέτησης.
  - Την υποχρεωτική χρήση των εκτιμήσεων της ζημιάς σε περίπτωση αθέτησης (LGP) σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.
  - Τη βελτίωση της βαθμονόμησης των υποδειγμάτων μέτρησης κινδύνων που μετασχηματίζουν τις εκτιμώμενες ζημιές σε κεφαλαιακή απαίτηση.
  - Τη διενέργεια ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, με πρόβλεψη άμβλυνσης των πιστωτικών ασφαλιστών κινδύνου σε σενάρια που αφορούν περιόδους ύφεσης.
  - Την αλλαγή του λογιστικού χειρισμού της αναμενόμενης ζημιάς.

5. Καθιερώνονται για πρώτη φορά σε διεθνές επίπεδο δύο συντελεστές ελάχιστης ρευστότητας για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα:

- ένας βραχυχρόνιος, ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας 30 ημερών (Liquidity Coverage Ratio) και
- ένας μακροχρόνιος, ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio).

Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να διατηρούν ικανά αποθέματα υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων προκειμένου σε ακραίες καταστάσεις να μπορούν να καλύπτουν τις εκροές κεφαλαίων.

6. Σε περίπτωση σημαντικής οικονομικής ανάπτυξης, οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να παρακρατούν υψηλότερο αποθεματικό προκειμένου να ενισχύουν το Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας σε περιόδους κρίσης (Χριστόπουλος, Ντόκας 2012: 201).

4.5. Κριτική της Βασιλείας

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, προκύπτουν εύλογα τα ακόλουθα ερωτήματα. Παρόλο που υπήρχε το εποπτικό πλαίσιο και ο εποπτικός μηχανισμός της Βασιλείας I και στη συνέχεια της Βασιλείας II, εντούτοις όμως δεν αποφεύχθηκε η κρίση του 2007, ενώ ούτε και η Βασιλεία III κατάφερε να την αποτρέψει. Αυτή η παραδοχή, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το εποπτικό πλαίσιο παρουσιάστηκε ελλιπές και ανίκανο να προλάβει την κρίση, σίγουρα όμως συνετέλεσε στη μείωση των απωλειών. Ωστόσο το ερώτημα που παραμένει είναι εάν η επερχόμενη βελτίωση του εποπτικού μηχανισμού θα βοηθήσει στην πρόληψη μελλοντικών κρίσεων.

Είναι τελικά απαραίτητη η Βασιλεία ως εποπτικό πλαίσιο; Η ιστορία, από τη θέσπιση της Βασιλείας I έως σήμερα, διχάζει την κοινή γνώμη. Από την μία άποψη, η Βασιλεία μπορεί να θεωρηθεί χρήσιμη γιατί απέτρεψε μικρότερης έντασης κρίσεις θεσπίζοντας ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια στις τράπεζες και υποχρεώνοντάς τις στη δημοσίευση συγκεκριμένων πληροφοριών, από την άλλη όμως δεν απέτρεψε

καμία σοβαρή κρίση. Στην ουσία όμως, η Βασιλεία θεσπίστηκε για να προλαμβάνει κρίσεις κάθε έντασης, και οι επικριτές της θα μπορούσαν να πουν ότι δεν είναι απαραίτητη αν λειτουργεί μόνο σε ασθενέστερης σημασίας κρίσεις, αφού αυτές αντιμετωπίζονται ικανοποιητικά και από το ίδιο το σύστημα.

Εν τούτοις, δεν κρίνεται σκόπιμο να ακυρώνεται η συνολική προσπάθεια της Βασιλείας λόγω της αδυναμίας της να προστατεύσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα από τη κρίση του 2007.

Η χρηματοοικονομική αυτή κρίση εμφανίστηκε στην αρχή της υλοποίησης μιας προσπάθειας τροποποίησης του εποπτικού πλαισίου για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις της Βασιλείας II. Επομένως το πλαίσιο της Βασιλείας II δεν «πρόλαβε» να ελεγχθεί ως προς την ικανότητά του να αμβλύνει τις επιπτώσεις μιας κρίσης, ωστόσο, η κρίση ανέδειξε ορισμένες αδυναμίες της Βασιλείας II. Η Βασιλεία II υποτίμησε ορισμένους σημαντικούς κινδύνους και υπερεκτίμησε τη δυνατότητα των τραπεζών να διαχειριστούν αποτελεσματικά τους κινδύνους. Η συνειδητοποίηση των αδυναμιών των συμφώνων της Βασιλείας αλλά και η πίεση της αγοράς οδήγησε στις συνεχείς αναθεωρήσεις των οδηγιών για κεφαλαιακές απαιτήσεις και ρευστότητα των τραπεζών.

Αναγκάστηκε λοιπόν η Επιτροπή της Βασιλείας να ξεκινήσει μια συζήτηση για τη μελλοντική μορφή της εποπτείας των τραπεζών αλλά και τις αναγκαίες τροποποιήσεις οι οποίες εφαρμόστηκαν στο Σύμφωνο της Βασιλείας III. Η Βασιλεία III είναι ότι και η Βασιλεία II αλλά σε μακροοικονομικό περιτύλιγμα καθώς αυξάνεται το ποσοστό κεφαλαιακής επάρκειας με σκοπό τη δημιουργία ενός μαξιλαριού για αντιμετώπιση προβλημάτων σε περιόδους κρίσης. Στα ίδια κεφάλαια πλέον συμπεριλαμβάνεται μόνο το μετοχικό κεφάλαιο και όχι τα αποθεματικά.

Οποιαδήποτε μορφή και αν λάβει μελλοντικά η εποπτεία είναι σίγουρο ότι μεγάλοι και πολύπλοκοι τραπεζικοί οργανισμοί θα έχουν πιο αυστηρή προληπτική εποπτεία,

με περιορισμούς στις μορφές ανάληψης κινδύνων και καλύτερη εταιρική διακυβέρνηση.

Στην ακραία περίπτωση της κατάργησης της Βασιλείας, θα είναι αδύνατο για τις αγορές να πετύχουν αυτοέλεγχο σε υψηλότερο βαθμό από ότι κατάφερε η Βασιλεία. Η ελεύθερη αγορά, όπως μας καταδεικνύει και η ιστορία, μπορεί να μας οδηγήσει σε δυσάρεστες για την οικονομία εξελίξεις.

Αυτή η άποψη ενισχύεται από τους ηγέτες του G20 σε συνδυασμό με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στην σύνοδο κορυφής στο Πίτσμπουργκ τον Σεπτέμβριο του 2009 με την έκκληση τους στις κυβερνήσεις, να εντείνουν τις προσπάθειές τους για αυστηρότερους ρυθμιστικούς κανόνες του χρηματοπιστωτικού κλάδου. Το G20 διεμήνυσε στα κράτη-μέλη του ότι δεν πρέπει να χαλαρώσουν τις προσπάθειές τους για την επίτευξη συμφωνίας όσον αφορά τους νέους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας της Βασιλείας III, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για αυστηρότερη εποπτεία.

Το ΔΝΤ από την πλευρά του, προέβλεψε την βαθμιαία ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας το 2010 αλλά υπό ορισμένες προϋποθέσεις, όπως είναι η επιτυχής εφαρμογή των μέτρων για τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και τη βελτίωση των πιστωτικών συνθηκών, η επαρκής δημοσιονομική ώθηση, η έναρξη της ανάκαμψης στην αγορά ακινήτων των ΗΠΑ και η παραμονή των τιμών του πετρελαίου και λοιπών εμπορευμάτων σε χαμηλά επίπεδα. Λόγω της σοβαρότητας της παγκόσμιας κρίσης, οι διεθνής κοινότητα, κυβερνήσεις, κεντρικές τράπεζες, φορείς εποπτείας και διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί, προχώρησαν σε συντονισμένες και τολμηρές παρεμβάσεις, που δεν έχουν ιστορικό προηγούμενο. Ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχή έκβαση των παρεμβάσεων έχει η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, ιδίως στην Ε.Ε. όπου το σύστημα είναι τραπεζοκεντρικό. Όσον αφορά τη δημιουργία μιας νέας χρηματοοικονομικής αρχιτεκτονικής, έχουν ήδη διατυπωθεί σημαντικές προτάσεις από το ΔΝΤ και το Φόρουμ Χρηματοπιστωτικής

Σταθερότητας, η εφαρμογή των οποίων προωθείται με τις αποφάσεις που έχουν λάβει κατά καιρούς οι ηγέτες των G-20.

(http://ec.europa.eu/internal_market/finances/committees/index_en.htm)

Κλείνοντας την κριτική μας στην Βασιλεία, θα πρέπει να κάνουμε και μία αναφορά στον βαθμό με τον οποίο επηρεάζεται η ευρύτερη οικονομία με τις αλλαγές στην λειτουργία των τραπεζών. Το πρόσθετο κόστος από την αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα πρέπει να το επωμιστούν ουσιαστικά οι δανειολήπτες που αξιολογούνται ως πελάτες υψηλού κινδύνου. Αυτό θα γίνει για τον λόγο ότι οι αλλαγές που επιφέρουν οι αρχές στα τραπεζικά ιδρύματα θα αυξήσουν το κόστος χρήματος και ταυτόχρονα θα μειώσουν την τραπεζική χρηματοδότηση από τις τράπεζες, επιβραδύνοντας την ανάπτυξη της οικονομίας (Φέκκας 2014).

Κεφάλαιο 5

Διαχείριση Κινδύνων

5.1. Ορισμός

Η διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων ορίζεται, ως η επιστημονική προσέγγιση στην εξέταση των κινδύνων, για την πρόγνωση των πιθανών τυχαίων απωλειών, τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των διαδικασιών, που ελαχιστοποιούν την απώλεια. Έτσι λοιπόν η διαχείριση κινδύνου είναι το σύνολο των στρατηγικών διαδικασιών, που στοχεύουν τον περιορισμό του κινδύνου και θα πρέπει να είναι μία συνεχής και αναπτυσσόμενη διεργασία από πλευράς των εποπτικών αρχών ώστε να προσεγγίζει μεθοδικά όλους τους κινδύνους. Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι όπως θα αναλύσουμε και παρακάτω είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς, ο κίνδυνος ρευστότητας, ο λειτουργικός κίνδυνος και ο κίνδυνος διαχείρισης κεφαλαίου (Γκόρτσος 2006).

Η διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων έχει σκοπό τη δημιουργία αξίας χρησιμοποιώντας χρηματοοικονομικά εργαλεία και τεχνικές προκειμένου να διαχειριστεί τα ανοίγματα της τράπεζας στους διάφορους κινδύνους. Υπογραμμίζει το γεγονός ότι η επιβίωση ενός οργανισμού εξαρτάται κυρίως από τις ικανότητες του ίδιου να προβλέψει και να προετοιμαστεί για τον κίνδυνο παρά να αναμένει να συμβεί και απλά να αντιδράσει.

Στο παρόν κεφάλαιο, για την ανάλυση των χρηματοοικονομικών κινδύνων, θα επικεντρωθούμε στον Συνεργατικό Πιστωτικό Τομέα (Σ.Π.Τ.) έτσι όπως αυτοί δημοσιεύονται με βάση τον Πυλώνα III σύμφωνα με τις διατάξεις Βασιλείας III αλλά και από τις ετήσιες εκθέσεις της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (Σ.Κ.Τ.).

5.2. Πιστωτικός Κίνδυνος

Ως πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται ο κίνδυνος πραγματοποίησης κάποιας χρηματοοικονομικής ζημιάς και απορρέει από την αδυναμία των αντισυμβαλλόμενων (δανειζόμενοι) να αποπληρώσουν τα δάνεια και τις άλλες χορηγήσεις τους, μη τηρώντας τις συμβατικές υποχρεώσεις τους. Σε μία τέτοια περίπτωση λοιπόν, όπου οι πελάτες δεν μπορούν να αποπληρώσουν τα δάνειά τους στις συμβατικές ημερομηνίες, θέτουν το πιστωτικό ίδρυμα σε σοβαρό κίνδυνο δεδομένου ότι ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελεί την πιο σημαντική πηγή κινδύνου για την Τράπεζα.

Ο πιστωτικός κίνδυνος προκύπτει από την παραδοσιακή λειτουργία των τραπεζών, δηλαδή από την παρέμβαση του στη διαδικασία μεταφοράς κεφαλαίων μεταξύ των αποταμιευτών και των δανειζόμενων. Η διαμεσολαβητική λειτουργία των τραπεζών σχετίζεται με την έμμεση χρηματοδότηση ή την έμμεση μεταφορά κεφαλαίων.

Βάση του Κανονισμού 575/2013, «Αθέτηση Υποχρέωσης Πιστούχου» παρατηρείται είτε όταν η Τράπεζα θεωρήσει ότι ο πιστούχος δεν δύναται να εκπληρώσει στο σύνολό τους, τις υποχρεώσεις πληρωμών, είτε όταν ο δανειολήπτης έχει εμφανίσει ουσιαστική καθυστέρηση πέρα των 90 ημερών στην αποπληρωμή κάποιας υποχρέωσης του.

Αποτέλεσμα του πιστωτικού κινδύνου ή της ζημιάς από τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο, είναι η μεταβολή της καθαρής θέσης της τράπεζας ή της αξίας του χαρτοφυλακίου της. Η αποτελεσματική παρακολούθηση και διαχείριση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου αποτελεί πρωταρχικό στόχο για την Τράπεζα.

Έχει θεσπιστεί το Τμήμα Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου από πλευράς ΜΔΚ της ΣΚΤ που είναι αρμόδιο για αυτόν το σκοπό, και εφαρμόζει ελέγχους και διαδικασίες ούτως ώστε να μειώνει όσον το δυνατό περισσότερο την πιθανότητα ζημιών, με την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου και την ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών για την

διαχείριση του. Τέτοια μέτρα που περιορίζουν τον πιστωτικό κίνδυνο είναι η δημιουργία προβλέψεων για απομείωση δανείων και η λήψη επαρκών εξασφαλίσεων.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου της ΣΚΤ είναι η Τυποποιημένη Μέθοδος. Για την στάθμιση του ενεργητικού ως προς τον κίνδυνο αυτό, η τράπεζα το πολλαπλασιάζει με κάποιους προκαθορισμένους συντελεστές ανάλογα με το είδος του ανοίγματος και την κατάσταση του. Αυτοί οι συντελεστές αντλούνται από διάφορους Εξωτερικούς Οργανισμούς Πιστοληπτικής Αξιολόγησης. Τέτοιοι εγκεκριμένοι από την ΚΤΚ, πάροχοι πιστοληπτικών αξιολογήσεων είναι ο οίκος Moody's, οι Fitch Ratings και οι Standard and Poor's Rating Services.

Πίνακας 1: Πιστοληπτική Αξιολόγηση

Βαθμίδες Πιστωτικής Ποιότητας	Αξιολόγηση Fitch	Αξιολόγηση Moody's	Αξιολόγηση S&P
1	AAA έως AA-	Aaa έως Aa3	AAA έως AA-
2	A+ έως A-	A1 έως A3	A+ έως A-
3	BBB+ έως BBB-	Baa1 έως Baa3	BBB+ έως BBB-
4	BB+ έως BB-	Ba1 έως Ba3	BB+ έως BB-
5	B+ έως B-	B1 έως B3	B+ έως B-
6	Πιστοληπτική αξιολόγηση χαμηλότερη από CCC+	Πιστοληπτική αξιολόγηση χαμηλότερη από Caa1	Πιστοληπτική αξιολόγηση χαμηλότερη από CCC+

Πηγή: http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=3584

Η ΣΚΤ υπολογίζει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις του κινδύνου αυτού στα πλαίσια εφαρμογής του εποπτικού Πυλώνα Ι της Βασιλείας ΙΙΙ χρησιμοποιώντας τις πιστοληπτικές διαβαθμίσεις του οίκου Moody's.

Η ΣΚΤ αναλύει την μέγιστη έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο πριν από την λήψη εξασφαλίσεων και απεικονίζεται από τον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2: Μέγιστη έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο

	2014 €` 000	2013 €` 000
Καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες	417.537	959.275
Καταθέσεις σε άλλα τραπεζικά ιδρύματα	43.359	64.133
Δάνεια και άλλες χορηγήσεις σε πελάτες	13.095.223	13.363.755
Επενδύσεις που κατέχονται μέχρι τη λήξη	2.409.781	1.017.476
Άλλα εισπρακτέα	60.399	34.549
Σύνολο	<u>16.026.299</u>	<u>15.439.188</u>
Ενδεχόμενες υποχρεώσεις	67.337	96.410
Ανειλημμένες υποχρεώσεις	419.753	575.854
Σύνολο εκτός της ενοποιημένης κατάστασης οικονομικής θέσης	<u>487.090</u>	<u>672.264</u>
Συνολική έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο	<u>16.513.389</u>	<u>16.111.452</u>

Πηγή: Ετήσια Έκθεση 2015 Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας

Με τον πιο πάνω πίνακα απεικονίζεται το χείριστο σενάριο έκθεσης του Συνεργατισμού στον πιστωτικό κίνδυνο πριν ληφθούν οι απαραίτητες εξασφαλίσεις. Για να εκτιμηθεί η έκθεση στον κίνδυνο θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι:

- Οι καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες περιλαμβάνουν τις καταθέσεις στην Κεντρική Τράπεζα Κύπρου κυρίως για σκοπούς ρευστότητας αλλά και επιπρόσθετες τοποθετήσεις για πλεονάσματα ρευστών διαθέσιμων.
- Οι καταθέσεις σε άλλα τραπεζικά ιδρύματα αποτελούν καταθέσεις ρευστών διαθέσιμων σε κυπριακές τράπεζες και τράπεζες του εξωτερικού.
- Το ποσό των δανείων και άλλων χορηγήσεων σε πελάτες που υπολογίζεται στην συνολική έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο είναι αυτό προτού γίνει η αφαίρεση των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις.

- Οι επενδύσεις που κατέχονται μέχρι τη λήξη περιλαμβάνουν το ομόλογο που εκδόθηκε από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας για την ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατικού Κινήματος, του οποίου η αξία ανέρχεται στο €1.5δισ αλλά και από κυβερνητικά χρεόγραφα αναπτύξεως.
- Ενδεχόμενες υποχρεώσεις αποτελούν τις εγγυητικές επιστολές οι οποίες είναι ανέκκλητες υποχρεώσεις της τράπεζας που καλείται να πληρώσει σε περίπτωση που δεν τηρηθούν οι όροι της σύμβασης.
- Ανειλημμένες υποχρεώσεις αποτελούν κυρίως τα εγκεκριμένα όρια χορηγήσεων που δεν έχουν χρησιμοποιηθεί και είναι οι υποχρεώσεις της ΣΚΤ για παροχή διευκολύνσεων σε πελάτες, μέσα σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Επίσης υπάρχουν και οι ανειλημμένες υποχρεώσεις της ΣΚΤ για πληρωμές προς τρίτους, στις περιπτώσεις που ικανοποιούνται οι όροι πίστωσης και ονομάζονται πιστώσεις εισαγωγής. (ΣΚΤ Ετήσια Έκθεση 2014: 77).

Όπως φαίνεται και από τον πίνακα 2, η μεγαλύτερη έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο της ΣΚΤ προέρχεται από δάνεια και χορηγήσεις σε πελάτες με ποσοστό γύρω στο 80% της συνολικής έκθεσης, ενώ αρκετά μεγάλο ποσοστό έκθεσης στον πιστωτικό κίνδυνο αποτελούν και οι επενδύσεις που κατέχονται στη λήξη.

Η ΣΚΤ για την μείωση του πιστωτικού κινδύνου και την έγκαιρη αποπληρωμή των απαιτήσεων έχει ενσωματώσει στην πιστωτική της πολιτική κάποιες εξασφαλίσεις έναντι των πιστοδοτήσεων σε πελάτες. Οι κυριότερες εξασφαλίσεις που λαμβάνει το Συγκρότημα είναι οι υποθήκες ακινήτων, διάφορες κυβερνητικές και τραπεζικές εγγυήσεις, δέσμευση μετρητών και καταθέσεων καθώς και εταιρικές και προσωπικές εγγυήσεις. Η αποτίμηση των εξασφαλίσεων αυτών γίνεται κατά τη διάρκεια της έγκρισης της χορήγησης, όμως γίνεται επανεκτίμηση κάθε λίγα χρόνια (κάθε 1 χρόνο για εμπορικά ακίνητα και κάθε 3 χρόνια για οικιστικά ακίνητα) για να υπάρχει πιο σωστή εικόνα όσον αφορά την αντιστάθμιση του πιστωτικού κινδύνου (ΣΚΤ Δημοσιοποιήσεις Πυλώνα III 2014: 22).

4.4.1. Κατηγορίες Δανείων

Για την πιο αποτελεσματική παρακολούθηση και διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου οι τράπεζες καλούνται να ομαδοποιήσουν τα δάνεια σε διάφορες κατηγορίες με βάση τον κίνδυνο, το συνολικό ποσό των ανοιγμάτων, την γεωγραφική κατανομή των ανοιγμάτων, αλλά και με βάση την εναπομένουσα ληκτότητα. Επίσης, γίνεται και μία κατανομή των ανοιγμάτων ανά κλάδο οικονομίας.

Όσον αφορά τον κίνδυνο, οι χορηγήσεις κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες:

1. Απομειωμένες χορηγήσεις

Οι χορηγήσεις για τις οποίες η τράπεζα θεωρεί πιθανή την μη είσπραξη του συνολικού ποσού κεφαλαίου και των οφειλόμενων τόκων με βάση τους συμβατικούς όρους του δανείου. Είναι ουσιαστικά οι επενδύσεις για τις οποίες υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης της αξίας τους ως αποτέλεσμα κάποιων γεγονότων που έλαβαν χώρα κατόπιν της αρχικής συμφωνίας.

Οι προβλέψεις για απομείωση της αξίας των χορηγήσεων σε πιστούχους πραγματοποιούνται όταν υπάρχουν αντικειμενικές ενδείξεις ότι είναι αμφίβολη η είσπραξη μέρους ή συνόλου των οφειλόμενων ποσών. Το ποσό των προβλέψεων εξαρτάται από την εκτίμηση σε σχέση με το ύψος και το χρόνο είσπραξης των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών ροών συμπεριλαμβανομένων των ποσών από εγγυήσεις και εμπράγματα εξασφαλίσεις που εκτιμάται ότι θα ανακτηθούν. Η κακή οικονομική κατάσταση του οφειλέτη, η λήψη νομικών μέτρων και η πιθανότητα χρεοκοπίας είναι μερικές ενδείξεις για ανάγκη απομείωσης κάποιου δανείου (ΣΚΤ Δημοσιοποιήσεις Πυλώνα ΙΙΙ 2014: 25).

2. Μη Απομειωμένες Χορηγήσεις

Είναι οι χορηγήσεις οι οποίες εξετάστηκαν μεμονωμένα και δεν παρουσίασαν κάποια απομείωση. Κατηγοριοποιούνται με βάση τον κίνδυνο στις εξής βαθμίδες:

- Βαθμίδα 1 – Χαμηλός κίνδυνος:

Χαμηλού κινδύνου θεωρούνται οι χορηγήσεις μέχρι 90 ημέρες σε καθυστέρηση και είναι πλήρως εξυπηρετούμενες.

▪ Βαθμίδα 2 – Μέτριος κίνδυνος:

Χορηγήσεις μέτριου κινδύνου αποτελούν οι χορηγήσεις σε καθυστέρηση μεταξύ 91 και 180 ημερών.

▪ Βαθμίδα 3 – Υψηλός κίνδυνος:

Στην βαθμίδα υψηλού κινδύνου ανήκουν οι χορηγήσεις σε καθυστέρηση περισσότερη από 180 ημέρες, αλλά και αυτές που είναι απομειωμένες.

3. Χορηγήσεις σε καθυστέρηση αλλά όχι απομειωμένες

Αυτή η κατηγορία χορηγήσεων αποτελεί τις χορηγήσεις οι οποίες βρίσκονται σε καθυστέρηση με βάση τις συμβατικές υποχρεώσεις, εντούτοις όμως η τράπεζα μετά από αξιολόγηση δεν θεωρεί ότι χρειάζεται να προβεί σε απομειώσεις είτε λόγω του ύψους των εξασφαλίσεων, είτε του σταδίου είσπραξης των οφειλόμενων ποσών.

Ως μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις θεωρούνται:

- i. χορηγήσεις με καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών
- ii. χορηγήσεις χρεωστών οι οποίοι αδυνατούν να αποπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους χωρίς την εκποίηση εξασφαλίσεων
- iii. χορηγήσεις πτωχευσάντων πελατών ή χορηγήσεις πελατών για τους οποίους η τράπεζα έχει κινηθεί νομικά εναντίων τους
- iv. χορηγήσεις οι οποίες έχουν ρυθμιστεί δύο φορές μέσα σε δύο χρόνια
- v. χορηγήσεις οι οποίες αν και έχουν ρυθμιστεί παρουσιάζουν καθυστερήσεις πέραν των 30 ημερών (ΣΚΤ Ετήσια Έκθεση 2014: 61).

Οι μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις του ΣΠΤ το 2014 ήταν 55,8% του χαρτοφυλακίου των δανείων και άλλων χορηγήσεων σε πελάτες, ποσοστό αρκετά υψηλό δείχνοντας την ανάγκη για επανεξέταση των προβληματικών χορηγήσεων και τη ρύθμιση τους. Ως ρύθμιση χορηγήσεων ενός πελάτη, ορίζεται οποιαδήποτε αλλαγή στους όρους ή και προϋποθέσεις των χορηγήσεων για την αντιμετώπιση υφιστάμενων ή αναμενόμενων οικονομικών δυσκολιών του πελάτη στην

εξυπηρέτηση των χορηγήσεων, σύμφωνα με το υφιστάμενο πρόγραμμα αποπληρωμής ή αναχρηματοδότηση του μη εξυπηρετούμενου δανείου.

Έτσι λοιπόν με την ρύθμιση μιας μη εξυπηρετούμενης χορήγησης εξομαλύνεται η οικονομική κατάσταση των πελατών που αιτούνται επαναδιαπραγμάτευση στους όρους του δανείου τους, ενώ παράλληλα βελτιώνονται και οι χρηματοοικονομικοί δείκτες του Συγκροτήματος.

Μια ρυθμισμένη μη εξυπηρετούμενη χορήγηση παραμένει μη εξυπηρετούμενη για 12 μήνες από την ημερομηνία της ρύθμισης της και όταν παρέλθει η περίοδος ταξινόμησης, η χορήγηση επανεξετάζεται και ταξινομείται ως μη εξυπηρετούμενη εάν παρουσιάζει καθυστερήσεις ή αν υπάρχουν αμφιβολίες ως προς την πλήρη αποπληρωμή της χορήγησης σύμφωνα με το αναθεωρημένο πρόγραμμα αποπληρωμής (ΣΚΤ Ετήσια Έκθεση 2014: 82).

5.3. Κίνδυνος Αγοράς

Ο Κίνδυνος Αγοράς είναι ο κίνδυνος μείωσης της οικονομικής αξίας που προκύπτει από αιφνίδιες δυσμενείς μεταβολές στις τιμές ή τη μεταβλητότητα των επιτοκίων, στις τιμές των ξένων συναλλαγματικών ισοτιμιών, τους μετοχικούς δείκτες μετοχών και εμπορευμάτων (ΣΚΤ Δημοσιοποιήσεις Πυλώνα III 2014: 36).

Η διαχείριση του Κινδύνου Αγοράς γίνεται από την Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού – Παθητικού της Τράπεζας (ALCO) ώστε να βρίσκεται μέσα σε αποδεκτά όρια. Η Επιτροπή ALCO έχει την ευθύνη να εγκρίνει κατευθυντήριες γραμμές και να καθορίζει συγκεκριμένες στρατηγικές αναφορικά με την διαχείριση του κινδύνου από αλλαγές στα επιτόκια και στις τιμές ξένου συναλλάγματος. Το Τμήμα Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς και Ρευστότητας της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων έχει την ευθύνη να σχεδιάζει και να υλοποιεί ένα αποτελεσματικό πλαίσιο διαχείρισης των κινδύνων της αγοράς, ενώ έχει την ευθύνη να παρέχει ενημέρωση σχετικά με την εξέλιξη του κινδύνου αυτού προς τις αρμόδιες Αρχές.

Παρακάτω θα εξετάσουμε τους βασικότερους παράγοντες του Κινδύνου Αγοράς μέσα από τον κίνδυνο που αναλαμβάνουν:

5.3.1. Κίνδυνος επιτοκίων

Ο επιτοκιακός κίνδυνος, είναι ο κίνδυνος ενδεχόμενης αλλαγής στην αξία των χρηματοοικονομικών μέσων ή των καθαρών εσόδων από τόκους, η οποία οφείλεται στις δυσμενείς μεταβολές στο επίπεδο των επιτοκίων που επικρατεί στην αγορά.

Ο κίνδυνος επιτοκίων αναφέρεται στην πιθανότητα μείωσης της τιμής κάποιου χρηματοπιστωτικού μέσου και επομένως στην μείωση της καθαρής θέσης ή των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς επίσης και στην πιθανότητα μείωση του εισοδήματος του σε μία απρόβλεπτη ή μη επιθυμητή εξέλιξη των επιτοκίων (Αγγελόπουλος 2010: 461).

Οι κύριες πηγές τέτοιων κινδύνων στις τράπεζες είναι:

- Ο κίνδυνος αναπροσαρμογής των επιτοκίων λόγω των διαφορών στην λήξη και στην ανατιμολόγηση των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού.
- Ο κίνδυνος της καμπύλης αποδόσεως λόγω απρόβλεπτων μεταβολών στην καμπύλη αποδόσεων.
- Ο κίνδυνος βάσεως λόγω ατελούς συσχέτισης στις αλλαγές των επιτοκίων που καταβάλλονται ή εισπράττονται σε διάφορα χρηματοοικονομικά εργαλεία.
- Ο κίνδυνος δικαιωμάτων λόγω των ενσωματωμένων δικαιωμάτων στα περιουσιακά στοιχεία και τις υποχρεώσεις της τράπεζας.

Όπως είναι φυσικό, όλα αυτά έχουν σαν επακόλουθο να επηρεάζεται η αποδοτικότητα του Συγκροτήματος αφού έχουν δυσμενείς επιδράσεις στα κέρδη και την οικονομική του αξία. Ο κυριότερος λόγος επιτοκιακού κινδύνου της ΣΚΤ είναι ο ετεροχρονισμός στην αναπροσαρμογή των επιτοκίων στα στοιχεία του ενεργητικού και στις υποχρεώσεις.

Για τον λόγο αυτό, παρακολουθούνται συνεχώς οι μεταβολές των επιτοκίων και η σχέση τους με τα περιουσιακά στοιχεία και τις υποχρεώσεις, με βάση την ημερομηνία αναπροσαρμογής του επιτοκίου για τα στοιχεία κυμαινόμενου επιτοκίου ή την ημερομηνία λήξης για τα στοιχεία σταθερού επιτοκίου. Έτσι λοιπόν παρουσιάζεται ο βαθμός που είναι εκτεθειμένη η τράπεζα στον κίνδυνο επιτοκίων, γίνεται αξιολόγηση του κινδύνου αυτού και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αντιστάθμιση του.

Τέλος αξίζει να αναφέρουμε ότι ο επιτοκιακός κίνδυνος του ΣΠΤ που απορρέει κυρίως από προϊόντα σταθερού επιτοκίου, παρακολουθείται μέσω της Ανάλυσης Επιτοκιακού Ανοίγματος (Interest Rate Gap Analysis). Μέσω αυτής της ανάλυσης αποτυπώνεται η επιτοκιακή συμπεριφορά του συνόλου των έντοκων στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού τα οποία κατανέμονται σε χρονικές περιόδους ανάλογα είτε με την εναπομένουσα διάρκεια μέχρι την λήξη τους (στοιχεία σταθερού επιτοκίου), είτε με την ημερομηνία του επόμενου επαναπροσδιορισμού του επιτοκίου τους (στοιχεία κυμαινόμενου επιτοκίου).

Με βάση αυτή την ανάλυση η ΣΚΤ μετρά την ευαισθησία (sensitivity analysis) των στοιχείων ισολογισμού στον επιτοκιακό κίνδυνο τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Για την ανάλυση του βραχυπρόθεσμου επιτοκιακού κινδύνου μετρά την αλλαγή στα καθαρά έσοδα από τόκους για τους επόμενους 12 μήνες (Net Interest Income Sensitivity), ενώ η αλλαγή στην καθαρή παρούσα αξία (Net Present Value Sensitivity) είναι το μέσο που χρησιμοποιείται για την μέτρηση της ευαισθησίας του μακροπρόθεσμου επιτοκιακού κινδύνου (ΣΚΤ Δημοσιοποιήσεις Πυλώνα III 2014: 47).

5.3.2. Συναλλαγματικός κίνδυνος

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος ζημιάς στην οικονομική θέση της Τράπεζας, που μπορεί να προκύψει από τις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών, νοουμένου ότι υπάρχει καθαρή θέση μεταξύ περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων σε ξένα νομίσματα.

Ένας άλλος ορισμός του συναλλαγματικού κινδύνου, με βάση το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης, είναι ο κίνδυνος ή εύλογη αξία ή οι μελλοντικές ταμειακές ροές ενός χρηματοοικονομικού μέσου να παρουσιάσουν διακυμάνσεις εξαιτίας μεταβολών στις ισοτιμίες ξένου συναλλάγματος (Αγγελόπουλος 2010: 667).

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος είναι αποτέλεσμα των εξελίξεων που παρατηρούνται στις χρηματοπιστωτικές αγορές τα τελευταία χρόνια. Προήλθε από τη μεταβολή στο σύστημα διαμόρφωσης των ισοτιμιών των διάφορων νομισμάτων με τη μετάβαση από το σύστημα σταθερών ισοτιμιών στο σύστημα κυμαινόμενων ισοτιμιών. Σε όλες τις αγορές οργανωμένες ή μη, κυρίαρχοι παράγοντες διαμόρφωσης των τιμών των νομισμάτων είναι η προσφορά και η ζήτηση για κάθε νόμισμα.

Η ΣΤΚ εκτίθεται σε πολύ χαμηλό βαθμό στον συναλλαγματικό κίνδυνο αφού οι υπάρχουσες ανοικτές συναλλαγματικές θέσεις είναι περιορισμένες αποτελούμενες κυρίως από διατήρηση αποθεμάτων μετρητών σε αμερικάνικα δολάρια (USD) αγγλικές στερλίνες (GBP). Η Τράπεζα διαθέτει πολύ μικρό ποσοστό καταθέσεων πελατών σε ξένο νόμισμα, τα οποία κατατίθενται στη συνέχεια σε άλλες τράπεζες, ενώ δεν πραγματοποιεί περεταίρω επενδύσεις σε ξένο νόμισμα με αποτέλεσμα η έκθεση της στον συναλλαγματικό κίνδυνο να είναι σχεδόν μηδενική.

Η διαχείριση του συναλλαγματικού κινδύνου γίνεται από το Τμήμα Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς και Ρευστότητας της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων (Μ.Δ.Κ.) της ΣΚΤ παρακολουθώντας τα όρια για τις συναλλαγματικές θέσεις και συντάσσοντας σε τριμηνιαία βάση έκθεση για τον κίνδυνο, στα οποία θα πρέπει να συμμορφώνονται όλα τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα με βάση τις σχετικές οδηγίες της ΣΚΤ (ΣΚΤ Δημοσιοποιήσεις Πυλώνα ΙΙΙ 2014: 37).

5.3.3. Κίνδυνος τιμών

Ο κίνδυνος των τιμών προέρχεται από αρνητικές μεταβολές στις τρέχουσες τιμές των επενδύσεων σε μετοχές που κατέχει η τράπεζα, γεγονός που επηρεάζει την εκπλήρωση υποχρεώσεων των χρηματοπιστωτικών φορέων.

Η ΣΚΤ δεν εκτίθεται σε τέτοιο κίνδυνο αφού δεν συμμετέχει σε επενδύσεις σε μετοχές, ενώ οι επενδύσεις σε άλλους χρηματοοικονομικούς τίτλους κατανέμονται στο χαρτοφυλάκιο «Διακράτηση μέχρι την Λήξη» (Held to Maturity). Όλα τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία της ΣΚΤ περιλαμβάνονται στο Τραπεζικό Χαρτοφυλάκιο αφού δεν διατηρεί Χαρτοφυλάκιο Συναλλαγών.

5.4. Κίνδυνος Ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας καθώς και ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελούν τους παραδοσιακούς χρηματοοικονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες. Ο κίνδυνος ρευστότητας είναι ο χρηματοοικονομικός κίνδυνος που προκαλείται από τυχόν έλλειψη ρευστότητας στην αγορά ως προς ένα ή και περισσότερα χρηματοοικονομικά μέσα. Είναι ουσιαστικά η αδυναμία της τράπεζας να εκπληρώσει άμεσα στις τρέχουσες ταμειακές υποχρεώσεις της, χωρίς να υποστεί κάποιο επιπρόσθετο οικονομικό κόστος. Ο κίνδυνος ρευστότητας μπορεί να προέλθει είτε από αδυναμία διαχείρισης απρόβλεπτης συρρίκνωσης, είτε λόγω αλλαγών στις χρηματοδοτικές πηγές, ή και από αδυναμία αναγνώρισης και εντοπισμού αλλαγών στις συνθήκες της αγοράς.

Η διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας αφορά την ικανότητα του Κεντρικού Φορέα της ΣΚΤ να διατηρεί επαρκή ρευστότητα για την εκπλήρωση των συναλλακτικών της υποχρεώσεων. Η ΣΚΤ δρα ως τραπεζίτης των ΣΠΙ έχοντας τον ρόλο του δανειστή έκτακτης ανάγκης, με πρωταρχικό της στόχο την διατήρηση υψηλής ρευστότητας περιουσιακών στοιχείων ενεργητικού τα οποία μπορούν να προσφέρουν άμεση ρευστότητα αν κριθεί απαραίτητο.

Η Επιτροπή ALCO έχει την ευθύνη για την εφαρμογή της στρατηγική διαχείρισης της ρευστότητας που καθόρισε η Εποπτεία. Η διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας γίνεται τόσο σε ατομικό επίπεδο (τα ΣΠΙ παρακολουθούν καθημερινά τη ρευστότητα τους) όσο και σε συγκεντρωτικό επίπεδο (από διάφορες Υπηρεσίες).

Η ΣΚΤ παρακολουθεί και αξιολογεί καθημερινά τον κίνδυνο ρευστότητας μέσω της παρακολούθησης διαφόρων δεικτών ρευστότητας όπου τα κατώτατα όρια των δεικτών αυτών έχουν τεθεί από την ΚΤΚ. Για τον δείκτη ρευστών διαθεσίμων το ελάχιστο όριο είναι 20%, ενώ για τους δείκτες ασυμφωνίας ληκτότητας απαιτήσεων-υποχρεώσεων 0-7 ημερών και 0-30 ημερών το -10% και το -25% αντίστοιχα. Επιπρόσθετα η ΣΚΤ από τις 31/03/2014 υπολογίζει τους δείκτες LCR και NSFB, όπως ορίζει ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός 575/2013 στα πλαίσια της Βασιλείας III, όπως αναφέραμε στην ενότητα 5.2.1 και αναλύσαμε στις ενότητες 6.3.1 και 6.3.2 αντίστοιχα.

5.5. Λειτουργικός Κίνδυνος

Λειτουργικός Κίνδυνος είναι ο κίνδυνος πραγματοποίησης οικονομικών ζημιών στον οργανισμό που μπορεί να προέρχεται από :

- i. Ανεπαρκείς εσωτερικές διαδικασίες (απουσία επαρκών διαδικασιών, λανθασμένη εφαρμογή τους κ.α.)
- ii. Ανθρώπινο παράγοντα (παραλείψεις, λάθη ή απάτες, προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις κ.α.)
- iii. Ανεπαρκείς ή αποτυχημένα συστήματα (χρήση συστημάτων που δεν είναι συμβατά με τις εργασίες της τράπεζας, τηλεπικοινωνιακά προβλήματα κ.α.)
- iv. Εξωτερικά γεγονότα (κλοπές, φυσικές καταστροφές κ.α.)

Ο λειτουργικός κίνδυνος αποτελεί έναν από τους κυριότερους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες καθώς πολλές από τις περιπτώσεις εμφάνισης μεγάλων ζημιών οφείλονται σε κάποια πηγή λειτουργικού κινδύνου. Στον λειτουργικό κίνδυνο, όπως ορίζεται από την Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας,

περιλαμβάνεται ο Νομικός Κίνδυνος και ο Κίνδυνος Συμμόρφωσης, ενώ δεν συμπεριλαμβάνεται ο Στρατηγικός Κίνδυνος και ο Κίνδυνος Φήμης.

Η ανεπαρκής αναγνώριση και διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου μπορεί να προκαλέσει στην τράπεζα σημαντικές ζημιές και να θέσει σε κίνδυνο την βιωσιμότητα της. Η σημασία του λειτουργικού κινδύνου, αναγνωρίζεται και μέσα από το πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων της Βασιλείας II, το οποίο απαιτεί, μεταξύ άλλων, κεφαλαιακές απαιτήσεις και για το λειτουργικό κίνδυνο στα πλαίσια του Πυλώνα I.

Επομένως, η ΣΚΤ έχει ως στόχο την σωστή διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου και την συνεχή βελτίωση της, μέσω ενός ολοκληρωμένου Πλαισίου Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου εναρμονισμένο με τις εποπτικές απαιτήσεις. Η ΣΚΤ για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου χρησιμοποιεί την μέθοδο του Βασικού Δείκτη.

Το Τμήμα Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου της ΜΔΚ είναι αρμόδιο για την ανάπτυξη και τήρηση αυτού του πλαισίου το οποίο αναπτύσσει και εφαρμόζει εξειδικευμένες μεθοδολογίες και διαδικασίες για την επίτευξη μιας σωστής διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου. Η πορεία που ακολουθείται για την διαχείριση του Λειτουργικού Κινδύνου είναι: Αναγνώριση – Αξιολόγηση – Μέτρηση – Έλεγχος / μείωση – Παρακολούθηση – Αναφορά (Κεντρική Τράπεζα Κύπρου 2008: 5).

Οι κυριότεροι στόχοι του Πλαισίου Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου είναι:

- Δημιουργία εταιρικής κουλτούρας και συνεχής εκπαίδευση
- Συλλογή και ανάλυση των γεγονότων και ζημιών λειτουργικού κινδύνου
- Κατανομή ρόλων και αρμοδιοτήτων για την εφαρμογή των διαδικασιών
- Δημιουργία συστήματος αναφορών για την λήψη αποφάσεων
- Καθορισμός Βασικών Δεικτών Κινδύνου (KPIs)
- Καθορισμός κανονιστικού πλαισίου εναρμονισμένο με τους κανόνες της Βασιλείας III

- Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον Λειτουργικό Κίνδυνο
- Προσδιορισμός τεχνικών μείωσης λειτουργικού κινδύνου (ΣΚΤ Δημοσιοποιήσεις Πυλώνα ΙΙΙ 2014: 37).

5.6. Κίνδυνος Διαχείρισης Κεφαλαίου

Ως κίνδυνος διαχείρισης κεφαλαίου, ορίζεται η αδυναμία της τράπεζας να διαθέτει συγκεκριμένο ελάχιστο επίπεδο εποπτικών ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με το ύψος των αναλαμβανόμενων κινδύνων, όπως αυτό απαιτείται από το ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας ΙΙΙ και εποπτεύεται από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (SSM). Ο συγκεκριμένος Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας είναι ο λόγος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων προς τα σταθμισμένα έναντι των κινδύνων στοιχεία του ενεργητικού τα οποία περιλαμβάνουν τόσο τα στοιχεία εντός όσο και τα στοιχεία εκτός ισολογισμού.

Παράλληλα με την διαχείριση της κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να επιτυγχάνονται τα παρακάτω:

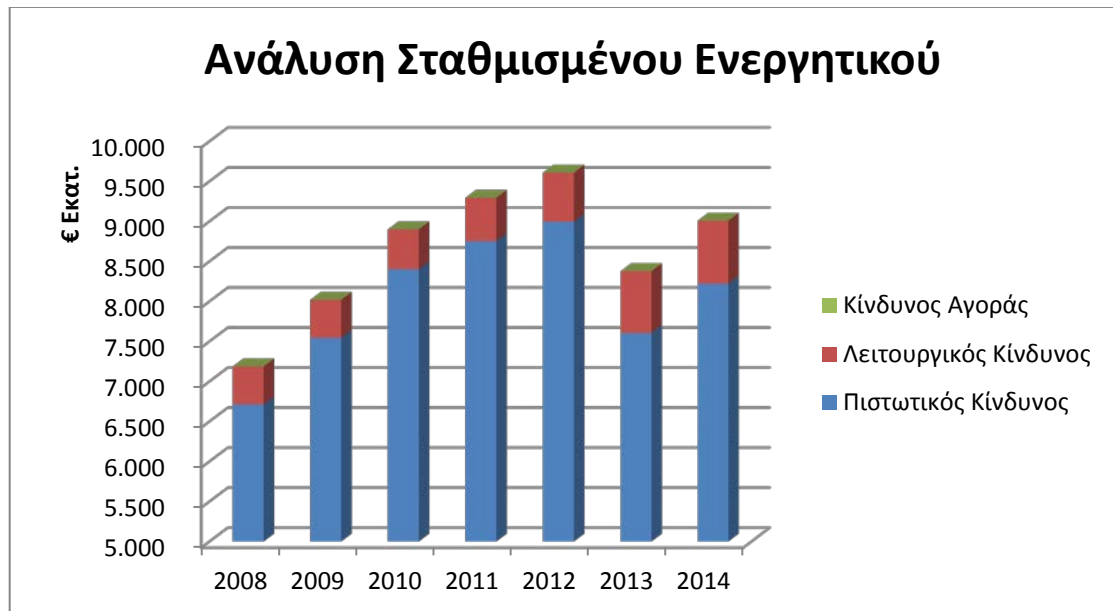
- Συμμόρφωση με το εποπτικό πλαίσιο όσον αφορά τις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι των κινδύνων που αναλαμβάνει η τράπεζα.
- Διαφύλαξη της δυνατότητας της τράπεζας να συνεχίζει τις δραστηριότητες της.
- Διατήρηση ισχυρής και σταθερής κεφαλαιακής βάσης.
- Υποστήριξη και βελτίωση πολιτικών, διαδικασιών και μεθοδολογιών για την επαρκή κάλυψη των εποπτικών και κανονιστικών αναγκών συμμόρφωσης.

Στην περίπτωση της ΣΚΤ η κύρια εποπτική αρχή είναι η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (Κ.Τ.Κ.) η οποία καθορίζει και παρακολουθεί τις κεφαλαιακές της απαιτήσεις. Η κεφαλαιακή επάρκεια του ΣΠΤ παρακολουθείται από τα αρμόδια όργανα της ΣΚΤ και τα αποτελέσματά των υπολογισμών της υποβάλλονται σε τριμηνιαία βάση στην ΚΤΚ. Με την σειρά της η ΚΤΚ καθοδηγείται στον εποπτικό της ρόλο από τις συστάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας και τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τραπεζικά θέματα.

Στα πλαίσια των νομοθετικών και κανονιστικών απαιτήσεων, όπως προέβλεπε το μνημόνιο για αναδιάρθρωση των τραπεζών, η ΣΚΤ ανάλαβε ρόλο του κεντρικού τραπεζίτη των ΣΠΙ με τον ορισμό του Κεντρικού Φορέα. Σύμφωνα με την οδηγία 2006/48/EK σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων και τους περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμους τα ρυθμιστικά κριτήρια θα πρέπει να ικανοποιούνται από τον Κεντρικό Φορέα και τα συνδεδεμένα ΣΠΙ σε ενοποιημένη βάση.

Βάση των απαιτήσεων της Βασιλείας που αναλύσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, όσον αφορά τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας η ΣΚΤ θα πρέπει να υπολογίζει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις στα ανοίγματα έναντι των κινδύνων αλλά και στα εποπτικά ίδια της κεφάλαια. Τα σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού υπολογίζονται βάση των κεφαλαιακών απαιτήσεων του πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου αγοράς και του λειτουργικού κινδύνου.

Διάγραμμα 1: Ανάλυση Σταθμισμένου Ενεργητικού της ΣΚΤ

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας

Στο Διάγραμμα 1 παρουσιάζονται οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις (8% επί των σταθμισμένων ποσών του ενεργητικού) έναντι του πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου αγοράς και του λειτουργικού κινδύνου. Όπως φαίνεται, ο ΣΠΤ είναι

εκτεθειμένος σε πολύ μεγάλο βαθμό στον πιστωτικό κίνδυνο, σε ένα μικρότερο ποσοστό στον λειτουργικό κίνδυνο, ενώ έχει μηδενική έκθεση στον κίνδυνο αγοράς.

Συνοπτικά, για τον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων του Πυλώνας Ι, η ΣΚΤ αντισταθμίζει τα στοιχεία του ενεργητικού με βάση τις ακόλουθες μεθόδους:

- Πιστωτικός Κίνδυνος – Τυποποιημένη Μέθοδος
- Κίνδυνος Αγοράς – Τυποποιημένη Μέθοδος
- Λειτουργικός Κίνδυνος – Βασικός Δείκτης

Πολιτική της ΣΚΤ είναι η διατήρηση ισχυρής κεφαλαιακής επάρκειας τόσο από οικονομική όσο και από εποπτική σκοπιά. Λαμβάνοντας υπόψη τη ζήτηση και προσφορά των αγορών κεφαλαίων στοχεύει στην παρακολούθηση και προσαρμογή των κεφαλαιακών επιπέδων του Συγκροτήματος. Τα εποπτικά κεφάλαια όπως ορίζονται από τον Κανονισμό 575/2013 διακρίνονται σε Κεφάλαια της Κατηγορίας 1 (Tier 1) και Κεφάλαια της Κατηγορίας 2 (Tier 2). Τα Κεφάλαια Tier 1 αποτελούνται από το Κεφάλαιο Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (CET 1) και τα Πρόσθετα Κεφάλαια της Κατηγορίας 1.

Τα ίδια κεφάλαια του ΣΠΤ όπως θα αναλύσουμε πιο κάτω (Πίνακας 3), αποτελούνται εξολοκλήρου από Κεφάλαια Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1 Capital) και περιλαμβάνουν τα εξής:

- Εκδοθέν μετοχικό κεφάλαιο
- Αποθεματικά (συμπεριλαμβανομένων των αποθεματικών επανεκτίμησης των ακινήτων).

Τα αφαιρετικά στοιχεία του CET 1, όπως περιγράφονται στον Κανονισμό ΕΕ 575/2013 είναι:

- Οι συμμετοχές των συνδεδεμένων ΣΠΙ
- Τα άυλα περιουσιακά στοιχεία
- Η υπεραξία
- Το ποσοστό της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης που βασίζεται σε μελλοντική κερδοφορία

Για καλύτερη κατανόηση των παραπάνω, ο Πίνακας 3 δείχνει πως υπολογίζει η τράπεζα τα εποπτικά ίδια κεφάλαια της για το 2014.

Πίνακας 3: Υπολογισμός Εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων της ΣΚΤ για το 2014

Κεφάλαιο σε Κοινές Μετοχές της κατηγορίας 1 μέσα και αποθεματικά		
Κεφαλαιακά μέσα, καθώς και η σχετική διαφορά από την έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο		1.515.113
Κέρδη εις νέο	- 474.276	
Συσσωρευμένα λοιπά συνολικά έσοδα (και λοιπά αποθεματικά, που συμπεριλαμβάνουν μη πραγματοποιηθέντα κέρδη και ζημιές βάσει των ισχυόντων λογιστικών προτύπων)	184.704	- 289.572
Κεφάλαιο σε Κοινές Μετοχές της κατηγορίας 1 (CET1) πριν από κανονιστικές προσαρμογές		1.225.541
Κεφάλαιο σε Κοινές Μετοχές της κατηγορίας 1 (CET1): κανονιστικές προσαρμογές		
Άυλα στοιχεία ενεργητικού (μετά την αφαίρεση της σχετικής φορολογικής υποχρέωσης)	- 673	
Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις που βασίζονται σε μελλοντική κερδοφορία εκτός από εκείνες που προκύπτουν από προσωρινές διαφορές (μετά την αφαίρεση της σχετικής φορολογικής υποχρέωσης)	- 3.334	
Σύνολο κανονιστικών προσαρμογών για το κεφάλαιο σε κοινές μετοχές της κατηγορίας 1 (CET1)		- 4.007
Κεφάλαιο σε κοινές μετοχές της κατηγορίας 1 (CET1)		1.221.534
Προσθετό κεφάλαιο της κατηγορίας 1 (AT1) πριν από κανονιστικές προσαρμογές		-
Σύνολο κανονιστικών προσαρμογών στο προσθετό κεφάλαιο της κατηγορίας 1 (AT1)		-
Προσθετό κεφάλαιο της κατηγορίας 1 (AT1)		-
Κεφάλαιο της κατηγορίας 1 (T1 = CET1 + AT1)		1.221.534
Κεφάλαιο της κατηγορίας 2 (T2) πριν από κανονιστικές προσαρμογές		-
Σύνολο κανονιστικών προσαρμογών στο κεφάλαιο της κατηγορίας 2 (T2)		-
Κεφάλαιο της κατηγορίας 2 (T2)		-
Σύνολο κεφαλαίου (TC = T1 + T2)		1.221.534
Σταθμισμένα βάσει κινδύνου στοιχεία ενεργητικού		9.009.388
Δείκτες κεφαλαίου και αποθέματα ασφαλείας		
Κεφάλαιο σε κοινές μετοχές της κατηγορίας 1 (ως % του συνολικού ποσού ανοίγματος σε κίνδυνο)		13,56%
Κεφάλαιο της κατηγορίας 1 (ως ποσοστό του συνολικού ποσού ανοίγματος σε κίνδυνο)		13,56%
Συνολικό κεφάλαιο (ως ποσοστό του συνολικού ποσού ανοίγματος σε κίνδυνο)		13,56%

Πηγή: Δημοσιοποιήσεις Πυλώνα III 2014 ΣΚΤ

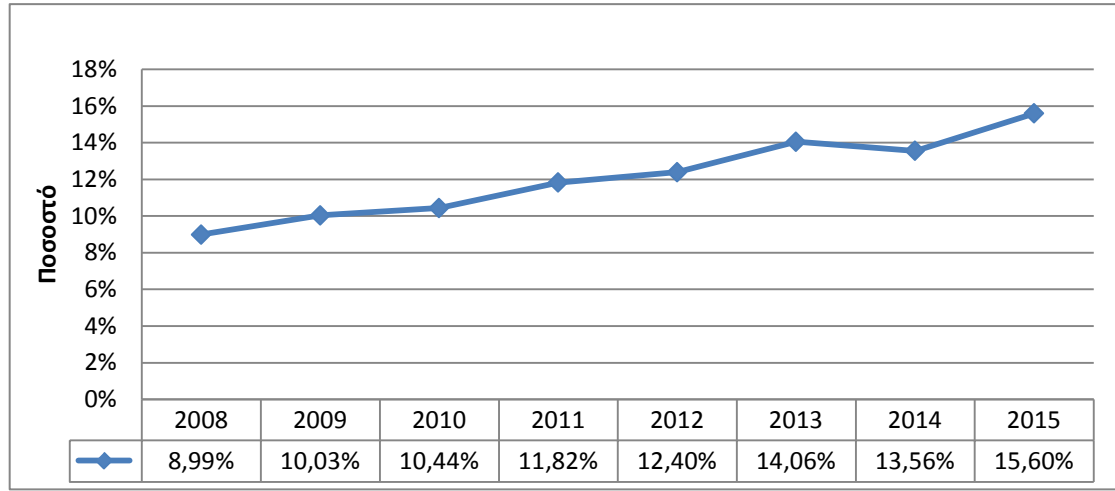
Τα ίδια κεφάλαια της ΣΚΤ στις 31/12/2014 υπολογιστήκαν ως εξής:

Αφού αφαιρέθηκαν από το μετοχικό κεφάλαιο οι ζημιές περιόδου που απορροφήθηκαν από τα αποθεματικά στη συνέχεια αφαιρέθηκαν τα άυλα περιουσιακά στοιχεία και το 20% της αναβαλλόμενης φορολογίας. Η τράπεζα δεν διατηρεί πρόσθετα κεφάλαια κατηγορίας 1 (AT1) αλλά ούτε κεφάλαια κατηγορίας 2 (T2) επομένως το σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων είναι €1.22εκ. ίδιο με το κεφάλαιο κοινών μετοχών κατηγορίας 1 (CET1) και το κεφάλαιο Κατηγορίας 1 (Tier1).

Εν τέλει, οι δείκτες Κεφαλαιακής επάρκειας κατά την 31 Δεκεμβρίου 2014 υπολογίστηκαν στο 13,56%, με το συνολικό σταθμισμένο ενεργητικό της ΣΚΤ να διαμορφώνεται στο τέλος του 2014 σε €9εκ.

Στο διάγραμμα 2 παρουσιάζεται ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας για την περίοδο 2008-2015.

Διάγραμμα 2: Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας της ΣΚΤ

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΚΤ

Παρατηρείται μια σταθερή αύξηση του δείκτη την εξεταζόμενη περίοδο, δείχνοντας αφενός ότι η προσοχή της τράπεζας είναι στραμμένη προς αυτή την κατεύθυνση – για συμμόρφωση με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις του εποπτικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας – και αφετέρου ότι όλα τα μέτρα, μέσα, διαδικασίες και πολιτικές που ακολουθούνται για διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων της τράπεζας φαίνεται να έχουν θετικά αποτελέσματα.

Κεφάλαιο 6

Χρηματοοικονομική Ανάλυση με τη Χρήση Αριθμοδεικτών

6.1. Χρηματοοικονομική Ανάλυση Τραπεζών

Στην συνέχεια θα εξετάσουμε πως αξιολογείται η χρηματοοικονομική κατάσταση μιας τράπεζας, με την χρήση και ανάλυση μιας σειράς αριθμοδεικτών. Όταν λέμε χρηματοοικονομική κατάσταση μιας τράπεζας αναφερόμαστε στην αποτελεσματικότητα, την κερδοφορία, τη ρευστότητα καθώς επίσης και τη φερεγγυότητα της.

Οι διοικήσεις των τραπεζών συντάσσουν κάθε χρόνο έκθεση με τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις τους, όπου παρουσιάζονται όλες οι λογιστικές πληροφορίες που σχετίζονται με την τράπεζα και ενημερώνουν τα μέλη (διεύθυνση, πελατολόγιο) αλλά και υποψήφιους επενδυτές για την οικονομική της θέση. Για τη σύνταξη των καταστάσεων αυτών απαιτούνται πληροφορίες οι οποίες λαμβάνονται και καταγράφονται από τις διάφορες επιχειρηματικές συναλλαγές και αφορούν τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις αλλά και τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας. Οι καταστάσεις αυτές συντάσσονται μία φορά κάθε χρόνο και ακολουθείται λογιστική χρήση ημερολογιακού έτους (1η Ιανουαρίου – 31η Δεκεμβρίου).

Παράλληλα τα πιστωτικά ιδρύματα προβαίνουν σε δημοσιεύσεις των οικονομικών τους καταστάσεων και σε χρονικές περιόδους μικρότερες από τη λογιστική περίοδο, οι οποίες ονομάζονται συνοπτικές ενοποιημένες ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις, έχοντας σκοπό την εκτενή πληροφόρηση για την πρόοδο της τράπεζας μέσα στο λογιστικό έτος.

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία για την ανάλυση των αριθμοδεικτών αντλούνται λοιπόν από την Κατάσταση Οικονομικής Θέσης και από την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης:

6.1.1. Κατάσταση Οικονομικής Θέσης

Ο Ισολογισμός παρουσιάζει την οικονομική θέση της τράπεζας μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Επίσης, παρέχει έναν αναλυτικό κατάλογο των διάφορων περιουσιακών στοιχείων (Ενεργητικό), των διάφορων υποχρεώσεων που οφείλονται σε πιστωτές ή σε άλλα μέρη (Παθητικό) και της καθαρής περιουσίας (Ίδια Κεφάλαια). Μετά την ολοκλήρωση του καταλόγου αυτού, η συνολική αξία των περιουσιακών στοιχείων θα πρέπει να ισούται με τις υποχρεώσεις και τη καθαρή περιουσία της τράπεζας και γι' αυτό και η κατάσταση αυτή ονομάζεται ισολογισμός. Στην πραγματικότητα ο ισολογισμός είναι η παρουσίαση της παρακάτω λογιστικής εξίσωσης:

$$\text{Ενεργητικό} = \text{Παθητικό} + \text{Ίδια Κεφάλαια}$$

6.1.2. Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης

Η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης παρουσιάζει τα έσοδα, τα έξοδα, το καθαρό κέρδος ή την καθαρή ζημία μιας τράπεζας μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Συγκρίνοντας τα συνολικά έσοδα με τα συνολικά έξοδα, μπορούμε να βρούμε εάν η επιχείρηση έχει κέρδος ή ζημία. Αν τα συνολικά έσοδα είναι μεγαλύτερα από τα συνολικά έξοδα τότε η διαφορά τους δείχνει καθαρό κέρδος. Αντίθετα, αν τα συνολικά έξοδα είναι μεγαλύτερα από τα συνολικά έσοδα τότε η διαφορά τους δείχνει καθαρή ζημία (Eisen 2007: 39).

Υπάρχουν δύο μεθοδολογίες ανάλυσης των αριθμοδεικτών που αντλούμε από τις οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών, η μέθοδος της διαχρονικής ανάλυσης και η μέθοδος της διαστρωματικής ανάλυσης όπως θα δούμε παρακάτω.

6.1.3. Διαχρονική Ανάλυση

Η διαχρονική ανάλυση (Time-series Analysis) συγκρίνει τα σημερινά στοιχεία της τράπεζας με αυτά που διατηρούσε τα προηγούμενα έτη, ή ακόμη με μελλοντικές προβλέψεις. Με αυτήν την ανάλυση μπορεί να ελεγχθεί κατά πόσο υπάρχει βελτίωση ή επιδείνωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ενός πιστωτικού ιδρύματος. Αποτελεί την πιο συνήθη μέθοδο αξιολόγησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας τράπεζας, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις χρησιμοποιείται και από τις ίδιες τις τράπεζες στις ετήσιες τους εκθέσεις προκειμένου να συγκρίνουν τα αποτελέσματα έτους με αυτά προηγούμενων ετών. Σκοπός τους είναι να επισημάνουν τις μεταβολές στην αγορά, να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις τους στην χρηματοοικονομική τους κατάσταση και τέλος να διαμορφώσουν μια κατάλληλη στρατηγική για την αντιμετώπιση τυχών αρνητικών γεγονότων (Κάντζος 2002: 189).

6.1.4. Διαστρωματική Ανάλυση

Η διαστρωματική ανάλυση (Comparative Analysis) συγκρίνει τα οικονομικά στοιχεία της τράπεζας με αυτά άλλων τραπεζών του ίδιου κλάδου ή ακόμα με τον μέσο όρο του κλάδου στον οποίο ανήκει η εταιρεία. Για αποφυγή σφαλμάτων, αυτή η ανάλυση θα πρέπει να γίνεται συγκρίνοντας τα στοιχεία των πιστωτικών ιδρυμάτων στην ίδια χρονική περίοδο. Η διαστρωματική ανάλυση μας δείχνει την οικονομική θέση και την απόδοση της τράπεζας συγκριτικά με τι ισχύει στον κλάδο και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους επενδυτές, αφού μπορούν να εξάγουν χρήσιμα συμπεράσματα όσον αφορά την χρηματοοικονομική εικόνα των εξεταζόμενων τραπεζών (Νιάρχου 2004: 33).

Και οι δύο αυτές μέθοδοι μπορούν να μας δώσουν χρήσιμα συμπεράσματα και πληροφορίες σχετικά με την συνολική λειτουργία μιας τράπεζας αναλύοντας τους αριθμοδείκτες της. Ένας μεμονωμένος δείκτης όμως δεν δύναται να παρέχει σωστή πληροφόρηση σχετικά με την γενική κατάσταση της τράπεζας, μπορεί όμως σε συνδυασμό με την ανάλυση κάποιων άλλων δεικτών που αναφέρονται στην ίδια χρονική περίοδο (για αν αποφευχθούν σφάλματα) να μας παρέχουν σωστή πληροφόρηση.

Για καλύτερη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, η σύγκριση των αριθμοδεικτών διαχρονικά θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη και άλλους εξωγενείς παράγοντες (π.χ. οικονομική κρίση, πληθωρισμός, ανεργία) που πιθανόν να επηρεάζουν την κερδοφορία και την αποτελεσματικότητα της τράπεζας.

Στην συνέχεια του παρόντος κεφαλαίου, θα εξετάσουμε τους σημαντικότερους αριθμοδείκτες, και θα παρέχουμε μια πρακτική εφαρμογή των αριθμοδεικτών αυτών μέσω της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Λεμεσού (Σ.Τ.Λ.). Θα χρησιμοποιήσουμε την μέθοδο της διαχρονικής ανάλυσης των χρηματοοικονομικών δεδομένων του Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Λεμεσού όπως αυτά εμφανίζονται στις δημοσιευμένες ετήσιες εκθέσεις και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις (αποτελέσματα χρήσης και ισολογισμός) της τράπεζας για τα έτη 2008-2014.

Στόχος αυτής της μεθοδολογίας είναι να αναδείξουμε την σημασία της ανάλυσης των αριθμοδεικτών μέσω της ανάλυσης των αποτελεσμάτων ενός πιστωτικού ιδρύματος από όπου μπορούμε να εξάγουμε χρήσιμα συμπεράσματα για την κατάσταση της εξεταζόμενης τράπεζας.

Για περεταίρω μελέτη και για την πληρέστερη κατανόηση της κατάστασης της τράπεζας μπορεί να χρησιμοποιηθεί η διαστρωματική ανάλυση, συγκρίνοντας τους δείκτες της τράπεζας που εξετάζουμε, με τους δείκτες είτε άλλων επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου για την ίδια χρονική περίοδο, είτε με τον μέσο όρο του κλάδου για την ίδια χρονική περίοδο. Με αυτόν τον τρόπο οι οικονομικές διευθύνσεις μπορούν να ανακαλύψουν αδυναμίες στην διαχείριση της τράπεζας, να απομονώσουν τις αιτίες του προβλήματος και να προσπαθήσουν να τις καταπολεμήσουν.

Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά οι κυριότεροι αριθμοδείκτες:

- Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας
  - Δείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού (R.O.A. – Return On Assets)
  - Δείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων (R.O.E – Return On Equity)
  - Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου
  - Δείκτης Κόστος Εσόδων
  - Δείκτης Εκμετάλλευσης Ενεργητικού
- Αριθμοδείκτες Ρευστότητας
  - Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας
  - Δείκτης Σταθερής Καθαρής Χρηματοδότησης
  - Δείκτης Γενικής Ρευστότητας
  - Δείκτης Ρευστότητας Ενεργητικού
- Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας
  - Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό
  - Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις
  - Δείκτης Μόχλευσης
  - Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας
- Αριθμοδείκτες Ποιότητας Ενεργητικού
  - Προβλέψεις προς Λειτουργικά Έσοδα
  - Προβλέψεις προς Σύνολο Ενεργητικού
  - Χρέωση Προβλέψεων ως Ποσοστό των Χορηγήσεων

6.2. Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας

Χρησιμοποιώντας τους αριθμοδείκτες αποδοτικότητας (Profitability Ratios), μια τράπεζα μετρά την ικανότητα της να παράγει κέρδη και φαίνεται η δυναμικότητα της διοίκησης. Με άλλα λόγια μετράται ο βαθμός επιτυχίας ή αποτυχίας μιας τράπεζας σε μία δεδομένη χρονική περίοδο, δεδομένου του αντικειμενικού στόχου της τράπεζας για μεγιστοποίηση των κερδών της μέσα από την εξυπηρέτηση των πελατών της (Νιάρχου 2004: 99).

Ένας αριθμοδείκτης αποδοτικότητας εκτός από το να μας δείξει πόσο αποδοτικό είναι ένα τραπεζικό ίδρυμα στο να παράγει κέρδη, δείχνει επίσης και τις μελλοντικές προοπτικές ανάπτυξης, ενώ αποτελεί το σημαντικότερο κριτήριο ανάλυσης για όλους τους εμπλεκόμενους:

- Διοίκηση της τράπεζας: έλεγχος της αποτελεσματικότητας και διάρθρωση κερδοφόρα πολιτικής για το μέλλον.
- Επενδυτές: ελέγχουν την αποδοτικότητα και τις προοπτικές των πιστωτικών ιδρυμάτων και επιλέγουν την πιο κερδοφόρα για να επενδύσουν τα κεφάλαια τους.
- Μέτοχοι: ελέγχουν κατά πόσο τα κεφάλαια τους είναι διασφαλισμένα, αλλά και το κέρδος που τους επιφέρουν (απόδοση) σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο.
- Πιστωτές: ελέγχουν κατά πόσο τα κεφάλαια που έχουν δανείσει στην τράπεζα θα τους επιστραφούν μέσα στα χρονικά όρια που έχουν συμφωνηθεί.

6.2.1. Δείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού

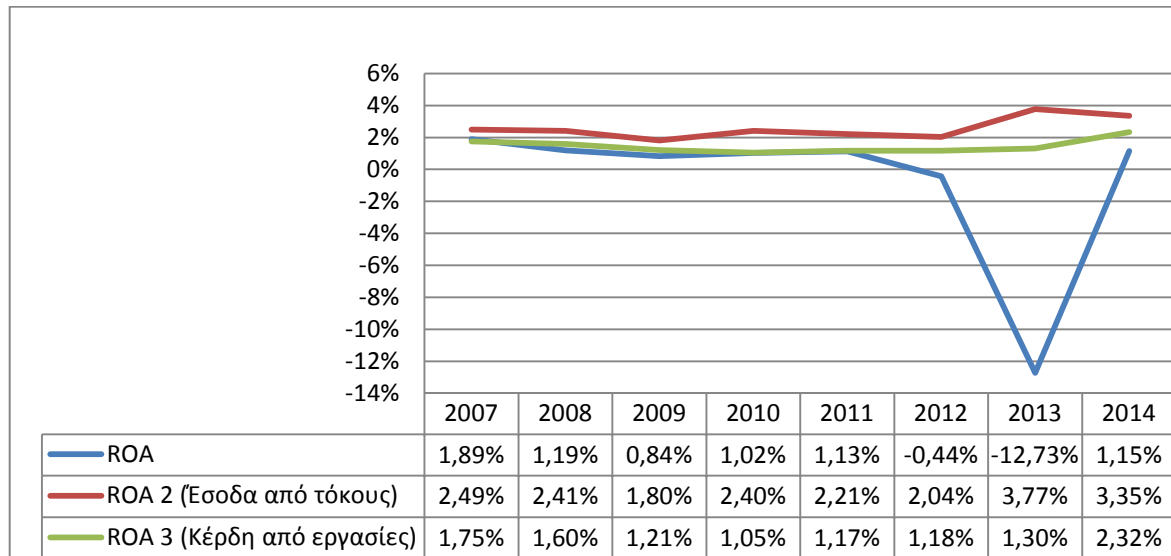
Ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού (R.O.A. – Return On Asset) εκφράζεται από το πηλίκο των καθαρών κερδών μιας τράπεζας προς τα περιουσιακά στοιχεία που έχει στην διάθεση της και εκφράζει πόσο κερδοφόρα είναι μια τράπεζα, ενώ δείχνει πόσο αποτελεσματικά χρησιμοποιεί τα στοιχεία του ενεργητικού της προκειμένου να παράγει έσοδα (κέρδη).

$$ROA = \frac{\text{Καθαρά κέρδη μετά φόρων}}{\text{Ενεργητικό}}$$

Η απόδοση χαρακτηρίζεται ικανοποιητική εάν κυμαίνεται μεταξύ 1% - 2,5%. Μια καλή αποδοτικότητα του ενεργητικού της τράπεζας σημαίνει μια καλύτερη αποδοτικότητα διαχείρισης της περιουσίας της.

Στο παρακάτω διάγραμμα παραθέτουμε τον ROA παράλληλα με κάποιους προσαρμοσμένους δείκτες κερδοφορίας του ΣΤΛ για την περίοδο 2007-2014, συγκρίνοντας τα έσοδα από τόκους (ROA2) αλλά και τα κέρδη από εργασίες (ROA3) σε σχέση με το ενεργητικό του:

Διάγραμμα 3: Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας Ενεργητικού (ROA)

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι μετά το έτος βάσης που είναι το 2007 (ROA=1,89%) όπου ο δείκτης είναι σε πολύ υψηλά επίπεδα δείχνοντας υψηλή κερδοφορία, υπήρξε μια απότομη μείωση το 2008 (1,19%) ακολουθώντας μέχρι το 2012 μια σταθερότητα με μικρά скаμπανεβάσματα στην κερδοφορία της τράπεζας. Το 2012 είχαμε αρνητικά αποτελέσματα με αποκορύφωμα το 2013 όπου η αποδοτικότητα του ενεργητικού έφτασε στο -12,73%. Αυτό οφείλεται, όπως μπορεί να φανεί και από τους δύο δείκτες απόδοσης ενεργητικού: έσοδα από τόκους προς ενεργητικό (ROA 2) και κέρδη από εργασίες πριν τις προβλέψεις για απομείωση δανείων προς ενεργητικό (ROA 3), στις υψηλές πρόνοιες που αναγκάστηκε να κάνει η τράπεζα για την κάλυψη των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Από τους δείκτες ROA 2 και ROA 3 φαίνεται η ικανότητα της τράπεζας να παράγει κέρδη από εργασίες αφού οι δείκτες αυτοί ακολουθούν μια πολύ ικανοποιητική πορεία.

6.2.2. Δείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων

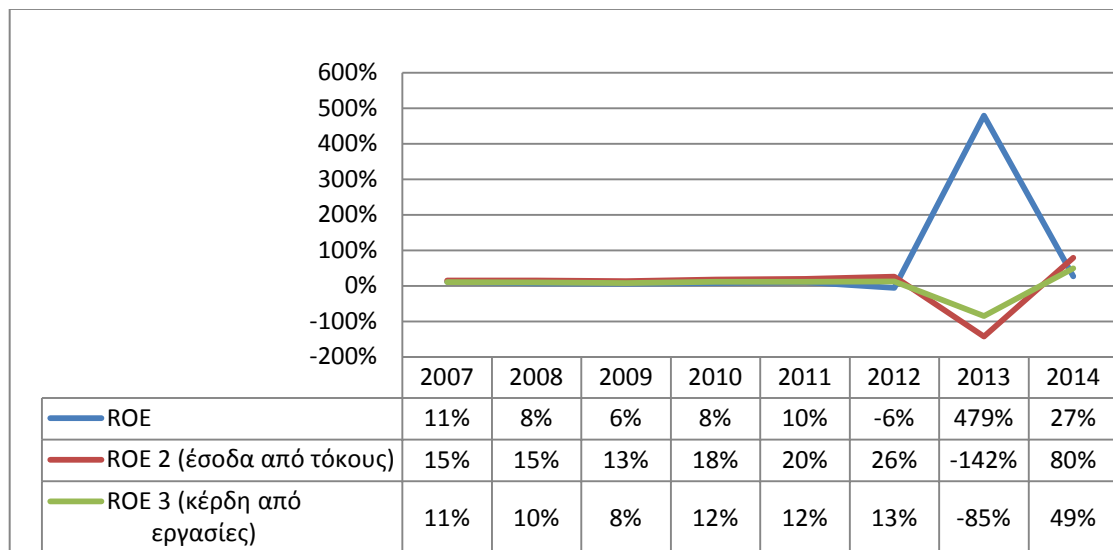
Ο δείκτης αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων (R.O.E. – Return On Equity) δείχνει την αποδοτικότητα των εσόδων σε σχέση με τα ίδια Κεφάλαια της τράπεζας, δηλαδή τα αδιανέμητα κέρδη της τράπεζας και τα καταβεβλημένα κεφάλαια από τους ιδιοκτήτες. Όσο μεγαλύτερος είναι αυτός ο δείκτης τόσο αποδοτικότερα

χρησιμοποιεί η τράπεζα τα ίδια της κεφάλαια ενώ μείωση του δείκτη δείχνει μία προβληματική τράπεζα.

$$ROE = \frac{\text{Καθαρά κέρδη μετά φόρων}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

Ο αριθμοδείκτης αυτός παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου που εξετάζουμε. Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 4, την περίοδο 2007 – 2011 υπήρξε μια σχετική σταθερότητα με μικρές διακυμάνσεις στον βασικό δείκτη ROE, ενώ το 2013 υπήρξε μία δραματική απόκλιση του δείκτη αυτού, το οποίο αποτελεί σύμπτωμα ενός μεγάλου προβλήματος όπως τελικά αποκαλύφθηκε. Τα αποτελέσματα του δείκτη αυτού το έτος 2013 παρουσιάζουν σφάλμα, καθώς ο δείκτης φαίνεται να έχει υπερβολικά υψηλή απόδοση.

Διάγραμμα 4: Αριθμοδείκτες Ιδίων Κεφαλαίων (ROE)

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Εντούτοις στην πραγματικότητα την περίοδο αυτή, ο οργανισμός κατέγραψε πολύ υψηλές ζημιές, λόγω των αυξημένων προβλέψεων για απομείωση χορηγήσεων, τις οποίες κάλυψε εν μέρει από το αποθεματικό παρουσιάζοντας έλλειμμα στο σύνολο ιδίων κεφαλαίων με αποτέλεσμα την ανάγκη για άμεση εξυγίανση. Το 2014 ο δείκτης ROE επανήλθε σε φυσιολογικά επίπεδα μετά την ανακεφαλαιοποίηση €86εκ. από την ΣΚΤ.

Παρατηρούμε ότι και οι άλλοι δύο δείκτες ROE2 (έσοδα από τόκους προς ίδια κεφάλαια) και ROE3 (από εργασίες πριν τις προβλέψεις για απομείωση δανείων προς ίδια κεφάλαια) έχουν αρνητικό πρόσημο το 2013 λόγω της δυσμενούς κατάστασης στα ίδια κεφάλαια του οργανισμού.

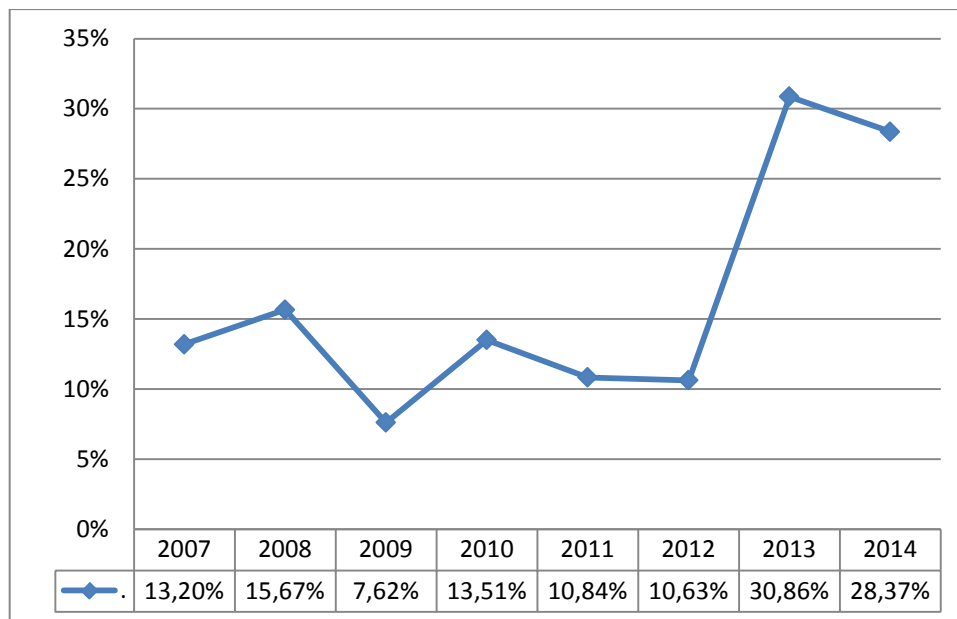
6.2.3. Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου

Ο δείκτης Καθαρού περιθωρίου επιτοκίου κάνει την αποτίμηση του καθαρού εισοδήματος από τόκους της τράπεζας, αναλογικά με το κερδοφόρο ενεργητικό στο οποίο περιλαμβάνονται οι τόκοι και τα μερίσματα :

$$\text{Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου} = \frac{\text{Καθαρά έσοδα από τόκους}}{\text{Κυκλοφορούν Ενεργητικό}}$$

Το αποτέλεσμα του αριθμοδείκτη αυτού μετρά το καθαρό εισόδημα από τόκους (έσοδα από τόκους – έξοδα από τόκους) σε σχέση με το κερδοφόρο ενεργητικό. Όσο μεγαλύτερη τιμή έχει ο δείκτης αυτός, τόσο καλύτερη αποδοτικότητα υπάρχει.

Διάγραμμα 5: Αριθμοδείκτης Καθαρού Περιθωρίου Επιτοκίου

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Ο δείκτης Καθαρού Περιθωρίου Επιτοκίου του ΣΤΛ το 2007 ήταν 13,20% και το 2008 ανήλθε στο 15,67% όπου και ήταν ο υψηλότερος για την πενταετία κυρίως εξαιτίας της μειωμένης παρακράτησης ρευστών διαθεσίμων. Το 2009 κατέγραψε την

χαμηλότερη τιμή του (7,62%) ενώ και τα επόμενα χρόνια μέχρι το 2012 κυμάνθηκε σε χαμηλά επίπεδα. Την περίοδο 2013-2014 εν καιρώ κρίσης η τράπεζα κατέγραψε ρεκόρ καθαρών εισπράξεων από τόκους, εκμεταλλευόμενη το μεγάλο περιθώριο που υπήρχε στα υψηλά δανειστικά επιτόκια σε σχέση με επιτόκια που προσέφερε στους πελάτες, λόγω και των τραπεζικών περιορισμών που υπήρχαν από την κυβέρνηση. Αυτή η πολιτική φαίνεται πόσο αποτελεσματική ήταν για την τράπεζα, μέσα από τον εξεταζόμενο δείκτη που κυμάνθηκε σε επίπεδα γύρω στο 30%.

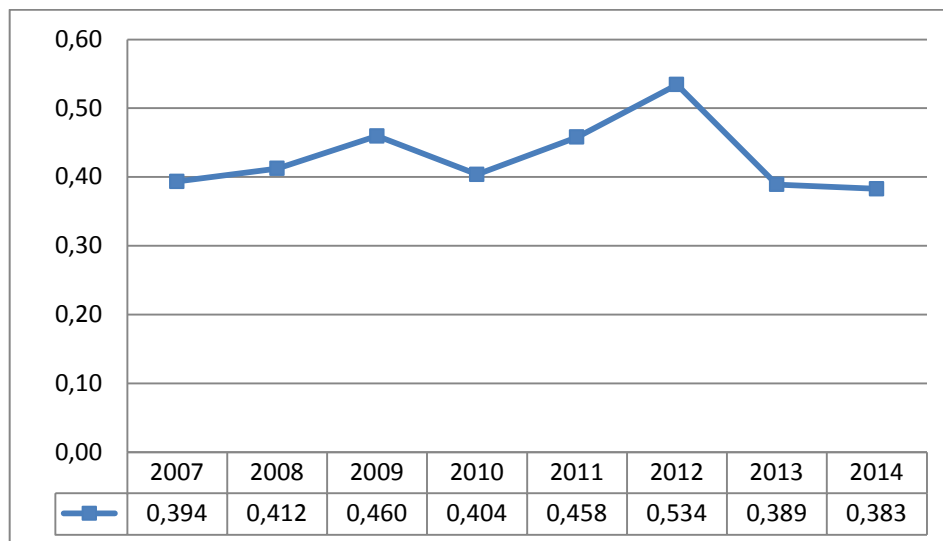
6.2.4. Δείκτης Κόστους Εσόδων

Ο αριθμοδείκτης Κόστους Εσόδων μετράει την σχέση των εξόδων και των εσόδων όπως αυτές προκύπτουν από τις δραστηριότητες μιας τράπεζας, και υπολογίζεται βάση του ακόλουθου τύπου:

$$\text{Δείκτης Κόστους Εσόδων} = \frac{\text{Έξοδα εκτός Τόκων}}{\text{Καθαρό Εισόδημα Τόκων} + \text{Έσοδα εκτός Τόκων}}$$

Ένας υψηλός δείκτης σημαίνει ότι τα έξοδα υπερβαίνουν τα έσοδα της τράπεζας. Όσο υψηλότερες τιμές παίρνει ο δείκτης, τόσο περισσότερα είναι τα έξοδα σε σχέση με τα έσοδα της εξεταζόμενης τράπεζας με αποτέλεσμα να την οδηγήσει σε χαμηλή κερδοφορία. Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του αριθμοδείκτη αυτού για το ΣΤΛ την περίοδο 2007-2014 διαγραμματικά:

Διάγραμμα 6: Αριθμοδείκτης Κόστους Εσόδων

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Βάση του διαγράμματος 6 παρατηρούμε ότι το ΣΤΛ διατηρεί δείκτη κόστους εσόδων με μικρές αναταραχές κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Τα αποτελέσματά του κυμαίνονται περίπου στο 40% με μοναδική εξαίρεση την περίοδο 2012 όπου ο οργανισμός σημείωσε περισσότερα έξοδα εκτός τόκων συγκριτικά με τις προηγούμενες χρονιές. Άξιο αναφοράς είναι ότι αν και υπήρξε μια ανησυχητική ανοδική πορεία μέχρι το 2012 όσον αφορά την κερδοφορία της, η τράπεζα κατάφερε να μειώσει τον δείκτη αυτό σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια παρόλη την παγκόσμια οικονομική κρίση και τις δυσάρεστες συνέπειες που προκάλεσε και στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα.

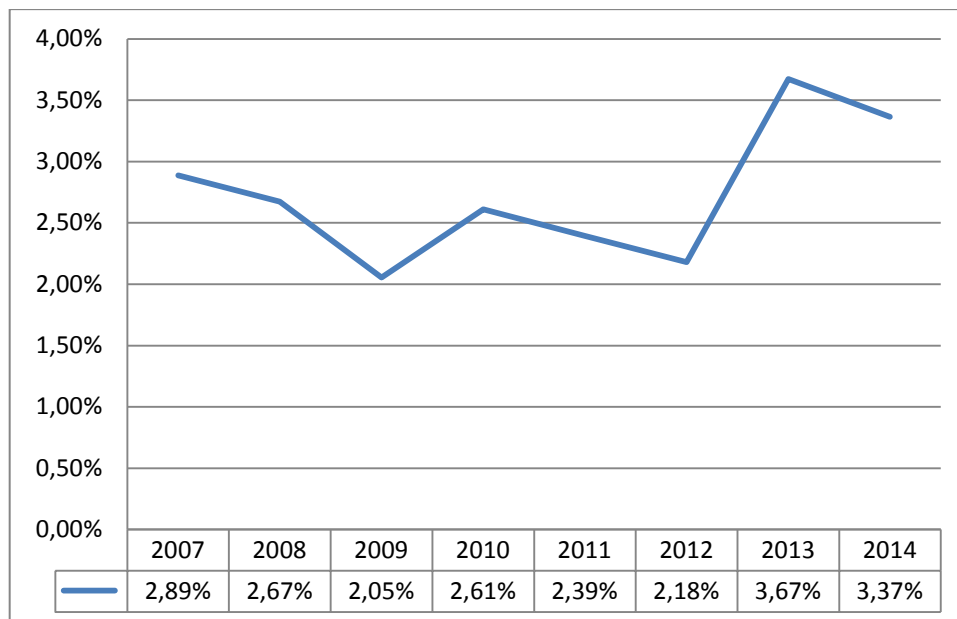
6.2.5. Δείκτης Εκμετάλλευσης Ενεργητικού

Ο δείκτης αυτός παρουσιάζει το ποσοστό των συνολικών εσόδων της τράπεζας ως προς το συνολικό ενεργητικό.

$$\text{Δείκτης Εκμετάλλευσης Ενεργητικού} = \frac{\text{Συνολικά Έσοδα}}{\text{Ενεργητικό}}$$

Βάση αυτού του αριθμοδείκτη, φαίνεται η ικανότητα της τράπεζας να παράγει κέρδη από εργασίες. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό αυτό τόσο πιο παραγωγικά είναι τα στοιχεία του ενεργητικού σε σχέση με τα έσοδα.

Διάγραμμα 7: Αριθμοδείκτης Εκμετάλλευσης Ενεργητικού

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Ο δείκτης εκμετάλλευσης ενεργητικού του ΣΤΛ κυμάνθηκε καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου που εξετάζουμε σε επίπεδα μεγαλύτερα από το 2%, με αποκορύφωμα το 2013 όπου σημείωσε 3,67% ποσοστό πολύ υψηλό δεδομένης της οικονομικής κρίσης που επικρατούσε στην κυπριακή οικονομία.

6.3. Αριθμοδείκτες Ρευστότητας

Γενικά η ρευστότητα δείχνει τον βαθμό με τον οποίο μια τράπεζα μπορεί να ανταποκριθεί στις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις, καθώς επίσης να προσδιορίσει την βραχυχρόνια οικονομική της θέση. Η διατήρηση της ρευστότητας από πλευράς της τράπεζας είναι πολύ σημαντική, γιατί εκφράζει την ικανότητα της να ανταποκρίνεται στις κεφαλαιακές της ανάγκες καθώς επίσης και στις χρηματοοικονομικές ανάγκες των πελατών της. Με άλλα λόγια, οι αριθμοδείκτες ρευστότητας μετράνε την δυνατότητα ενός πιστωτικού ιδρύματος να χρηματοδοτήσει τις οικονομικές δραστηριότητες, εγγυώντας στους πιστωτές ότι μπορεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς αυτούς ανά πάσα στιγμή (Νιάρχου 2004: 47).

Η συγκεκριμένη κατηγορία αριθμοδεικτών χρησιμοποιείται ευρύτατα για τον λόγο ότι μας δείχνει αν μια τράπεζα είναι αξιόπιστη ή όχι, πρέπει όμως να τονισθεί ότι οι δείκτες αυτοί είναι ευμετάβλητοι καθώς ο υπολογισμός τους βασίζεται σε στοιχεία βραχείας διάρκειας (κυκλοφορούν ενεργητικό, βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις).

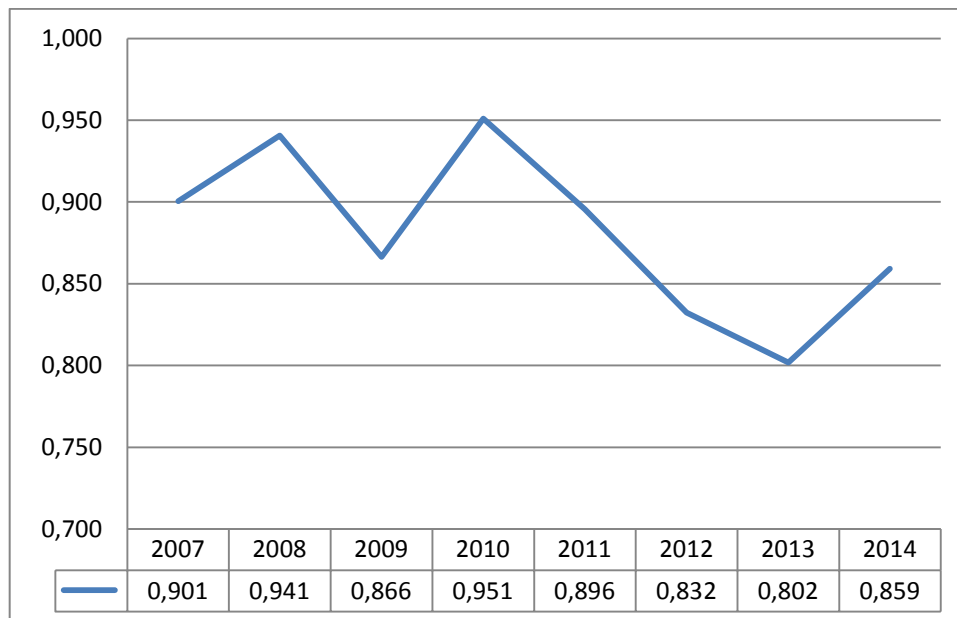
6.3.1. Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας

Ο αριθμοδείκτης κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio) δείχνει τη δυνατότητα που κατέχει ένα πιστωτικό ίδρυμα να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει. Ο αριθμοδείκτης αυτός υπολογίζεται από το πηλίκο των χορηγήσεων προς το σύνολο των καταθέσεων ενώ είναι ευρέως γνωστός και ως δείκτης χορηγήσεων.

$$\text{Δείκτης Χορηγήσεων} = \frac{\text{Δάνεια και άλλες Χορηγήσεις σε Πελάτες}}{\text{Καταθέσεις Πελατών}}$$

Δείχνει το ποσοστό που οι καταθέσεις χρηματοδοτούν τα δάνεια που χορηγεί ένα πιστωτικό ίδρυμα. Χωρίς την απαιτούμενη ρευστότητα να ανταποκριθεί στη σημαντικότερη δραστηριότητα της που είναι η διαχείριση των δανείων της, μια τράπεζα είναι πολύ πιθανόν να χρειαστεί κεφαλαιακή στήριξη ή ακόμα και να οδηγηθεί σε χρεωκοπία. Ένας μικρός δείκτης χορηγήσεων δείχνει ότι η τράπεζα έχει πλεονάζουσα ρευστότητα από τις καταθέσεις των πελατών της που δεν έχει καταφέρει να διοχετεύσει στις χορηγήσεις της. Αντίθετα, όσο πιο μεγάλος είναι ο αριθμοδείκτης αυτός τόσο μεγαλύτερη είναι η εξάρτηση του από εξωτερικό δανεισμό και τόσο μικρότερη ρευστότητα έχουμε.

Διάγραμμα 8: Αριθμοδείκτης Χορηγήσεων

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

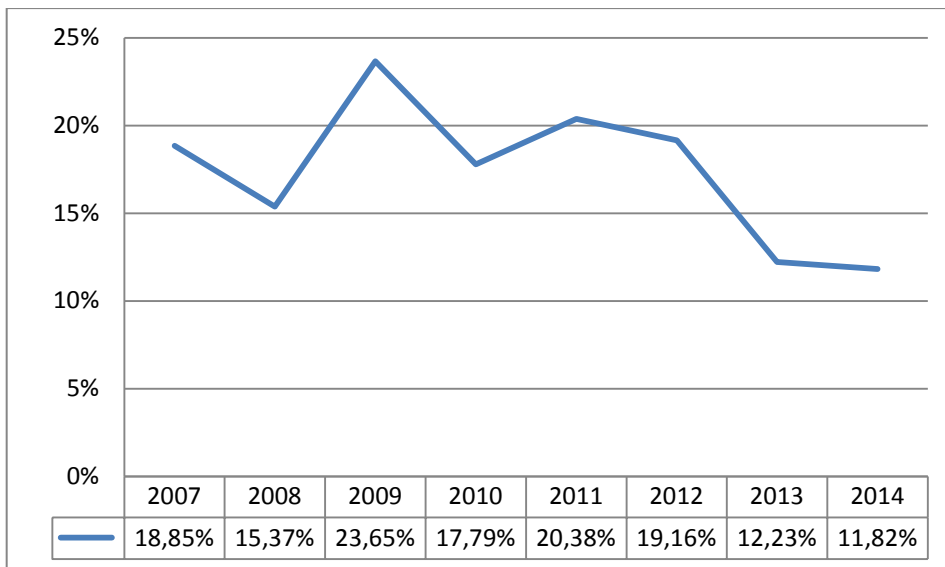
Στην περίπτωση του ΣΤΛ ο δείκτης κυμαίνεται καθ' όλη την περίοδο που εξετάζουμε σε επίπεδα κάτω της μονάδας και αυτό σημαίνει ότι οι καταθέσεις των πελατών υπερκαλύπτουν τις χορηγήσεις, υπήρχε δηλαδή επαρκή ρευστότητα από τους καταθέτες της για να χρηματοδοτήσει τις χορηγήσεις της. Την καλύτερη ρευστότητα φαίνεται να την έχει το έτος 2013 με τιμή 0,802.

6.3.2. Δείκτης Σταθερής Καθαρής Χρηματοδότησης

Ο δείκτης σταθερής καθαρής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio) δείχνει πόσες υποχρεώσεις μπορεί να καλύψει η τράπεζα από τα στοιχεία που έχει τη δυνατότητα να ρευστοποιήσει άμεσα. Εκφράζεται από την σχέση του κυκλοφορούν ενεργητικού ως προς το συνολικό ενεργητικό. Όσο πιο μεγάλος είναι ο δείκτης αυτός τόσο καλύτερη ρευστότητα διατηρεί το πιστωτικό ίδρυμα:

$$\text{Δείκτης NSFR} = \frac{\text{Κυκλοφοριακό Ενεργητικό}}{\text{Ενεργητικό}}$$

Διάγραμμα 9: Αριθμοδείκτης Σταθερής Καθαρής Χρηματοδότησης

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Συγκρίνοντας το κυκλοφοριακό ενεργητικό του ΣΤΛ σε σχέση με το ενεργητικό του, βλέπουμε ότι παίρνουμε άλλα στοιχεία για την ρευστότητα του οργανισμού. Για τον υπολογισμό του κυκλοφοριακού ενεργητικού χρησιμοποιούμε το σύνολο των μετρητών, των καταθέσεων στην Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα και των καταθέσεων σε άλλα τραπεζικά ιδρύματα. Την καλύτερη ρευστότητα παρουσίασε το 2009 (23,65%) με κυκλοφοριακό ενεργητικό να υπολογίζεται στα €301εκ. όταν το ενεργητικό ήταν €1.27δισ.

Όπως είδαμε και στο Κεφάλαιο 4 οι νέες εποπτικές απαιτήσεις της Βασιλείας III περιλαμβάνουν την εισαγωγή των δύο δεικτών ρευστότητας που προαναφέραμε

(LCR και NSFR), οι οποίοι προσδιορίζουν τη βραχυχρόνια οικονομική κατάσταση της τράπεζας καθώς επίσης και την ικανότητα της να ανταπεξέλθει στις τρέχουσες ανάγκες για ρευστά διαθέσιμα. Η τράπεζα παρακολουθεί τους δείκτες αυτούς σε μηνιαία και τριμηνιαία βάση αντίστοιχα όπως ορίζει ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός 575/2013 και προβαίνει σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού.

Παρόλα αυτά όμως η ρευστότητα μιας τράπεζας μπορεί να εξεταστεί και από κάποιους άλλους δείκτες.

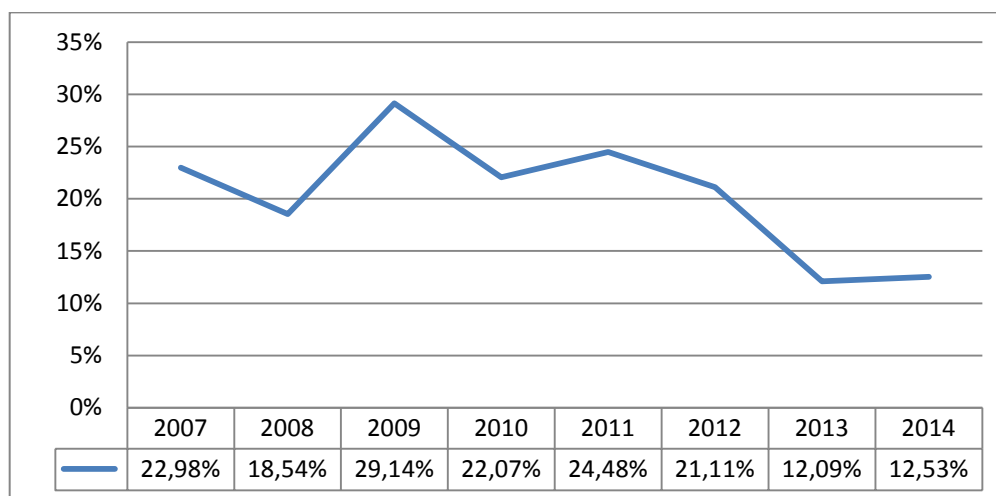
6.3.3. Δείκτης Γενικής Ρευστότητας

Ο αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας (Current Ratio) δείχνει πόσες φορές καλύπτονται οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της τράπεζας από το κυκλοφορούν ενεργητικό.

$$\text{Δείκτης Γενικής Ρευστότητας} = \frac{\text{Κυκλοφοριακό Ενεργητικό}}{\text{Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις}}$$

Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας τόσο καλύτερη, από πλευράς ρευστότητας, είναι η θέση της τράπεζας. Από την πλευρά της επιχείρησης όμως, δεν είναι πάντα σωστή η συσσώρευση μετρητών ή αποθεμάτων χωρίς κάποια λογική, αφού οι πόροι αυτοί θα μπορούσαν να είχαν χρησιμοποιηθεί αλλού και να απέφεραν περαιτέρω κέρδη στην επιχείρηση.

Διάγραμμα 10: Αριθμοδείκτης Γενικής Ρευστότητας

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Για τον υπολογισμό της γενικής ρευστότητας του ΣΤΛ χρησιμοποιήσαμε το σύνολο των καταθέσεων των πελατών, που αποτελεί την μερίδα του λέοντος των υποχρεώσεων της τράπεζας. Έτσι λοιπόν βλέπουμε ότι ο δείκτης της εταιρίας κυμάνθηκε σε αρκετά χαμηλά επίπεδα την περίοδο πριν την κρίση ενώ έπεσε σε ανησυχητικά επίπεδα της τάξεως του 12% την περίοδο 2013-2014, πράγμα που υποδεικνύει ότι οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις καλύπτονται από τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού με δυσκολία. Αυτό οφείλεται κυρίως από τη σμίκρυνση του κυκλοφορούν ενεργητικού της τράπεζας και την ανησυχητική μείωση των καταθέσεων την συγκεκριμένη περίοδο. Επίσης από τον προσαρμοσμένο αυτό δείκτη γενικής ρευστότητας, παρατηρούμε τον συστημικό χαρακτήρα της τράπεζας, αφού εξαρτάται από τις καταθέσεις των πελατών της και κατ' επέκταση από τις οικονομικές διακυμάνσεις που επικρατούν στην χώρα, με επιτακτική ανάγκη επαρκής ρευστότητας για κάλυψη πιθανών νέων κινδύνων στο μέλλον.

6.3.4. Δείκτης Ρευστότητας Ενεργητικού

Ο αριθμοδείκτης αυτός δείχνει την αναλογία των δανείων που κατακρατεί η τράπεζα σε σχέση με το σύνολο του ενεργητικού της:

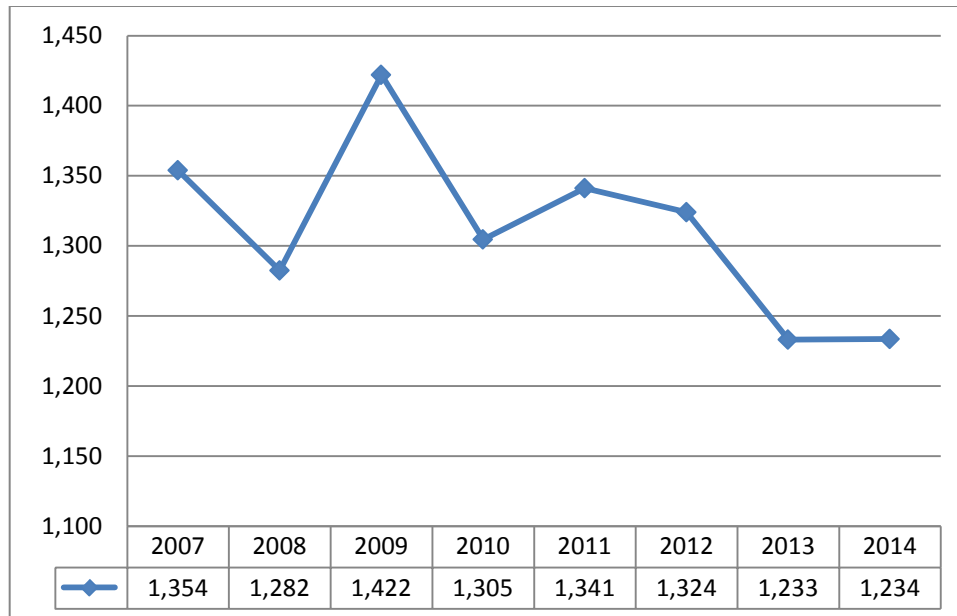
$$\text{Δείκτης Ρευστότητας Ενεργητικού} = \frac{\text{Σύνολο Ενεργητικό}}{\text{Χορηγήσεις}}$$

Μια υψηλή τιμή του δείκτη ρευστότητας ενεργητικού σημαίνει χαμηλή αποδοτικότητα και χαμηλό κίνδυνο. Στην πλειοψηφία τους όμως οι τράπεζες έχουν ένα μεγάλο ποσοστό χορηγήσεων ως προς το σύνολο του ενεργητικού, με αποτέλεσμα ο δείκτης ρευστότητας ενεργητικού που εξετάζουμε να πλησιάζει την μονάδα. Όπως είναι φανερό, ένας χαμηλός δείκτης, προσδιορίζει μεγάλη εξάρτηση των περιουσιακών στοιχείων του ισολογισμού της τράπεζας από δάνεια και άλλες χορηγήσεις σε πελάτες με αποτέλεσμα την μεγάλη έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο.

Ο αριθμοδείκτης ρευστότητας ενεργητικού προς τα δάνεια σε πελάτες του ΣΤΛ όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 11 παρακάτω, είναι σε γενικές γραμμές πολύ χαμηλός, λίγο μεγαλύτερος της μονάδας, πράγμα που μας δείχνει την εξάρτηση του

ΣΤΛ από τα δάνεια και της άλλες χορηγήσεις που παρέχει στους πελάτες του. Καλύτερη ρευστότητα κατέγραψε το 2009 με το ενεργητικό της τράπεζας να καλύπτει 1,4 φορές τις χορηγήσεις, ενώ φαίνεται να υπάρχει πρόβλημα ρευστότητας τις χρονιές 2013-2014 με το ενεργητικό να καλύπτει τις χορηγήσεις μόνο 1,2 φορές, κυρίως λόγω της σμίκρυνσης του ενεργητικού της, αλλά και της διατήρησης των δανείων σε υψηλά επίπεδα.

Διάγραμμα 11: Αριθμοδείκτης Ρευστότητας Ενεργητικού

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Ο αριθμοδείκτης αυτός υπογραμμίζει την σημασία διατήρησης του δανειακού χαρτοφυλακίου σε υγιή κατάσταση καθώς τονίζεται ο κίνδυνος χαμηλής ρευστότητας που μπορεί να προκληθεί στον οργανισμό από τις δυσμενείς εξελίξεις στην οικονομία (αύξηση μη εξυπηρετούμενων δανείων, μείωση καταθέσεων, κ.α.).

6.4. Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας

Ακόμα μία σημαντική κατηγορία αριθμοδεικτών είναι αυτή των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας. Με τους αριθμοδείκτες κεφαλαιακής επάρκειας εξετάζεται η χρηματοοικονομική μόχλευση όσον αφορά την διάρθρωση των κεφαλαίων μιας τράπεζας, η μακροχρόνια ικανότητα της να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις της,

καθώς επίσης και ο βαθμός προστασίας που απολαμβάνουν οι πιστωτές της (Νιάρχου 2004: 151).

Οι τράπεζες καλούνται να επιλέξουν τον καλύτερο συνδυασμό μεταξύ ιδίων κεφαλαίων (μετοχικό κεφάλαιο, αποθεματικά) και ξένων κεφαλαίων (καταθετικοί λογαριασμοί πελατών) για να χρηματοδοτήσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία που θα τους αποφέρουν το μεγαλύτερο δυνατό κέρδος. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται με την επιλογή όσο το δυνατόν περισσότερων ξένων κεφαλαίων αυξάνοντας την χρηματοοικονομική μόχλευση αλλά και τον κίνδυνο αθέτησης υποχρέωσης.

Παρόλα αυτά, σε περιόδους έντονης αβεβαιότητας λόγω της οικονομικής κρίσης, οι διοικήσεις των τραπεζών προσδοκώντας στην ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πελατών τους, στρέφουν την προσοχή τους προς την ενδυνάμωση των ιδίων κεφαλαίων τους, αυξάνοντας την κεφαλαιακή τους επάρκεια.

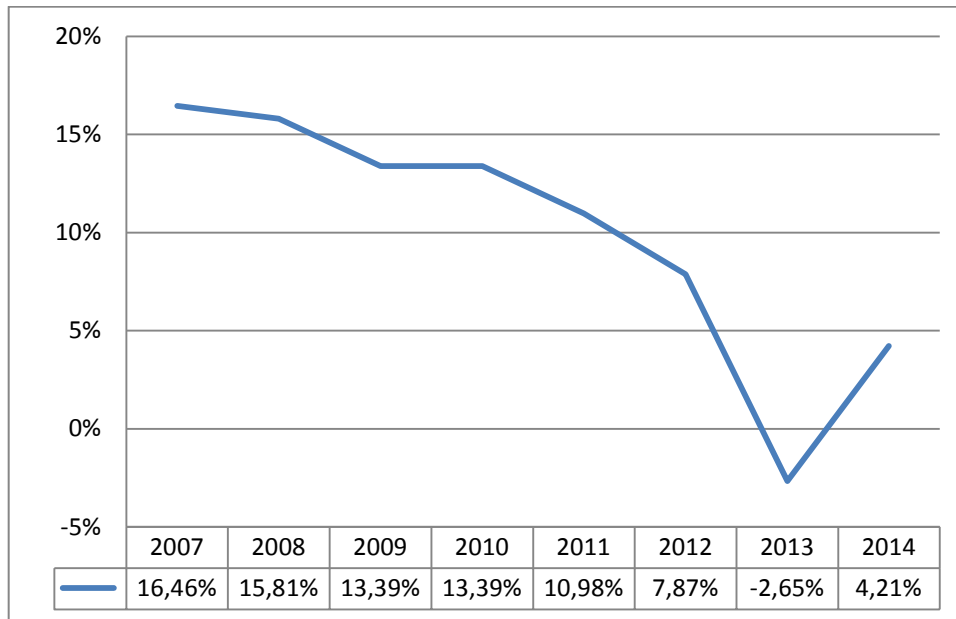
6.4.1. Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό

Ο αριθμοδείκτης Ιδίων Κεφαλαίων σχετίζεται με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, όπου φαίνεται η ικανότητα της τράπεζας να διατηρεί την φερεγγυότητα της παρά τον κίνδυνο που έχει αναλάβει επενδύοντας σε στοιχεία του ενεργητικού.

$$\text{Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Επομένως δείχνει αν τα Ίδια Κεφάλαια που έχουν οι τράπεζες επαρκούν σε ενδεχόμενες ζημίες και ενισχύουν την εμπιστοσύνη των καταθετών αλλά και των κανονιστικών οργάνων (θεσμοί, οργανισμοί κλπ.). Όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης αυτός τόσο πιο χαμηλή ανάγκη για εξωτερική χρηματοδότηση υπάρχει και επομένως έχουμε υψηλή αποδοτικότητα. Αντίθετα μια χαμηλή τιμή του δείκτη δείχνει την ανάγκη της τράπεζας για λήψη δανείων από τρίτους και επομένως εξαιτίας του μεγάλου κόστους των δανείων θα προκύψει χαμηλή αποδοτικότητα.

Διάγραμμα 12: Αριθμοδείκτης Ιδίων Κεφαλαίων προς Ενεργητικό

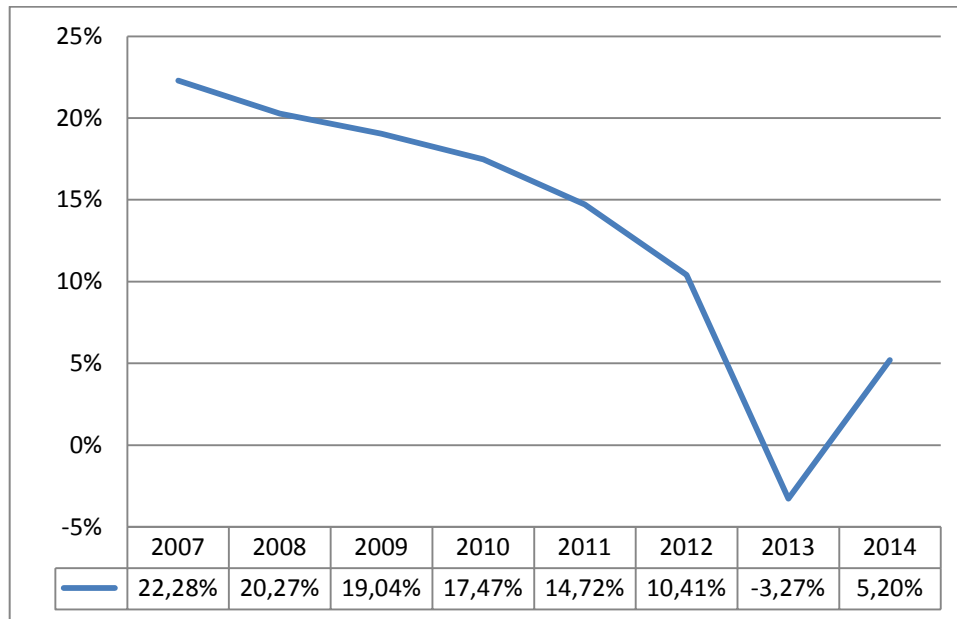
Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Ο αριθμοδείκτης Ιδίων κεφαλαίων του ΣΤΛ απεικονίζει την κατάσταση της οικονομικής θέσης της τράπεζας τα τελευταία χρόνια, όπου υπήρξε μια διαχρονική μείωση του δείκτη αυτού, με αποκορύφωμα το 2013 όπου ο δείκτης πήρε αρνητική τιμή λόγω των μη επαρκή κεφαλαίων καθώς και της ραγδαίας αύξησης του δανειακού χαρτοφυλακίου. Το 2014 μετά και την ανακεφαλαιοποίηση του οργανισμού 86 εκ. από την ΣΚΤ ο δείκτης επανήλθε σε θετικό πρόσημο (4,21%).

6.4.2. Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις

Ο αριθμοδείκτης αυτός χρησιμοποιείται προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο υπάρχει ή όχι υπερδανεισμός σε ένα πιστωτικό ίδρυμα καθώς επίσης παρουσιάζει κατά πόσο το πιστωτικό ίδρυμα αυτό παρέχει ασφάλεια στους δανειστές του.

$$\text{Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Δάνεια και Χορηγήσεις σε Πελάτες}}$$

Διάγραμμα 13: Αριθμοδείκτης Ιδίων Κεφαλαίων προς Χορηγήσεις

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Παρατηρώντας τις οικονομικές καταστάσεις του ΣΤΛ βλέπουμε ότι το ενεργητικό αποτελείται κατά κύριο λόγο από τις χορηγήσεις σε πελάτες μιας και είναι η κύρια λειτουργία της τράπεζας. Έτσι λοιπόν, όπως φαίνεται και από τα διαγράμματα 12-13 ο δείκτης Ιδίων Κεφαλαίων προς τις Χορηγήσεις ακολουθεί την ίδια πορεία με αυτόν των Ιδίων Κεφαλαίων προς το Ενεργητικό.

6.4.3. Δείκτης Μόχλευσης

Ο πολλαπλασιαστής μόχλευσης ή πολλαπλασιαστής ιδίων κεφαλαίων προκύπτει από τη διαίρεση του συνολικού ενεργητικού μια επιχείρησης διά των ιδίων κεφαλαίων της. Επομένως ο πολλαπλασιαστής μόχλευσης μετράει την αξία του ενεργητικού η οποία αντιστοιχεί σε κάθε ένα ευρώ ιδίου κεφαλαίου (Βασιλείου, Ηρειώτης 2008: 220).

$$\text{Δείκτης Μόχλευσης} = \frac{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

Όσο μεγαλύτερος είναι ο πολλαπλασιαστής μόχλευσης τόσα περισσότερα ξένα κεφάλαια χρησιμοποιεί η επιχείρηση προκειμένου να χρηματοδοτήσει το ενεργητικό της. Ο δείκτης αυτός μπορεί να ερμηνευτεί και ως ένα μέτρο του

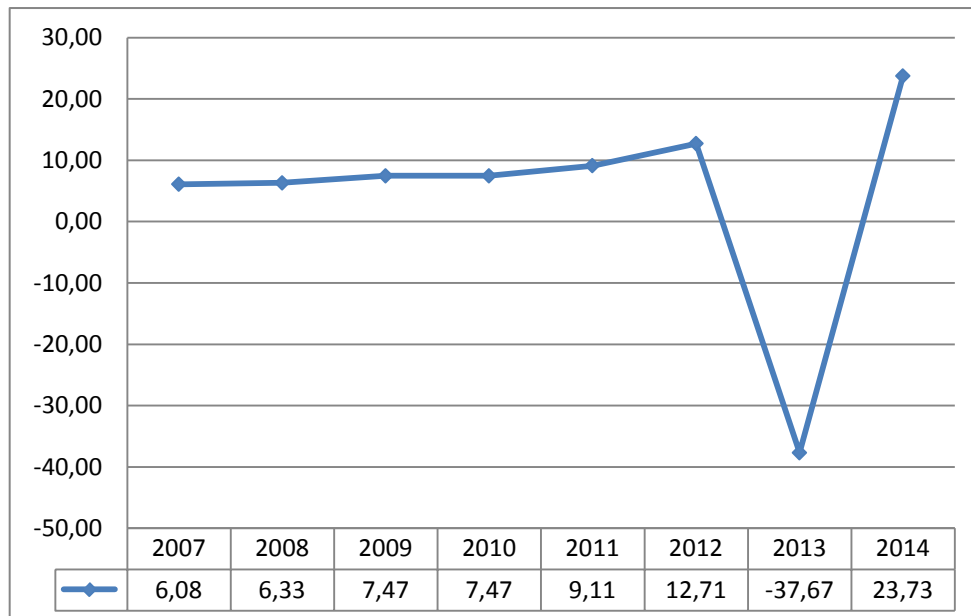
βαθμού χρηματοοικονομικής μόχλευσης τον οποίο χρησιμοποιεί η τράπεζα και όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης αυτός τόσο μεγαλύτερη και η χρηματοοικονομική μόχλευση που χρησιμοποιεί η τράπεζα. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ο πολλαπλασιαστής μόχλευσης είναι ίσος με τον δείκτη:

$$\frac{\text{Ξένα Κεφάλαια}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}} + 1$$

Η χρηματοοικονομική μόχλευση είναι η χρησιμοποίηση δανειακών κεφαλαίων με σκοπό την αύξηση απόδοσης ιδίων κεφαλαίων καθώς η χρησιμοποίηση δανειακών κεφαλαίων αυξάνει την αναμενόμενη απόδοση ιδίων κεφαλαίων μιας επιχείρησης. Αυτό συμβαίνει όταν η αναμενόμενη απόδοση του ενεργητικού υπερβαίνει το κόστος των δανειακών κεφαλαίων, ενώ όταν η απόδοση του ενεργητικού είναι μικρότερη από το κόστος των δανειακών κεφαλαίων μπορεί να πραγματοποιηθούν ζημιές ακόμα και να πτωχεύσει η επιχείρηση.

Στο Παράρτημα Α γίνεται μια πιο λεπτομερής αναφορά στην χρηματοοικονομική μόχλευση και της σχέσης της με τους δείκτες ROA κα ROE.

Διάγραμμα 14: Αριθμοδείκτης Μόχλευσης

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Βάση του διαγράμματος 14 παρατηρούμε ότι ο δείκτης μόχλευσης του ΣΤΛ ακολούθησε ανοδική πορεία από το 2007 (6 φορές) μέχρι το 2012 όπου το ενεργητικό κάλυπτε 12,7 φορές τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας, γεγονός που δείχνει ότι τράπεζα χρηματοδοτεί τα στοιχεία του ενεργητικού της όλο και από περισσότερα ξένα κεφάλαια. Η συγκεκριμένη πορεία του δείκτη μόχλευσης παρόλα αυτά κυμαίνεται σε άκρως ικανοποιητικά επίπεδα. Το 2013 λόγω των συνολικών ζημιών που παρουσίασε η τράπεζα, οι οποίες έπρεπε να καλυφθούν από τα ίδια κεφάλαια της, ο δείκτης μόχλευσης παρουσιάζει ακραία αποτελέσματα. Το 2014 ο δείκτης μόχλευσης είχε πολύ υψηλά αποτελέσματα (23,73), δείχνοντας ότι η τράπεζα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ξένα κεφάλαια (καταθέσεις πελατών) για να καλύψει τα περιουσιακά της στοιχεία, παρόλη την κεφαλαιακή στήριξη που έλαβε.

6.4.4. Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας

Οι παραπάνω αριθμοδείκτες Ιδίων Κεφαλαίων είναι ένα γρήγορο εργαλείο προκειμένου να μας δείξει πόσο φερέγγυες είναι οι τράπεζες, εντούτοις όμως δεν είναι αυτοί που χρησιμοποιούνται από τις διοικήσεις όλων των ευρωπαϊκών τραπεζών για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Βάση της Ευρωπαϊκής οδηγίας 2013/36/ΕΕ σχετικά με τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τα πιστωτικά ιδρύματα υιοθετείται ο παρακάτω δείκτης:

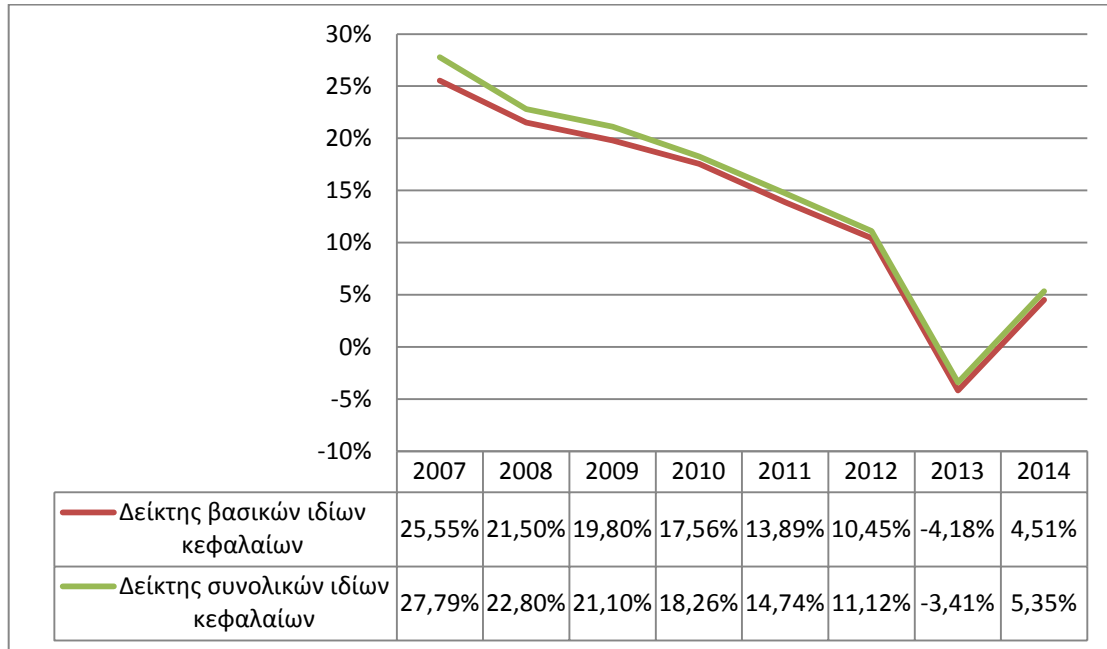
$$\frac{\text{Βασικά Κεφάλαια (Tier I)} + \text{Συμπληρωματικά Κεφάλαια (Tier II)}}{\text{Σταθμισμένο Ενεργητικό}} \geq 8\%$$

ο οποίος όπως αναλύσαμε στο Κεφάλαιο 4, υπολογίζεται ως ο λόγος του βασικού κεφαλαίου και των συμπληρωματικών κεφαλαίων προς το άθροισμα του σταθμισμένου ενεργητικού.

Ο δείκτης αυτός μας δείχνει κατά πόσο τα κεφάλαια της τράπεζας επαρκούν για να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους που έχουν αναλάβει και για αυτό χρησιμοποιούνται τα στοιχεία του Ενεργητικού σταθμισμένα ως προς τον κίνδυνο. Οι κίνδυνοι που λαμβάνονται υπόψη είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς και ο λειτουργικός κίνδυνος. Πρέπει να είναι υποχρεωτικά πάνω από 8%

όπως προβλέπεται από τον Πυλώνα I της Βασιλείας III, καθώς είναι ο σημαντικότερος δείκτης για την βιωσιμότητα ενός πιστωτικού ιδρύματος.

Διάγραμμα 15: Αριθμοδείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Στο παράδειγμα του ΣΤΛ που εξετάζουμε, ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας αποτελείται κυρίως από Βασικά Ίδια Κεφάλαια (Tier I) αλλά και από Συμπληρωματικά Ίδια Κεφάλαια (Tier II) ως προς τα σταθμισμένα περιουσιακά στοιχεία, έτσι όπως δημοσιεύτηκαν στις ετήσιες εκθέσεις του οργανισμού. Την περίοδο προ κρίσης ξεκίνησε με πολύ υψηλά ποσοστά πέραν των ελάχιστων κεφαλαιακών αναγκών, ακολούθησε όμως μια πτωτική τάση λόγω των δυσμενών συνθηκών που επικρατούσαν στην οικονομία. Το 2012 όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 15, ο δείκτης συνολικών ιδίων κεφαλαίων ήταν στο επιτρεπτό ποσοστό 11,12%, όμως το 2013 τα αποτελέσματα που είχε ο οργανισμός δεν ήταν αποδεκτά με τον δείκτη να έχει αρνητική τιμή στο -3,41%. Με την κεφαλαιοποίηση των €86 εκ. που έγινε τον Μάρτιο του 2014, ο δείκτης βασικών ιδίων κεφαλαίων υπολογίζεται στο 2,99%, ενώ ο δείκτης συνολικών ιδίων κεφαλαίων υπολογίζεται στο 3,76%. Το έτος 2014 έκλεισε με ποσοστά βασικών κυρίων ιδίων κεφαλαίων 4,51% και

συνολικών ιδίων κεφαλαίων 5,35% υποδειχνοντας μια ανάκαμψη και εξυγίανση της τράπεζας μέσα από την αναχρηματοδότηση που της παρείχε η ΣΚΤ.

6.5. Αριθμοδείκτες Ποιότητας Ενεργητικού

Οι δείκτες Ποιότητας Ενεργητικού δείχνουν την ποιότητα του ενεργητικού και χρησιμοποιούνται για να προβλέψουμε τον πιστωτικό κίνδυνο που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα. Τα πιστωτικά ιδρύματα, ελέγχουν κατά βάση την ποιότητα των δανείων που χορηγούν στους πελάτες τους, μέσω του λογαριασμού των προβλέψεων που συμπεριλαμβάνουν στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις. Στην περίπτωση υψηλής τιμής ενός δείκτη σημαίνει ότι έχουμε κακή ποιότητα του ενεργητικού με αποτέλεσμα την μείωση της αποτελεσματικότητας καθώς και της κερδοφορίας.

6.5.1. Προβλέψεις προς Λειτουργικά Έσοδα (-)

Ο παρακάτω αριθμοδείκτης παρουσιάζει την αντιστοιχία του ποσοστού των προβλέψεων που πραγματοποιεί μία τράπεζα, με τα λειτουργικά έσοδα. Ο τύπος που χρησιμοποιείται είναι ο εξής:

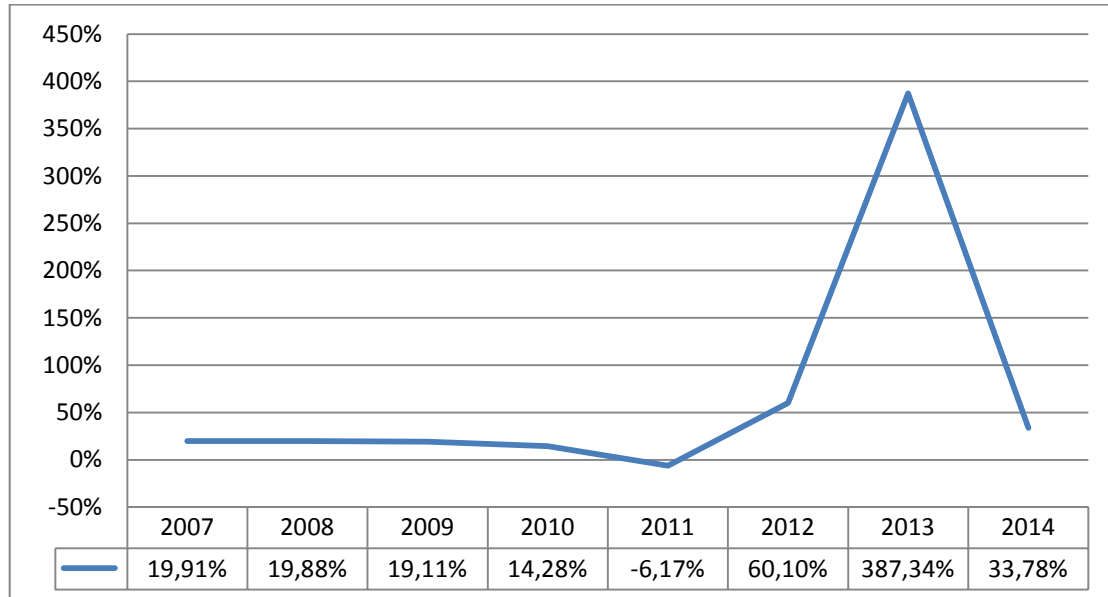
$$\frac{\text{Χρέωση Προβλέψεων}}{\text{Λειτουργικά Έσοδα}}$$

Ο δείκτης αυτός δείχνει το ποσοστό κατά το οποίο οι προβλέψεις για απομείωση των δανείων μιας τράπεζας μπορούν να καλυφθούν από τα διάφορα έσοδα εργασιών που επιτελούνται. Υψηλή τιμή σημαίνει κακή ποιότητα ενεργητικού επιδρώντας αρνητικά στην αποδοτικότητα, εφόσον υπάρχει μείωση εσόδων από τόκους, μείωση καθαρών κερδών και επιβολή υψηλότερων προβλέψεων.

Βάση των στοιχείων των αποτελεσμάτων χρήσεως του ΣΤΛ όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 16, βλέπουμε ότι οι προβλέψεις για απομείωση των δανείων καλύπτεται πλήρως από τα λειτουργικά έσοδα του οργανισμού μακροπρόθεσμα, με μόνη εξαίρεση το 2013 όπου ο δείκτης αυξάνεται ραγδαία και παίρνει εξωπραγματικά ποσά για τα μέχρι τότε δεδομένα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το ΣΤΛ αναγκάστηκε να κάνει υψηλές πρόνοιες για να βελτιώσει τους δείκτες των

μη εξυπηρετούμενων δανείων. Το 2014 παρόλο που ο δείκτης μειώθηκε κατακόρυφα, εντούτοις όμως διατήρησε τιμές πολύ μεγαλύτερες από αυτές που είχε τα προηγούμενα χρόνια.

Διάγραμμα 16: Αριθμοδείκτης Προβλέψεις προς Λειτουργικά Έσοδα

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

6.5.2. Προβλέψεις προς Σύνολο Ενεργητικού (-)

Ο δείκτης προβλέψεις προς σύνολο ενεργητικού δείχνει το ποσοστό των προβλέψεων που σχηματίζει η τράπεζα προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού της. Υπολογίζεται από τον τύπο:

$$\frac{\text{Χρέωση Προβλέψεων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

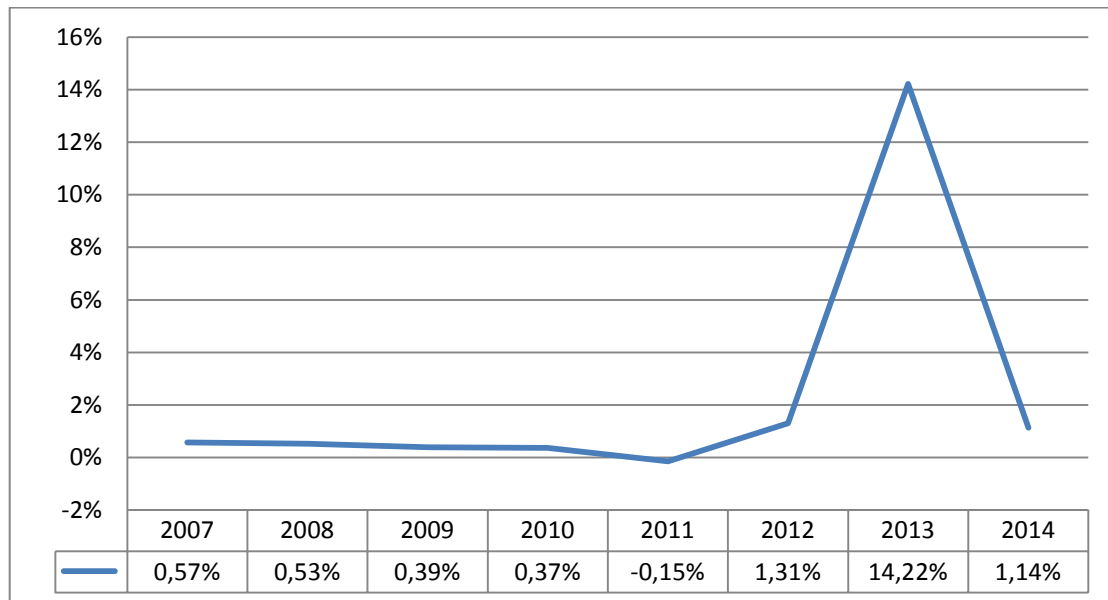
Όσο μεγαλύτερα είναι τα αποτελέσματα του δείκτη αυτού, τόσο χειρότερη είναι η ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας, έχει δηλαδή την ίδια σημασία με τον προηγούμενο δείκτη. Παρατηρούμε ότι αν ο δείκτης παρουσιάζει σημαντική άνοδο, η τράπεζα θυσιάσε μέρος της ρευστότητας της για να καλύψει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια της.

Στο παρακάτω διάγραμμα, παρατηρούμε ότι οι μεταβολές στις τιμές του δείκτη αυτού του ΣΤΛ ακολουθούν τις αντίστοιχες μεταβολές του δείκτη προβλέψεις προς λειτουργικά έσοδα που αναλύσαμε πιο πάνω. Έτσι και εδώ την περίοδο μέχρι το

2012 ο δείκτης προβλέψεις προς ενεργητικό ακολούθησε μια σταθερή πορεία ενώ μετά υπήρξε και εδώ μια ραγδαία αυξομείωση μέχρι το 2014 όπου ο δείκτης επανήλθε σε φυσιολογικά επίπεδα.

Διάγραμμα 17: Αριθμοδείκτης Προβλέψεις προς Ενεργητικό

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Τέλος, όπως είναι αναμενόμενο οι τιμές αυτού του δείκτη είναι πολύ μικρότερες σε σχέση με τις τιμές του προηγούμενου (Διάγραμμα 16), αφού εδώ ο παρονομαστής του κλάσματος (σύνολο ενεργητικού) είναι πάντα μεγαλύτερος από αυτόν του προηγούμενου δείκτη (λειτουργικά έσοδα).

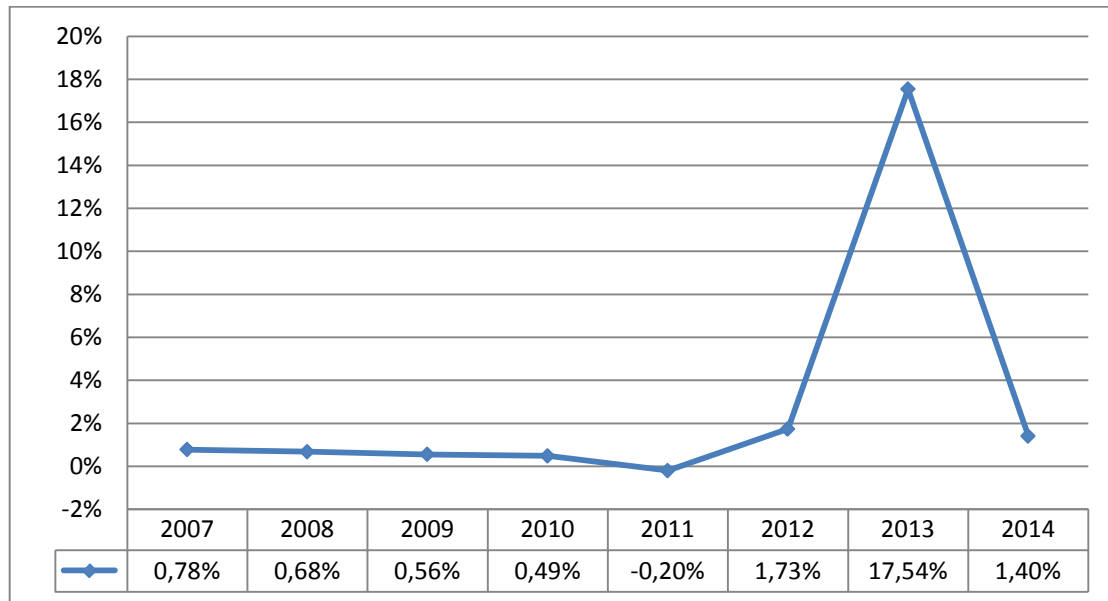
6.5.3. Χρέωση Προβλέψεων ως Ποσοστό των Χορηγήσεων

Ένας ακόμα αριθμοδείκτης που δείχνει την ποιότητα του ενεργητικού μιας τράπεζας είναι το Cost of Risk:

$$Cost\ of\ Risk = \frac{Χρέωση\ προβλέψεων\ για\ απομείωση\ Δανείων}{Δάνεια\ και\ Χορηγήσεις\ σε\ Πελάτες}$$

Είναι πανομοιότυπος με τον προηγούμενο αριθμοδείκτη αλλά χρησιμοποιείται σε πιο μεγάλη συχνότητα από τις τράπεζες για την ανάλυση του δανειακού χαρτοφυλακίου, καθώς εστιάζει στις προβλέψεις ως ποσοστό του συνόλου των χορηγήσεων της. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό αυτό τόσο μεγαλύτερη είναι η έκθεση της τράπεζας στον πιστωτικό κίνδυνο.

Διάγραμμα 18: Αριθμοδείκτης Προβλέψεις προς Χορηγήσεις

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις ΣΤΛ

Σύμφωνα με τα παραπάνω διαγράμματα το ΣΤΛ φαίνεται ότι διατηρεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο ποιότητας ενεργητικού μέχρι και το 2011 όπου οι προβλέψεις έχουν μέσο όρο €5 εκ. Το 2013 εμφανίζει σημαντική αύξηση και αυτό σημαίνει χειροτέρευση της ποιότητας του ενεργητικού, μετά την αύξηση των προβλέψεων για απομείωση δανείων και άλλων χορηγήσεων.

Στο Παράρτημα Β παρουσιάζονται και κάποιοι άλλοι αριθμοδείκτες οι οποίοι χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου για μία πιο βαθιά ανάλυση. Για τον λόγο αυτό λοιπόν η ΣΚΤ εξετάζει τα δάνεια ως προς τα μη εξυπηρετούμενα, τα δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών, και σε σχέση με τις συνολικές προβλέψεις.

Κεφάλαιο 7

Κύριοι Δείκτες Απόδοσης Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα

Η ΣΚΤ κατέχει μεγάλο μερίδιο στην κυπριακή αγορά, είναι συστημική και σημαντική τράπεζα και όπως είδαμε εποπτεύεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου στο πλαίσιο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM) σύμφωνα με το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής Επάρκειας επενδυτικών εταιριών και πιστωτικών ιδρυμάτων, την Βασιλεία III. Ως χρηματοπιστωτικό ίδρυμα η ΣΚΤ, εποπτεύεται και συμμορφώνεται πλήρως με τις διατάξεις της Οδηγίας της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου «περί Ρυθμίσεων Διακυβέρνησης και Διαχείρισης Οδηγία του 2014».

Η ΣΚΤ δημοσιεύει σε τριμηνιαία βάση τους δείκτες αυτούς έχοντας ως στόχο τη συμμόρφωση με τις ειδικές απαιτήσεις δημοσιοποίησης, όπως αυτές ορίζονται στην Ευρωπαϊκή Νομοθεσία 575/2013 που δημοσιοποιήθηκε στην επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 27 Ιουνίου 2013 και υιοθετήθηκε άμεσα από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Πέραν της υποχρέωσης της, η ΣΚΤ με την δημοσίευση των οικονομικών επιδόσεων της ανά τακτά χρονικά διαστήματα στοχεύει στη σταθεροποίηση της δομής της διακυβέρνησης, με τον διαχωρισμό των καθηκόντων και τον καθορισμό νέων εξειδικευμένων αρμοδιοτήτων. Παράλληλα, η παροχή έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης προς τους επενδυτές και καταθέτες σχετικά με τα οικονομικά στοιχεία της Τράπεζας προσδίδει αξιοπιστία, εμπιστοσύνη, βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της καθώς και την αξία του Οργανισμού.

Βάση της ανωτέρω πολιτικής, η ΣΚΤ ως Κεντρικός Φορέας των ΣΠΙ δημοσιεύει σε ετήσια βάση μέσω της ιστοσελίδας της, έκθεση για τον Πυλώνα ΙΙΙ παράλληλα με την δημοσίευση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, σχετικά με την διάρθρωση των κεφαλαίων, την κεφαλαιακή επάρκεια και το συνολικό πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων του Οργανισμού.

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλύσουμε και θα ερμηνεύσουμε τους Κύριους Δείκτες Απόδοσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα που έχουν επιλεγεί, βάση της απόφασης της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου για πλήρη έλεγχο και εναρμόνιση με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες της Βασιλείας ΙΙΙ.

Πίνακας 4: Κύριοι Δείκτες Απόδοσης Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα

Κύριοι Δείκτες Απόδοσης (KPIs) Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα	30.06.2014	30.09.2014	31.12.2014	31.03.2015	30.06.2015	30.09.2015	31.12.2015	Μακροπρόθεσμος Στόχος 31.12.2018
Ποιότητα Δανειακού Χαρτοφυλακίου								
Προβλέψεις προς δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών	43,50%	43,50%	44,30%	44,10%	44,50%	49,90%	53,40%	> 50%
Χρέωση προβλέψεων ως ποσοστό των χορηγήσεων (Cost of Risk)	0,80%	1%	1,30%	0,70%	0,80%	3,80%	3%	< 2%
Δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών (€ εκατ.)	6.265	6.488	6.700	6.899	6.826	6.845	6.526	< 4.500
Δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών, εξαιρουμένων τόκων 1/1/2014 (€ εκατ.)	-	-	6.240	6.311	6.118	6.011	5.597	
Χρηματοδότηση								
Δείκτης Δανείων (μετά από τις πρόνοιες) προς Καταθέσεις	83,60%	84,90%	81,60%	79,30%	77,60%	74,30%	73%	< 85%
Κεφάλαιο								
Δείκτης Κυρίων Βασικών Πρωτοβάθμιων Κεφαλαίων	13,60%	13,40%	13,50%	13,30%	13,50%	12%	15,60%	> 15%
	13,60%	13,40%	13,50%	13,30%	13,50%	12%	15,60%	> 15%
Δείκτης Μόχλευσης (Σύνολο Περιουσιακών Στοιχείων/Ιδια Κεφάλαια)	11,3	10,8	11,3	11,2	11,2	13,6	11,2	< 12 x
Αποδοτικότητα								
Δείκτης κόστος προς έσοδα	33,90%	35%	37,40%	37,20%	40,40%	41,20%	43,30%	< 50%
Καθαρή απόδοση τόκων	2,90%	3%	2,70%	2,70%	2,50%	2,50%	2,40%	> 2%
Καταστήματα Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα	295	295	292	263	256	253	251	200
Υπάλληλοι Συνεργατικού Τομέα	2711	2707	2703	2670	2665	2659	2749	2700

Πηγή: ΣΚΤ – Κύριοι Δείκτες Απόδοσης (<http://www.coopbank.com.cy/AboutCCB/deiktes/>)

Στον πίνακα 4 έχουμε καταγράψει τους Κύριους Δείκτες Απόδοσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα έτσι όπως αυτοί δημοσιεύονται σε τριμηνιαία βάση προκειμένου να υπάρξει αξιολόγηση της προόδου του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης του ΣΚΤ. Ταυτόχρονα, η Τράπεζα έχει θέσει κάποιους μεσοπρόθεσμους στόχους για κάθε Δείκτη δείχνοντας την πορεία που θα πρέπει να ακολουθήσει στο μέλλον.

Οι Κύριοι Δείκτες Απόδοσης αποτελούνται από τέσσερις κατηγορίες:

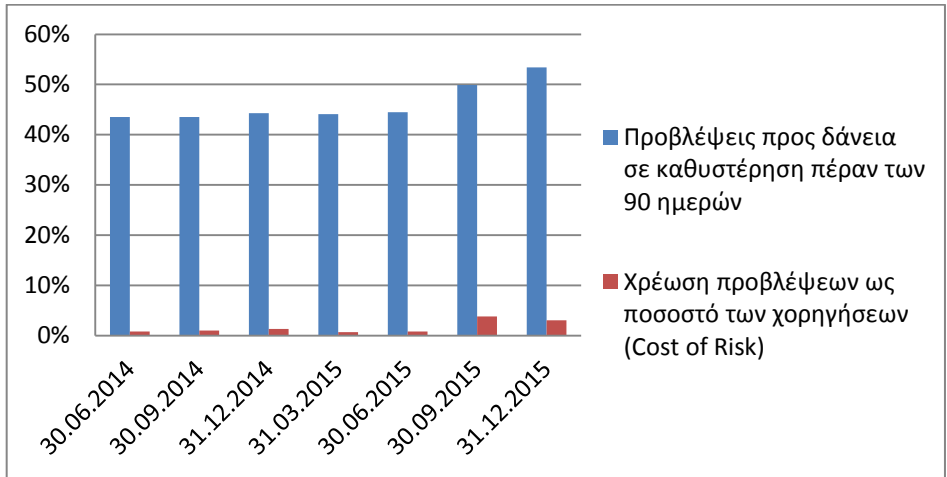
- Ποιότητα Δανειακού Χαρτοφυλακίου
- Χρηματοδότηση
- Κεφάλαια
- Αποδοτικότητα

7.1. Ποιότητα Δανειακού Χαρτοφυλακίου

Η Τράπεζα για να αξιολογήσει την ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου της χρησιμοποιεί τον αριθμοδείκτη Προβλέψεις προς δάνεια σε καθυστέρηση πέρα των 90 ημερών αλλά εξετάζει και την χρέωση των προβλέψεων ως ποσοστό των χορηγήσεων (cost of risk).

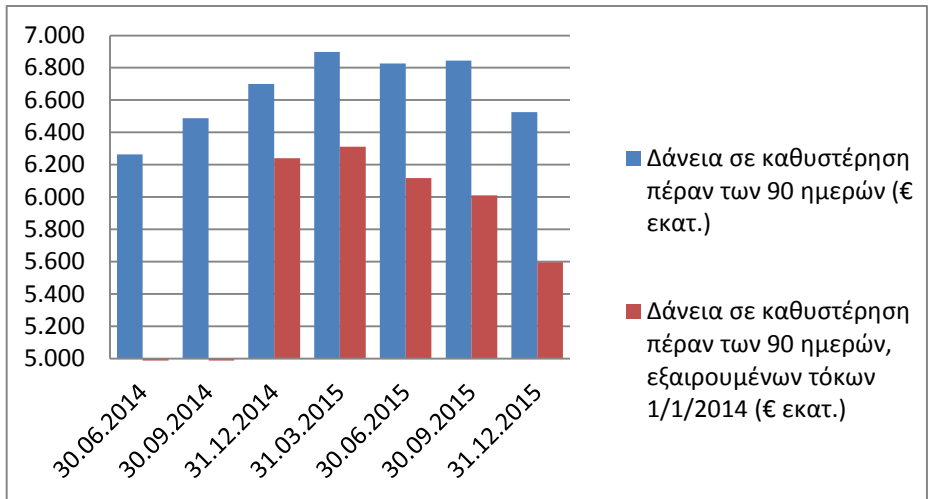
Στον πρώτο δείκτη του διαγράμματος 19 βλέπουμε ότι κυμάνθηκε σε ποσοστά γύρω στο 44% μέχρι και το Ιούνιο του 2015, ενώ μέσα στα επόμενα δύο τρίμηνα αυξήθηκε σημαντικά φτάνοντας στο 53,40% στις 31 Δεκεμβρίου 2014 λόγω και της αυξημένης χρέωσης προβλέψεων κατά το 2015 ξεπερνώντας τον μεσοπρόθεσμο στόχο 50% που έχει θέσει η ΣΚΤ για τα επόμενα τρία χρόνια. Το cost of risk του δανειακού χαρτοφυλακίου όμως αυξήθηκε το τελευταίο εξάμηνο πέραν του 3% ως αποτέλεσμα της αύξησης των προβλέψεων για απομείωση δανείων και άλλων χορηγήσεων.

Διάγραμμα 19: Ποιότητα Δανειακού Χαρτοφυλακίου

Τέλος, θετική ήταν η εξέλιξη όσον αφορά τα δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών που δείχνει να μειώνονται τα τελευταία τρίμηνα μετά την αύξηση που είχαν μέσα στο 2014, ενώ γίνεται και σύγκριση των δανείων αυτών εξαιρουμένων των τόκων. Επιτακτική είναι η ανάγκη για μείωση των καθυστερημένων δανείων με την ΣΚΤ να έχει θέσει ως στόχο την μείωση των δανείων αυτών κάτω από τα €4.5 εκ ως το τέλος του 2018.

Διάγραμμα 20: Δάνεια σε Καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών

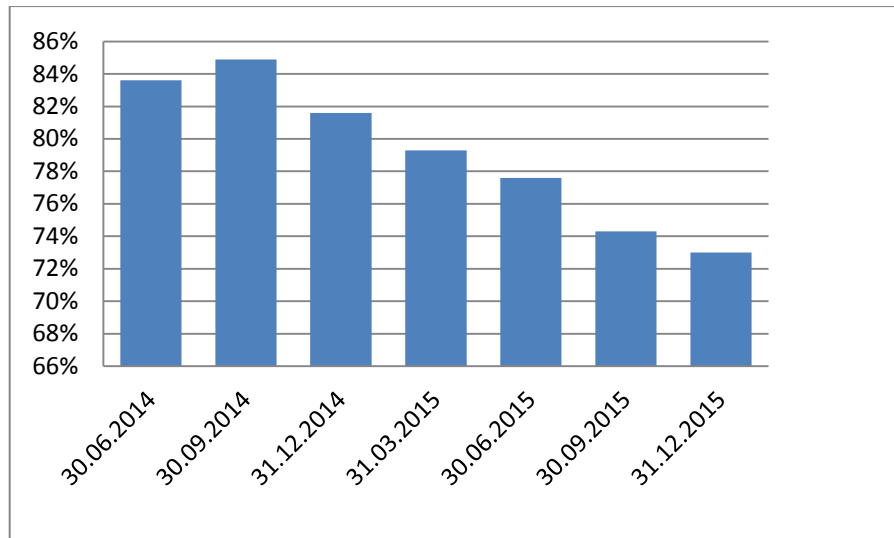

Στο Παράρτημα Β γίνεται μία πιο λεπτομερής ανάλυση της ποιότητας του Δανειακού Χαρτοφυλακίου της ΣΚΤ.

7.2. Χρηματοδότηση

Ως δείκτη χρηματοδότησης η Τράπεζα χρησιμοποιεί τον προσαρμοσμένο δείκτη δανείων προς τις καταθέσεις. Αφαιρεί δηλαδή από τις χορηγήσεις των πελατών, τις συνολικές προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις.

Διάγραμμα 21: Δείκτης Δανείων προς Καταθέσεις

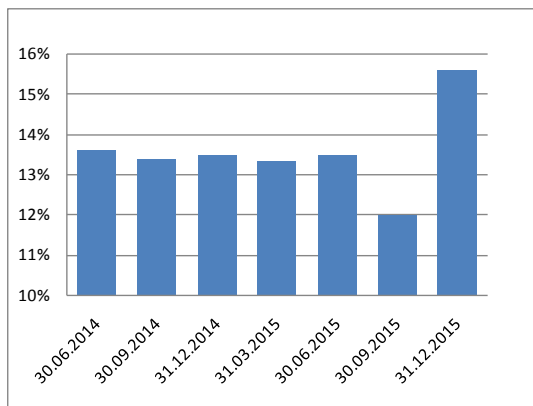
Έχοντας θέσει ως στόχο έναν δείκτη δανείων προς καταθέσεις κάτω από 85% φαίνεται να το επιτυγχάνει την παρούσα περίοδο, ακολουθώντας πτωτική τάση, όπως φαίνεται και από το διάγραμμα 21, φτάνοντας τον Δεκέμβρη του 2015 στο κατώτερο σημείο αναφοράς (73%). Αυτό οφείλεται κυρίως στην αύξηση των καταθέσεων των πελατών σε συνδυασμό με την καλή διαχείριση των δανείων.

7.3. Κεφάλαια

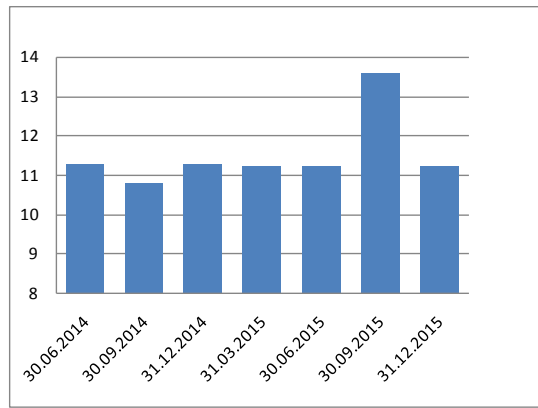
Η ΣΚΤ για τον έλεγχο της κεφαλαιακής επάρκειας χρησιμοποιεί τον δείκτη Κύριων Βασικών Πρωτοβάθμιων Κεφαλαίων (Core Tier 1 Capital). Σε γενικές γραμμές, την περίοδο που εξετάζουμε ο δείκτης αυτός ακολούθησε μια σταθερή πορεία με ποσοστά γύρω στο 13,50% με εξαίρεση το τρίτο τρίμηνο του 2015 όπου μειώθηκε στο 12% λόγω της κάλυψης των αυξημένων προβλέψεων από το αποθεματικό και της καθαρής ζημίας (Διάγραμμα 22). Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2015, περιλαμβανομένων των κερδών του τέταρτου

τριμήνου, διαμορφώθηκε στο 15,60% αποδεικνύοντας τον ισχυρό ισολογισμό του Συνεργατισμού. Αυτή είναι η πορεία που θέλει να ακολουθήσει και τα επόμενα χρόνια στοχεύοντας σε ποσοστά πέραν του 15%, υπερκαλύπτοντας την ευρωπαϊκή οδηγία της Βασιλείας III για διατήρηση ελάχιστου δείκτη κεφαλαίων κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 σε ποσοστό 8%. Με αυτή την πολιτική, ο ΣΠΤ δημιουργεί κεφαλαιακή δικλίδα ασφαλείας πέραν των €270εκ. ποσό σχεδόν διπλάσιο της πρόσφατης κεφαλαιακής κρατικής ενίσχυσης που έλαβε τον Δεκέμβριο του 2015.

Διάγραμμα 22: Δείκτης Ιδίων Κεφαλαίων

Διάγραμμα 23: Δείκτης Μόχλευσης

Ένας επιπλέον στόχος που εξετάζει ο συνεργατισμός για τον έλεγχο των κεφαλαίων, σχετίζεται με τον δείκτη μόχλευσης που ορίζεται ως το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων ως προς τα ίδια κεφάλαια. Όσο μικρότερος είναι ο δείκτης αυτός τόσο μικρότερο θα είναι και το μέρος των επενδύσεων της τράπεζας που θα καλύπτεται από ξένα κεφάλαια, Ένας αυξημένος συντελεστής μόχλευσης αυξάνει την απόδοση των Ιδίων Κεφαλαίων όμως παράλληλα αυξάνει και τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων της τράπεζας προς τους πιστωτές. Για αυτόν τον λόγο η τράπεζα έχει επιλέξει μια πιο συντηρητική πολιτική μόχλευσης θέτοντας ως μεσοπρόθεσμο στόχο να έχει κάλυψη των Ιδίων Κεφαλαίων της τουλάχιστον 12 φορές από τα στοιχεία του ενεργητικού της. Σε γενικές γραμμές, από το διάγραμμα 23 βλέπουμε ότι ο συντελεστής Μόχλευσης του ΣΠΤ κυμάνθηκε σε επίπεδα γύρω στις 11 φορές με εξαίρεση το τρίτο τρίμηνο του 2015 (13,6 φορές), δείχνοντας ότι διατηρεί μια σταθερή πολιτική διακυβέρνησης.

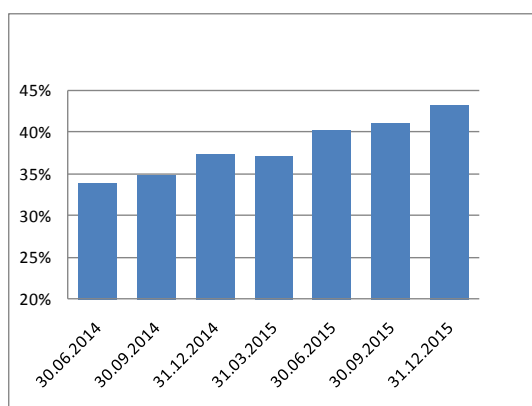

7.4. Αποδοτικότητα

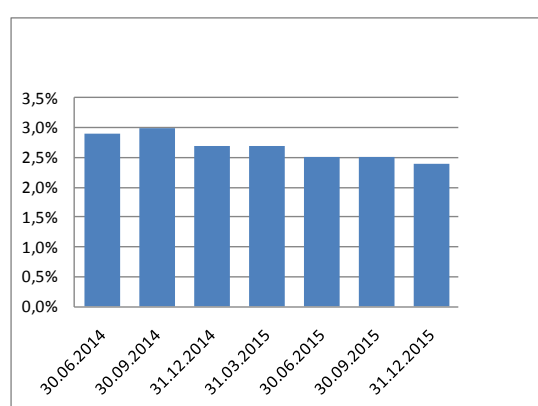
Ο Συνεργατισμός ελέγχει την αποδοτικότητα του με την βοήθεια του δείκτη κόστος προς έσοδα αλλά και με την καθαρή απόδοση των τόκων. Ο δείκτης κόστος προς έσοδα όπως βλέπουμε από το διάγραμμα 24 σημείωσε σημαντική αύξηση αυτά τα δύο χρόνια που εξετάζουμε αν και παραμένει σε ποσοστά κάτω από τον μακροπρόθεσμο στόχο της ΣΚΤ (50%). Η αύξηση αυτή του δείκτη, οφείλεται στην μείωση των καθαρών εσόδων από τόκους λόγω της μείωσης των επιτοκίων χορηγήσεων, ένα μέτρο που πείρε η ΚΤΚ και έθεσε σε εφαρμογή ο Συνεργατισμός, με στόχο την ελάφρυνση των δανειοληπτών. Λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση που επικρατεί στον χρηματοπιστωτικό τομέα αλλά και στην κυπριακή οικονομία γενικότερα, αποτελεί μονόδρομος η επιλογή σύγκλισης των επιτοκίων του κυπριακού χρηματοπιστωτικού τομέα με αυτά της Ευρωζώνης.

Παρόλα αυτά η καθαρή απόδοση τόκων του ΣΠΤ θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 2% ούτως ώστε οι εργασίες της τράπεζας να κρίνονται ως αποδοτικές. Ο δείκτης αυτός όπως παρατηρούμε στο διάγραμμα 25, αν και είχε μια μικρή μείωση στο 2,40% για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2015, σε σύγκριση με το 2,9% στις 30 Ιουνίου 2014 εντούτοις όμως κρίνεται ικανοποιητικός.

Διάγραμμα 24: Κόστος προς Έσοδα

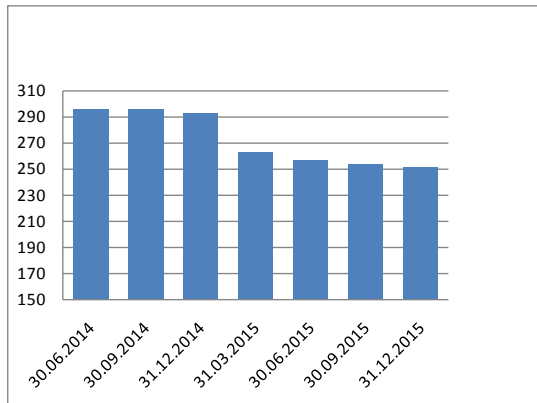
Διάγραμμα 25: Καθαρή Απόδοση Τόκων

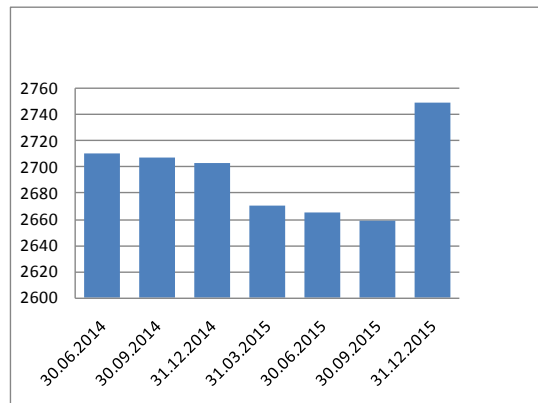
Τέλος ο Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας στα πλαίσια της εφαρμογής του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης επιδιώκει την σταδιακή μείωση τόσο των καταστημάτων του όσο

και των υπαλλήλων του. Αυτή η πολιτική αφενός έχει στόχο την μείωση των λειτουργικών εξόδων της ΣΚΤ για εξομάλυνση των δεικτών απόδοσης και αφετέρου τον εξορθολογισμό του δικτύου καταστημάτων, χωρίς όμως να μειώνεται η δυναμική των ΣΠΙ σε ολόκληρη την Κύπρο.

Διάγραμμα 26: Καταστάματα ΣΠΤ

Διάγραμμα 27: Υπάλληλοι ΣΠΤ

Ο ΣΠΤ τους τρεις πρώτους μήνες του 2016 συνεχίζει την ανοδική πορεία διατηρώντας όλους τους δείκτες του σε υψηλά ποσοστά, καθώς επίσης και το μερίδιο που κατέχει στην αγορά, ενώ παράλληλα παρουσιάζει σταθερή κερδοφορία.

Μολονότι τις αντιξοότητες εν καιρώ κρίσης, βλέπουμε ότι ο Συνεργατισμός κατάφερε να αντεπεξέλθει, κερδίζοντας την μάχη σε τρία βασικά ζητήματα:

- Τον έλεγχο των μη εξυπηρετούμενων δανείων με τις συνεχείς προβλέψεις και αναδιαρθρώσεις,
- Την διατήρηση υψηλών ποσοστών κεφαλαιακής επάρκειας και την δημιουργία επιπρόσθετου κεφαλαιακού μαξιλαριού,
- Την σταθερή πορεία παροχής υπηρεσιών με αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο, διατηρώντας παράλληλα την ικανότητα της να παράγει κέρδη από εργασίες.

Κεφάλαιο 8

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία, αρχικά έγινε μία αναφορά στην πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση όπου επηρέασε τη σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η ανάγκη που δημιουργήθηκε είχε ως αποτέλεσμα ένα νέο σύγχρονο ρυθμιστικό και κανονιστικό εποπτικό πλαίσιο με στόχο την αποτροπή μελλοντικών κρίσεων.

Μετά το κούρεμα των ελληνικών ομολόγων το 2012 στα οποία ήταν εκτεθειμένη, η Κύπρος έζησε ιστορικά ίσως την μεγαλύτερη κρίση των τελευταίων χρόνων, με δυσάρεστες οικονομικές επιπτώσεις σε ολόκληρη την κοινωνία. Η αδυναμία των αρχών να προβλέψουν την κρίση αλλά και η κακή διαχείριση των κινδύνων είναι δύο αιτίες εξάπλωσης της, που κορυφώθηκε με την ανάγκη για ανακεφαλαιοποίηση των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζών.

Η Κυπριακή οικονομία, παρ' όλη την ευδαιμονία που υπήρχε τα προηγούμενα χρόνια, δεν κατάφερε να αντεπεξέλθει στις δυσμενείς συνθήκες της οικονομίας και ουσιαστικά δεν αποδείχτηκε ιδιαίτερα ανθεκτική ενάντια στην κρίση. Την περίοδο αυτή, στην Κυπριακή οικονομία τα επίπεδα χρέους, τόσο των νοικοκυριών όσο και των επιχειρήσεων, ήταν ιδιαίτερα αυξημένα, η ανεργία αυξήθηκε ανησυχητικά ενώ και το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμεινε υψηλό.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει πλέον ο Κυπριακός τραπεζικός τομέας είναι η διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, των οποίων το συνολικό ύψος παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Τα τελευταία χρόνια έχουν μειωθεί και τα επίπεδα νέου δανεισμού λόγω της χαμηλής ρευστότητας των τραπεζών, παράλληλα με τις

υψηλές κεφαλαιακές απαιτήσεις που έχει θέσει η Βασιλεία III και την υπερβολικά μεγάλη εποπτική πίεση που ασκεί.

Παρόλα αυτά έχουν αρχίσει να εμφανίζονται αρκετά σημάδια ανάκαμψης. Η ανεργία έχει αρχίσει σταδιακά να μειώνεται, παρόλο που τα ποσοστά της παραμένουν υψηλά. Ήδη η εμπιστοσύνη των πολιτών προς τις τράπεζες έχει αρχίσει να ανακάταται, καθώς έχει σημειωθεί αύξηση εισροών στις βραχυπρόθεσμες καταθέσεις. Οι καταθέσεις των πελατών που αποτελούν την κύρια πηγή χρηματοδότησης των τραπεζών, συνέβαλαν αρκετά στη χορήγηση νέων δανείων, σηματοδοτώντας την επανεκκίνηση της οικονομίας. Φυσικά δεν θα πρέπει να αγνοούμε και την κρατική στήριξη που έλαβαν οι τράπεζες μέσα από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για να επανέλθει η σταθερότητα στο τραπεζικό σύστημα.

Στον εγχώριο τραπεζικό κλάδο δραστηριοποιούνται συνολικά 56 αδειοδοτημένα πιστωτικά ιδρύματα αποτελούμενα κυρίως από κυπριακές τράπεζες αλλά και από θυγατρικές και υποκαταστήματα ξένων χωρών. Ο Συνεργατισμός, με τον οποίο ασχοληθήκαμε στην παρούσα εργασία, αποτελείται από 18 συνδεδεμένα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (ΣΠΙ) και έχει μεγάλο μερίδιο στην κυπριακή αγορά όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 5: Τραπεζικός Τομέας

Τραπεζικός Τομέας – Στατιστικές (31/12/14)		
	Τράπεζες	Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (ΣΠΙ)
Καταθέσεις (€ εκ.)	33,732	12,393
Δάνεια (€ εκ.)	51,466	10,127
Καταστήματα	318	296
Προσωπικό	8,222	2,694
Καταστήματα ανά 100,000 κατοίκους	40	37

Πηγή: Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου – Ετήσια Έκθεση 2014-2015

Από την μελέτη του Συνεργατισμού, ο στρατηγικός σχεδιασμός του φαίνεται να ανταποκρίνεται στους στόχους που έχει θέσει, με θετικά αποτελέσματα στην διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, την βιώσιμη χρηματοδότηση και την

πρόσβαση στην αγορά κεφαλαίου. Σε συνέχεια της πολιτικής της για να επιστρέψει σε μια υγιή πορεία βοηθώντας και στην ανάκαμψη της οικονομίας, η ΣΚΤ προχώρησε σε πρόσθετες προβλέψεις για επισφαλή δάνεια διατηρώντας παράλληλα την κερδοφορία της. Ο Συνεργατισμός το πρώτο τρίμηνο του 2016 αναμένεται να παρουσιάσει καθαρά κέρδη €25 - €30 εκατομμύρια, ενώ προβλέπει τη μείωση του σημαντικού δείκτη των δανείων σε καθυστέρηση πέρα των 90 ημερών κάτω του 50% για πρώτη φορά μετά το 2014, σε μία περίοδο που τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων έχουν υποχωρήσει με κατεύθυνση προς τα αντίστοιχα επιτόκια της ευρωζώνης.

Όλα τα παραπάνω αντικατοπτρίζονται στους χρηματοοικονομικούς αριθμοδείκτες όπως προσπαθήσαμε να παραθέσουμε στην διπλωματική εργασία, με σκοπό την όσο το δυνατόν καλύτερη εξέταση της χρηματοοικονομικής κατάστασης κάποιου πιστωτικού ιδρύματος. Οι αριθμοδείκτες αποτελούν το μέσο που διευκολύνει τη σύγκριση ανάμεσα στα διάφορα οικονομικά μεγέθη και τον λόγο για τον οποίο παρακολουθούνται επί καθημερινής βάσης από τις διοικήσεις των τραπεζών αλλά και από τους επενδυτές.

Μία μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να στηριχτεί στην παρούσα μεθοδολογία, συγκρίνοντας τους δείκτες αυτούς με τους αντίστοιχους άλλων τραπεζών παραθέτοντας μια διαστρωματική ανάλυση για περαιτέρω ανάλυση, δίνοντας μια εικόνα για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον των εξεταζόμενων τραπεζών.

Παράρτημα Α

Σχέση μεταξύ ROA-ROE-Μόχλευσης

Προκειμένου να βρούμε τη σχέση που συνδέει τον δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων, τον δείκτη απόδοσης ενεργητικού και τον πολλαπλασιαστή μόχλευσης θα εξετάσουμε ξεχωριστά κάθε ένα από τα παραπάνω.

- Αποδοτικότητα Ενεργητικού (return on assets – ROA)

Η αποδοτικότητα του ενεργητικού μιας επιχείρησης αντανακλά την ικανότητα της διοίκησης της επιχείρησης να καταφέρνει να χρησιμοποιεί τους χρηματοοικονομικούς της πόρους αποδοτικά προκειμένου να δημιουργεί καθαρά κέρδη. Η αποδοτικότητα του ενεργητικού διαφέρει από επιχείρηση σε επιχείρηση ενώ εξαρτάται από δύο κυρίως παράγοντες, το περιθώριο καθαρού κέρδους και την κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού, όπως παρατηρούμε παρακάτω:

$$ROA = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Πωλήσεις}} \times \frac{\text{Πωλήσεις}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

$$ROA = \text{Περιθώριο καθαρού κέρδους} \times \text{Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού}$$

Επομένως, ορισμένες επιχειρήσεις παράγουν την αποδοτικότητα του ενεργητικού τους συνδυάζοντας ένα υψηλό περιθώριο καθαρού κέρδους με μια μέτρια κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού ενώ άλλες ακολουθούν την αντίθετη στρατηγική.

Μια ιδανική πολιτική θα ήταν ο συνδυασμός ενός υψηλού περιθωρίου καθαρού κέρδους με μια υψηλή κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού ωστόσο θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να παρατηρηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα καθώς θα προσέλκυε πολλούς ανταγωνιστές.

- Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (return on equity – ROE)

Το μέτρο αυτό παρουσιάζει το μέγεθος των κερδών που δημιουργηθήκαν από τα κεφάλαια που έχουν επενδύσει οι μέτοχοι στην επιχείρηση και επομένως μας δείχνει την αποτελεσματικότητα με την οποία μια επιχείρηση χρησιμοποιεί τα κεφάλαια των ιδιοκτητών της. Η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε και από τον παρακάτω τύπο εξαρτάται από τον πολλαπλασιαστή μόχλευσης καθώς και από την αποδοτικότητα του ενεργητικού.

$$ROE = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}} \times \frac{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

$$ROE = ROA \times \text{Πολλαπλασιαστής Ιδίων Κεφαλαίων}$$

Επομένως μπορούμε να συμπεράνουμε ότι μια επιχείρηση αυξάνει την αποδοτικότητα των κεφαλαίων της είτε αυξάνοντας την αποδοτικότητα του ενεργητικού της είτε αυξάνοντας τον πολλαπλασιαστή μόχλευσης που χρησιμοποιεί. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ένας υψηλός πολλαπλασιαστής μόχλευσης αυξάνει την αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων μιας επιχείρησης όταν υπάρχει θετική αποδοτικότητα ενεργητικού αλλά σηματοδοτεί και την ταυτόχρονη ανάληψη υψηλού χρηματοοικονομικού κινδύνου. (Βασιλείου, Ηρειώτης 208: 221).

Οι τράπεζες, χρησιμοποιούν μεγάλη χρηματοοικονομική μόχλευση προκειμένου να μπορέσουν να προφέρουν στους μετόχους τους, αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων η οποία να κυμαίνεται σε επίπεδα ανάλογα των άλλων επιχειρήσεων. Ωστόσο όταν κάτι τέτοιο συμβαίνει, μεταβολές στα καθαρά λειτουργικά κέρδη επιφέρουν ακόμα μεγαλύτερες μεταβολές στα κέρδη προς διάθεση ανά μετοχή και επομένως στην αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων. Η χρηματοοικονομική μόχλευση λοιπόν μπορεί να θεωρηθεί δίκικο μαχαίρι αν η αύξηση της μεταβλητότητας της αποδοτικότητας εκφραστεί ως χρηματοοικονομικός κίνδυνος. Αυτό συμβαίνει γιατί η μόχλευση αυξάνει την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, αλλά ταυτόχρονα αυξάνει και τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο στον οποίο εκτίθεται η τράπεζα. Γενικά μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τράπεζες με μικρή αποδοτικότητα ενεργητικού χρησιμοποιούν μεγάλη χρηματοοικονομική μόχλευση και αντιστρόφως.

Παράρτημα Β

Ποιότητα Δανειακού Χαρτοφυλακίου της ΣΚΤ

Πίνακας 6: Ανάλυση της Ποιότητας του Δανειακού Χαρτοφυλακίου της ΣΚΤ

Ποιότητα Δανειακού Χαρτοφυλακίου	2013 €'000	2014 €'000	2015 €'000
Δάνεια και άλλες Χορηγήσεις σε πελάτες πριν τις προβλέψεις	13.363.755	13.095.223	12.797.210
Συνολικές Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις	-2.585.615	-2.968.495	-3.485.580
	10.778.140	10.126.728	9.311.630
Μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις	6.135.795	7.315.175	7.602.456
Δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών	5.621.675	6.699.333	6.526.363
Αύξηση προβλέψεων για απομείωση δανείων και άλλων χορηγήσεων (Χρέωση προβλέψεων)	-1.868.796	-166.050	-379.073
Καταθέσεις και άλλοι λογαριασμοί πελατών	13.477.149	12.392.608	12.744.206
Προβλέψεις προς δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών (Προβλέψεις δανείων σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών)	45,99%	44,31%	53,41%
Χρέωση προβλέψεων ως ποσοστό των χορηγήσεων (Cost of Risk)	14,0%	1,3%	3,0%
Δείκτης Δανείων σε Καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών - NPL	42,07%	51,16%	51,00%
Δείκτης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων (ΜΕΧ)	45,91%	55,86%	59,41%
Προβλέψεις προς ΜΕΧ	42,14%	40,58%	45,85%
Δείκτης Δανείων (μετά από πρόνοιες) προς Καταθέσεις	79,97%	81,72%	73,07%

Παράρτημα Γ

Πίνακες και Διαγράμματα

Πίνακας 1: Πιστοληπτική Αξιολόγηση.....	46
Πίνακας 2: Μέγιστη έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο της ΣΤΚ.....	47
Πίνακας 3: Υπολογισμός Εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων της ΣΚΤ για το 2014.....	61
Πίνακας 4: Κύριοι Δείκτες Απόδοσης Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα.....	91
Πίνακας 5: Τραπεζικός Τομέας.....	99
Πίνακας 6: Ανάλυση της Ποιότητας του Δανειακού Χαρτοφυλακίου της ΣΚΤ.....	103
Διάγραμμα 1: Ανάλυση Σταθμισμένου Ενεργητικού της ΣΚΤ.....	59
Διάγραμμα 2: Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας της ΣΚΤ.....	62
Διάγραμμα 3: Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας Ενεργητικού (ROA) του ΣΤΛ.....	69
Διάγραμμα 4: Αριθμοδείκτες Ιδίων Κεφαλαίων (ROE) του ΣΤΛ.....	70
Διάγραμμα 5: Αριθμοδείκτης Καθαρού Περιθωρίου Επιτοκίου του ΣΤΛ.....	71
Διάγραμμα 6: Αριθμοδείκτης Κόστους Εσόδων του ΣΤΛ.....	72
Διάγραμμα 7: Αριθμοδείκτης Εκμετάλλευσης Ενεργητικού του ΣΤΛ.....	73
Διάγραμμα 8: Αριθμοδείκτης Χορηγήσεων του ΣΤΛ.....	75
Διάγραμμα 9: Αριθμοδείκτης Σταθερής Καθαρής Χρηματοδότησης του ΣΤΛ.....	76
Διάγραμμα 10: Αριθμοδείκτης Γενικής Ρευστότητας του ΣΤΛ.....	77
Διάγραμμα 11: Αριθμοδείκτης Ρευστότητας Ενεργητικού του ΣΤΛ.....	79
Διάγραμμα 12: Αριθμοδείκτης Ιδίων Κεφαλαίων προς Ενεργητικό του ΣΤΛ.....	81
Διάγραμμα 13: Αριθμοδείκτης Ιδίων Κεφαλαίων προς Χορηγήσεις του ΣΤΛ.....	82
Διάγραμμα 14: Αριθμοδείκτης Μόχλευσης του ΣΤΛ.....	83
Διάγραμμα 15: Αριθμοδείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας του ΣΤΛ.....	85
Διάγραμμα 16: Αριθμοδείκτης Προβλέψεις προς Λειτουργικά Έσοδα του ΣΤΛ.....	87
Διάγραμμα 17: Αριθμοδείκτης Προβλέψεις προς Ενεργητικό του ΣΤΛ.....	88

Διάγραμμα 18: Αριθμοδείκτης Προβλέψεις προς Χορηγήσεις του ΣΤΛ	89
Διάγραμμα 19: Ποιότητα Δανειακού Χαρτοφυλακίου της ΣΚΤ	93
Διάγραμμα 20: Δάνεια σε Καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών της ΣΚΤ.....	93
Διάγραμμα 21: Δείκτης Δανείων προς Καταθέσεις της του ΣΤΛ.....	94
Διάγραμμα 22: Δείκτης Ιδίων Κεφαλαίων της ΣΚΤ.....	95
Διάγραμμα 23: Δείκτης Μόχλευσης της ΣΚΤ.....	95
Διάγραμμα 24: Κόστος προς Έσοδα της ΣΚΤ.....	96
Διάγραμμα 25: Καθαρή Απόδοση Τόκων της ΣΚΤ.....	96
Διάγραμμα 26: Καταστήματα ΣΠΤ.....	97
Διάγραμμα 27: Υπάλληλοι ΣΠΤ.....	97

Βιβλιογραφία

- Αγγελόπουλος, Π. (2011) Εισαγωγή στα Παράγωγα Χρηματοοικονομικά Προϊόντα. Αθήνα: Σταμούλης.
- Αγγελόπουλος, Π. (2010) Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα. Αθήνα: Σταμούλης.
- Αλεξάκης, Π. (1999) Τραπεζικό Περιβάλλον, Τόμος Β: Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Βασιλείου, Δ. & Ηρειώτης, Ν. (2008) Χρηματοοικονομική Διοίκηση Θεωρία και Πρακτική. Αθήνα: Rosili.
- Γκόρτσος, Χ. (2011) Βασιλεία III: Η Αναθεώρηση του Ισχύοντος Κανονιστικού Πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με Στόχο την Ενδυνάμωση της Σταθερότητας του Διεθνούς Τραπεζικού Συστήματος.
- Γκόρτσος, Χ. (2006) Εισαγωγή στο Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο. Πανεπιστημιακές Παραδόσεις.
- Γκόρτσος, Χ. (Μάιος 2005) Βασιλεία II και Κεφαλαιακή Επάρκεια των Τραπεζών.
- Γκόρτσος, Χ. (2000) Τραπεζικό Περιβάλλον, Τόμος Γ: Τραπεζικό Δίκαιο. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Δημητριάδης, Π. (2014) Η Τραπεζική Κρίση στην Κύπρο.
http://www.centralbank.gov.cy/media/pdf_gr/Governor_s_Speech_29.3.2014_v.
- Καλλίντζας, Τ. & Ψαλιδόπουλος Μ. (2009) Οι Κρίσεις του 1929 και το 2008 και οι Πολιτικές Αντιμετώπισης τους. Eurobank EFG Economic Research.
- Κάντζος, Κ. (2002) Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων. Αθήνα: Interbooks.
- Κεντρική Τράπεζα Κύπρου. (2015) Ετήσια Έκθεση 2014.
http://www.centralbank.gov.cy/media//pdf/CBC_AR_Greek_2014.pdf

- Κεντρική Τράπεζα Κύπρου. (2008) Κατευθυντήριες Γραμμές προς τις Τράπεζες Αναφορικά με τη Διαχείριση του Λειτουργικού Κινδύνου.
http://www.centralbank.gov.cy/media/pdf_gr/DBGDG_OPERATIONAL_RISK.pdf
- Κορλίρας, Π. (2006) Νομισματική Θεωρία και Πολιτική. Αθήνα: Μπένου Ε.
- Κουφάρης, Γ. (2010) Η Παγκόσμια Οικονομική Κρίση και οι Χρηματιστηριακές Αγορές. Περιοδικό Χρήμα, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2010.
- Νιάρχου, Ν. (2004). Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων. Αθήνα: Σταμούλης.
- Παπαδάκης, Ι. (1999) Τραπεζικό Περιβάλλον, Τόμος Α: Νομισματική Θεωρία και Πολιτική. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Σαπουντζόγλου, Γ. & Πεντότης, Χ. (2009) Τραπεζική Οικονομική Τόμος Α. Αθήνα: Μπένου Γ.
- Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου. (2015) Ετήσια Έκθεση 2014-2015.
- Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα. (2014-2015) Κύριοι Δείκτες Απόδοσης (KPIs).
<http://www.coopbank.com.cy/AboutCCB/deiktes/>
- Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα. (2013-2015) Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις.
<http://www.coopbank.com.cy/financialreports/>
- Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα. (2008-2015) Δημοσιοποιήσεις με Βάση τον Πυλώνα III της Βασιλείας III. <http://www.coopbank.com.cy/AboutCCB/pylwnas3/>
- Συνεργατικό Ταμειυτήριο Λεμεσού. (2008-2014) Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις.
<http://www.stl.com.cy/the-agency/oikonomikeskatastaseis/>
- Φέκκας, Μ. (2014) Επόμενος Σταθμός... Βασιλεία III. <http://www.capital.gr>
- Χαρδούβελης, Γ. (2009) Η Χρηματοοικονομική Κρίση και το Μέλλον της Παγκόσμιας Οικονομίας. Eurobank EFG Economic Research.
- Χριστόπουλος, Α. & Ντόκας, Ι. (2012) Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας. Αθήνα: Κριτική.
- Eisen, P. (2007). Λογιστική. Κλειδάριθμος.
- Galbraith, J. (2000) Το Μεγάλο Κραχ του 1929, Βιβλιοθήκη των ιδεών. Αθήνα: Νέα Σύνορα – Α.Α. Λιβάνη.

- Hradisky, M. (04/2016) Οικονομική Στήριξη προς Κράτη Μέλη της Ε.Ε Θεματολογικά Δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_4.2.3.html
- http://ec.europa.eu/internal_market/finances/committees/index_en.htm
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:176:0338:0436:EL:PDF>
- <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>
- <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
- <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
- <http://www.centralbank.gov.cy>
- http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=3584
- <http://www.cysec.gov.cy/CMSPages/GetFile.aspx?guid=5a7311ee-8124-4812-a152-19f68679a2ea>